بسم الله الرحمن الرحیم

دمدنی محاکماتو د اصولو قانون

رسمي جريده ګڼه (۷۲۲)
نېټه ۱۳۶۹/۵/۳۱ هـ . ش

خواننده گرامی!

افتخار داریم که بعد از نشر"مجموعه قوانین افغانستان" با شیوۀ تنظیم موضوعی، اکنون به‌خاطر سهولت بیشتر در دسترسی شما به قوانین مورد نیاز، سلسلۀ دیگری از قوانین نافذۀ کشور را با قطع کوچک جیبی در اختیار شما قرار می دهیم.

څارنپوه حبیب الله "غالب"

وزیر عدلیه

نام: قانون اصول محاکمات مدنی
ناشر: وزارت عدلیه جمهوری اسلامی افغانستان
تهیه و ترتیب: ریاست نشرات
مدیر پروژه: قانونمل محمد رحیم"دقیق" سرپرست ریاست نشرات
تدارکات واداری: سید محمد هاشمی رئیس امور مالی و اداری واحمد خالد عزیزی معاون واحد پروژه بانک جهانی در وزارت عدلیه
طراح جلد وصفحه‌آرا: امان الله صداقت(غیبی)، عباس رسولی و حسین امینی
مصححین: نور علم خان، حلیم سروش، محمد رفیع عمری و احسان الله نیکزاد
مشاورین: اسماعیل حکیمی و محمد یما قاسمیار
تاریخ نشر: ۱۳۹۰
تیراژ: ۸۰۰۰
چاپ: اول (قطع جیبی)
قیمت: ۸۰ افغانی
مطبعه: مطبعه طباعتی وصنعتی احمد
تلفن ریاست نشرات: ۰۷۰۰۵۸۷٤۵۷
ویب سایت: www.moj.gov.af

کلیه حقوق چاپ برای وزارت عدلیه محفوظ است.

پښتو فهرست

د افغانستان د جمهوریت د مدنی محاکماتو د اصولو قانون

لومړی باب.. ۱۱
لومړی فصل: عمومی حکمونه.. ۱۱
دوهم فصل: دعوی ۱۳
دوهم باب.. ۱۴
لومړی فصل: استدعا ۱۴
دوهم فصل: د دعوی مبادی ۱۶
دریم فصل: په محکمو کې د مدنی قضیو د څېړلو بهیر......... ۲۱
څلورم فصل: د قاضی ډډه کول او ردول ۲۶
پنځم فصل: په مدنی قضیو کې د څېړنی واک ۲۹
شپږم فصل: د کورنۍ په قضیو پوری اجراآت ۳۴
اووم فصل: د عامه حقوقو د قضیو څېړل ۳۸
اتم فصل: خبرتیا ،جلب،احضار ۴۰
نهم فصل: غیابی حکمونه... ۴۵
لسم فصل: په مدنی قضیو کې د اهل خبری او مطلع څخه ګټه اخیستنه ۵۰
یوولسم فصل: په مدنی قضیو کې د لومړنیو اجراآتو تنظیم...... ۵۴
دولسم فصل: د محاکمی بهیر او په قضیه کې د شاملو کسانو حاضریدل... ۵۷
دیارلسم فصل: د محکمی پریکړه او حکم.......................... ۶۶
څوارلسم فصل: د محکمی قرار ۷۱
پنځلسم فصل: د حکم سببونه (د ثبوت وسیلی)................... ۷۲

دریم باب: په پورتنیو محکمو کې اجراآت................ ۹۱
لـومړی فـصل: د لاندنیو محکمـو پـر پریکـړو بانـدی شـکایت او اعتراض... ۹۱
دوهم فصل: د شکایت یا اعتراض وړاندی کولو ډول............. ۹۳
دریم فصل: د پورتنی محکمی لومړنی اجراآت................... ۹۵
څلورم فـصل: د شکایت او اعتـراض د څېړلـو پـه خـاطر د قـضائی غونډی دا پرېدل... ۹۷
پـنځم فـصل: د پرېکړی دنـه سموالي او د هغـی د نقض پـه هکلـه د پورتنی محکمی د قرار صادرول................................. ۱۰۲
شپږم فصل: د لاندنی محکمی پر قرار باندی د شکایت او اعتراض وړاندی کول.. ۱۰۳
اووم فـصل: د لانـدنی محکمـی د صـادره حکمونـو پـر خـلاف د شکایتونو په څېړلو کې د پورتنیو محکمو واکونه............. ۱۰۴
څلورم باب: د ستری محکمی د مدنی او عامه حقوقو د قضیو په دیوان کې اجراآت... ۱۰۹
لومړی فصل: د قضیو لومړنی څېړنی................................ ۱۱۰
دوه هم فـصل: د فرجام غوښـتنی شـرایط او پـه هغـی پـوری اجراآت ۱۱۱
دریم فصل: په وروستی پړاو کې څېړنه............................ ۱۱۳
څلـورم فـصل: د قانونیت لـه مخـی د لانـدنیو محکمـو د وروسـتیو حکمونو څېړل... ۱۱۴
پنځم باب: د مدنی او عامه حقوقو په قضیو کې پر وروستیو پرېکړو او قرارونو باندی نوی کتنه.. ۱۲۱
لومړی فصل: نوی کتنه.. ۱۲۱
دوه هم فصل: د نوی کتنی اړوند اجراآت............................ ۱۲۲
شپږم باب: متفرقه حکمونه... ۱۲۳

فهرست (دری)

قانون اصول محاکمات مدنی جمهوری افغانستان

باب اول.. ۱۳۹
فصل اول: احکام عمومی.. ۱۳۹
فصل دوم: دعوی ۱۴۱
باب دوم ۱۴۲
فصل اول: استدعا ۱۴۲
فصل دوم: مبادی دعوی ۱۴۴
فصل سوم: جریان رسیدگی قضایای مدنی در محاکم ۱۵۰
فصل چهارم: اجتناب و رد قاضی ۱۵۵
فصل پنجم: صلاحیت رسیدگی درقضایای مدنی ۱۵۸
فصل ششم: اجراآت مربوط به قضایای خانواده ۱۶۳
فصل هفتم: رسیدگی به قضایای حقوق عامه................ ۱۶۸
فصل هشتم: اطلاع،جلب،احضار................................ ۱۶۹
فصل نهم: احکام غیابی ۱۷۴
فصل دهم: استفاده از اهل خبره و مطلع در قضایای مدنی.... ۱۷۹
فصل یازدهم: تنظیم اجراآت مقدماتی در قضایای مدنی ۱۸۳
فصل دوازدهم:جریان محاکمه و حضور اشخاص شامل قضیه ۱۸۶
فصل سیزدهم: فیصله و حکم محکمه.......................... ۱۹۵
فصل چهاردهم: قرار محکمه..................................... ۲۰۰
فصل پانزدهم: اسباب حکم (وسایل ثبوت) ۲۰۱
باب سوم: اجراآت در محاکم فوقانی.......................... ۲۲۱

فصل اول: شکایات و اعتراض بر فیصله های محاکم تحتانی ۲۲۱
فصل دوم: صورت تقدیم شکایت یا اعتراض ۲۲۳
فصل سوم: اجراآت مقدماتی محکمه فوقانی ۲۲۶
فصل چهارم: تدویر جلسهٔ قضائی غرض رسیدگی به شکایت و اعتراض... ۲۲۸
فصل پنجم: صدور قرار محکمهٔ فوقانی مبنی بر عدم صحت فیصله و نقض آن... ۲۳۲
فصل ششم:تقدیم شکایت واعتراض بر قرار محکمهٔ تحتانی ۲۳۴
فصل هفتم: صلاحیت های محاکم فوقانی در رسیدگی به شکایات علیه احکام صادرهٔ محکمهٔ تحتانی ۲۳۵
باب چهارم: اجراآت در دیوان قضایای مدنی وحقوق عامهٔ ستره محکمه ۲۴۰
فصل اول: رسیدگی ابتدایی قضایا.................................. ۲۴۰
فصل دوم: شرایط فرجام خواهی و اجراآت مربوط به آن...... ۲۴۱
فصل سوم: رسیدگی در مرحله نهایی ۲۴۴
فصل چهارم: رسیدگی به ا حکام نهایی محاکم تحتانی از نظر قانونیت... ۲۴۵
باب پنجم:تجدید نظربر فیصلههاو قرارهای نهایی درقضایای مدنی و حقوق عامه ۲۶۳
فصل اول: تجدید نظر... ۲۵۲
فصل دوم: اجراآت مربوط به تجدید نظر ۲۵۳
باب ششم: احکام متفرقه ۲۵۴

د افغانستان جمهوریت
د جمهور رئیس فرمان

ګڼه: ۱۳۴۱
نېټه: ۱۳۶۸/۹/۱۹

د افغانستان جمهوریت دمدنی محاکماتو د اصولو د قانون توشېح د افغانستان جمهوریت د اساسی قانون د پنځه اویایمی مادی د دوه یمی فقری د حکم سره سم د افغانستان جمهوریت د مدنی محاکماتو د اصولو قانون چې د اضطرار د حالت د اعلام په هکله د ۱۳۶۷/۱۱/۳۰ نېټې په (۱۴۸۹) ګڼه فرمان کې د ورسپارل شویو دندو پر اساس د وزیرانو د شوري د ۱۳۶۸/۵/۵ نېټې د (۱۸۰) ګڼه مصوبې په ترڅ کې د پنځه سوه شپږو مادو په لړلو سره تصویب شوی دی توشېح کوم.

دا فرمان د وزیرانو د شوري د مصوبې او د افغانستان جمهوریت د مدنی محاکماتو د اصولو د قانون سره یو ځای په رسمی جریده کې د خپریدو له پاره عدلیې وزارت ته دی واستول شی.

نجیب الله
د افغانستان جمهور رئیس

د افغانستان جمهوریت د وزیرانو شوري مصوبه د کابل ښار

ګڼه: ۱۸۰
نېټه: ۱۳۶۸/۵/۵

د افغانستان جمهوریت د مدنی محاکماتو د اصولو د قانون په هکله د افغانستان جمهوریت د وزیرانو شورا د اضطرار حالت د اعلام په باب د جمهور رئیس د ۱۳۶۷/۱۱/۳۰ نېټې په (۱۴۸۹) ګڼه فرمان کې د راسپارل شویو واکونو پر اساس تصویبوی:

۱- د افغانستان جمهوریت د مدنی محاکماتو د اصولو قانون په (۵۰۶) مادو کې منظور دی.

۲- د وزیرانو د شوري مصوبه دی دتوشیح له پاره د جمهوری ریاست مقام ته وړاندی شی.

سلطانعلی کشتمند
د وزیرانو شوري د اجرائیه کمیټی رئیس

د افغانستان د جمهوریت د مدنی محاکماتو د اصولو قانون

لومړی باب

لومړی فصل
عمومی حکمونه

لومړۍ ماده:
دا قانون د افغانستان جمهوریت د اساسی قانون د یوسلو اتمی مادی د حکم پر بنسټ د افغانستان جمهوریت په محکمو کې د مدنی قضیو د قضاوت او د څېړلو د څرنګوالی د اړوندو چارو د تنظیم په خاطر وضع شوی دی.

دوهمه ماده:
د دغه قانون بنسټیز هدفونه دا دی:
۱- د اتباعو د حقوقو برابری په پام کې نیول او په مدنی قضیو کې د افغانستان جمهوریت د قوانینو د حکمونو تطبیقول.
۲- په قضائی غونډو کې د عادلانه چلند تنظیمول.
۳- د دعوی د دواړو خواوو، شاهدانو او اهل خبری د حقوقو او وجیبو حدود ټاکل.
۴- د شهادت او د قانونی سندونو، قاطعه قرینو، مستنبطه قرینو او د حکم د سببونو د ارزیابی د کړنلاری تنظیمول.
۵- د استیناف غوښتنی، فرجام غوښتنی او د محکمو پرورو ستنیو پریکړو او قرارونو باید د بیا کتنی د اړوندو چارو تنظیمول.
۶- د مدنی دعوو د څېړلو چټکوالی.

درېیمه ماده:

د مدنی دعوو څېړل د افغانستان جمهوریت د محکمو له واک څخه دی.

څلورمه ماده:

پدغه قانون کې لاندنی اصطلاحات لاندنی معناوی لری:

۱- قاضی: هغه څوک دی چې حکم کوی.

۲- محکوم له: هغه څوک دی چې د هغه په ګټه حکم شوی وی.

۳- محکوم علیه: هغه څوک دی چې پر خلاف یی حکم شوی وی.

۴- محکوم به: هغه شی چې د حکم موضوع وی.

۵- د حکم طریقه : د قرار او پریکړی د صادرولو څرنګوالی او ډول دی.

۶- قضاء: هغه حکم ده چې په ځانګړو الفاظو او کلمو سره په غوڅ او جزم ډول د قاضی په واسطه صادریږی.

۷- حکم: د قاضی قضاوت دی او په داسی الفاظو سره صادریږی چې حکم می وکړ ته......... د.......... په موضوع ملزم یی او خپل حکم یی د مدعی بها په مستردولو او یا تسلیمولو په ډاګه کوی. او یا می حکم وکړ چې په مدعی بها کې مدعی علیه ته مه مزاحم کیږه.

۸- د الزام قضا: د مدعی بها پر ثبوت باندی حکم دی.

۹- د بالترک قضا: پر نه اثبات باندی حکم دی.

۱۰- استیناف غوښتنه: هغه ده چې محکوم علیه د ښاری، ناحیوی ولسوالی یا د علاقه داری د محکمی پر صادر شوی حکم باندی قناعت ونه کړی او خپل شکایت او اعتراض د ولایت محکمی او یا د لویی ولسوالۍ محکمی ته وړاندی کړی.

۱۱- فرجام غوښتنه: هغه ده چې محکوم علیه د ولایت د محکمی یا د لویی ولسوالی د محکمی پر صادر شوی حکم باندی قناعت ونه

کړی او خپل شکایت یا اعتراض دستری محکمی اړوند دیوان ته وړاندی کړی.
۱۲- اهل خبره: هغه مسلکی کسان دی چې په ځانګړو ځانګو کې د تخصص، معلوماتو یا د کافی تجربی لرونکی وی.

دوهم فصل
دعوی

پنځمه ماده:
دعوی د محکمی، په وړاندی له پردی ځخه د حق غوښتنه ده.

شپږمه ماده:
څوک چې حق غواړی مدعی او هغه څوک چې حق ور ځخه غوښتل کیږی مدعی علیه دی.

اوومه ماده:
د دعوی دواړو خواوو د قانون د حکمونو سره سم له قانونی اهلیت ځخه دی برخمن وی.
د قانونی اهلیت د نقصان یا نشتوالی او غیابت په صورت کې د ولایت، وصایت او قیمومیت حکمونه د تطبیق وړ دی.

اتمه ماده:
مدعی بها غوښتل شوی شی دی او په هغو حقوقو کې شامل دی چې د افغانستان جمهوریت قوانین یی اټکل کړی دی او د دعوی موضوع کیدای شی.

نهمه ماده:

(۱) په هغو مدني قضيو کې چې د دولت حقوق او وجيبې، کلي يا قسمي ګټې يا تاوان مطرح وي د دولت قانوني استازی د مدعي يا مدعی عليه په توګه ځای نيسي.

(۲) د دغې مادې د لومړۍ فقرې د مندرج حکم په منظور د دولت استازی د دولت د قضاياوو اداره ده.

لسمه ماده:

په هغو قضيو کې چې د کلي اوسېدونکي په ګډ ډول د ګټې خاوندوي په محکمه کې د مدعي يا مدعی عليه په توګه د هغوی د ځينو کسانو حاضرېدل کافي دي لکه څرځای، عامه لار او ورته نور.

يوولسمه ماده:

(۱) هغه دعوې چې د مړي د ګټې او تاوان او يا متروکې په اړوند صورت نيسي محکمې ته د ځېړلو له پاره د مدعي يا مدعی عليه په توګه د ورثې ديو تن حاضرېدل کافي دي.

(۲) د عيني متروکې په دعوې کې، هغه ورثه چې متروکه په حيازت کې يې ده د خصم په توګه ګڼل کېږي.

دوهم باب

لومړی فصل

استدعا

دوولسمه ماده:

(۱) د مدني حق استدعا د رسمي عريضې په واسطه غوښتل کېږي.

(۲) حقوقي عريضې محکموته په مستقيم ډول يا د حقوقو د څانګو له لياري محکموته وړاندې کېږي او تر ځېړلو لاندې نيول کېږي.

دیارلسمه ماده:
حقوقي عریضه د لاندنیو مطالبو لرونکې ده:
۱- د مدعي او مدعی علیه نوم د پلار نوم، اصلي او اوسنی استوګنځی، دنده، د تذکرې نمبر.
۲- د مدعی بها د اندازې ټاکل او د دعوی لنډ مطلب.
۳- د مدعی بها د جنس، ډول او بیه بیانول په هغه صورت کې چې منقول وي. په هغه صورت کې چې مدعا بها عقاروي د هغې د بیې ډول او ساحې بیانول هم حتمي دي.
۴- د عارض لاسلیک یا د ګوتې نښه، په هغه صورت کې چې عارض وکیل، وصي یا قیم وي د وکالت، وصایت او قیمومیت د سند د نمرې او نېټې د ده د بشپړې پېژندنې په یادولو سره هرو مرو ده.
۵- د حق د رامنځته کېدو نېټه او د عریضې وړاندې کولو نېټه.

څوارلسمه ماده:
په هغه صورت کې چې مدعا بها مشترک او مدعي متعددوي استدعا د یوې عریضې په واسطه صورت نیسي.

پنځلسمه ماده:
په مدعا بها کې د دعوی د سبب د یووالي او د مدعی علیه د تعدد په صورت کې استدعا د یوې عریضې په واسطه صورت نیسي.

شپاړسمه ماده:
(۱) هغه عریضه چې واکمنې محکمې ته وړاندې کیږي محکمه یې د معروض علیه د حاضرېدو نه وروسته څېړي د معروض علیه د قناعت په صورت کې قضائي قرار صادروي او د اجرأ له پاره د حقوقو اداري ته یې استوي.
(۲) د معروض علیه د انکار په صورت کې محکمه د قانون د حکمونو سره سم رسیده ګي کوي.

اووه لسمه ماده:

هغه عریضه چې د حقوقو اداری ته وړاندی کیږی د مدعی علیه یا د دوارو خواوو د نه قناعت په صورت کې محکمی ته سپارل کیږی.

دوهم فصل
د دعوي مبادی

اتلسمه ماده:

د واکمنی محکمی د تحریراتو څانګه را رسیدلی عریضی اخلی او د محکمی د رئیس له کتلو نه وروسته اړوند دفتر کې یی ثبتوی.

نولسمه ماده:

په هغه صورت کې چې محکمه په قضیه کې ځان واکمن ونه بولی د هغی دردولو قرار صادروی.

شلمه ماده:

په هغه قضیه کې چې لومړنی اعتراضونه صورت ونیسی محکمه دغه اعتراضات په هغه قضائی غونډه کې چې د محکمی له خوا ټاکل کیږی څیړل کیږی او قضائی تصمیم پری نیول کیږی.

یو ویشتمه ماده:

لومړنی اعتراضونه په لاندی ډول دی:

۱- د محکمی له خوا د قضیی د څیړلو د واک نشتوالی.

۲- د مدعی او مدعی علیه د واک او اهلیت نشتوالی.

۳- پر مدعی علیه باندی په عریضه کې د لیکل شوی ادعا نه متوجه کیدل.

۴- د عارض او معروض په منځ کې د مخکینی قضائی حکم صادریدل.

۵- په غیر منقوله مدعا بها کې د مثبته سندونو پر بنسټ د مدعی علیه د ذوا لیدی نشتوالی.
۶- له هغی دعوي سره چې په بله محکمه کې دایره ده د قضیی ارتباط.
۷- په بله محکمه کې د عریضی د مندرجی قضیی دایریدل.
۸- تر مرور زمان لاندی د دعوی کړای شوی قضیی راتلل.

دوه ویشتمه ماده:

د دغه قانون د یوویشتمی مادی په مندرجو موردونو کې قضائی هیأت د دواړو خواوو په حضور کې موضوع څېړی قضائی قرار صادروی او دواړو خواوو ته یی اوروی.

در ویشتمه ماده:

هغه خوا چې د دغه قانون د (۲۲) مادی پرلیکل شوی قضائی قرار باندی قناعت ونه لری کولای شی د شلو ورځو د مودی په ترځ کې حاکمی محکمی یا پورتنی محکمی ته خپل اعتراض وړاندی کړی په دغه حالت کې حاکمه محکمه مکلفه ده معترض ته د نېټی په قید کولو سره رسید ورکړی او اعتراض یی په اړوند دفتر کې له ثبتولو نه وروسته پورتنی محکمی ته وسپاری.

څلیر ویشتمه ماده:

د معقول عذر نه پرته د صورت دعوي او د دعوي د ځواب د وړاندی کولو موده له پنځلسو ورځو نه نه شی زیاتېدای.

پنځه ویشتمه ماده:

د محکمی د تحریراتو څانګه مکلفه ده د صورت دعوی د دعوی د ځواب او ضمیمو له رارسیدونه د رارسیدو د نېټی په قید کولو سره مدعی او مدعی علیه ته دی رسید ورکړی.

شپږ ویشتمه ماده:
د محکمې د تحریراتو څانګه د دعوې د رارسیدو نه وروسته د قضائی هیأت په تشخیص د هغه د سموالي په صورت کې د قانون سره سم په محصول پوري اړوند اجراآت سرته رسوي او د محکمې د رئیس په لیکلي امر سره صورت دعوی یې په ټاکلي فورمه کې لیکي او یوه نسخه یې د وخت په ټاکلو سره مدعی علیه ته د ځواب د برابرولو له پاره سپاري. او د دعوی د نه سموالي په صورت کې مدعی د صورت د عوی په تصحیح مکلف کیږي.

اووه ویشتمه ماده:
د مدعی علیه د ځواب د برابریدو نه وروسته محکمه د قضیې د څېړلو نېټه دواړو خواووته اوروي.

اته ویشتمه ماده:
په بسیطو دعواوو او هغې دعوی کې چې د سملاسي رسیده ګۍ غوښتونکې وي د استدعا او د دواړو خواوو د شفاهي څرګندونو له مخې رسیده ګی کیږي. بسیطې دعوی د دعوا ګرو د اوضاعو او احوالو او د ژوندا نه د شرایطو له مخې د واکمنې محکمې په تشخیص پوري اړه لري.

نهه ویشتمه ماده:
هغه مدعی چې خپلې دعوی په قانوني وخت کې محکمې ته وړاندې نه کړي محکمه دنه خصومت کولو قضائی قرار صادروي او عریضه یې اړوندې مرجع ته مستردوي.

دېرشمه ماده:
په هغه صورت کې چې مدعی علیه په قانوني وخت کې خپله لیکلی ځواب محکمې ته وړاندې نه کړي محکمه به د هغه په شفاهي ځواب بسنه وکړي او پر موضوع باندې به قضائی رسیده ګی وکړي.

یو دیرشمه ماده:
که مدعی په نهه ویشتمه ماده کې د مندرج قضائی قرار له صادریدو نه وروسته محکمی ته راشی محکمه د موضوع سابقی غواړی او د بلی خوا د حاضریدو نه وروسته پر موضوع باندی رسیده ګی کوی، پدغه حالت کې مدعی د خپلی دعوی په وړاندی بیولو مکلف دی.

دوه دیرشمه ماده:
که مدعی دوهم ځل بیا په قانونی وخت کې د دعوی د اقامه کولو له پاره حاضر نه شی او د قانونی عذر له امله محکمی ته خبر ورکړی نه وی محکمه بیا دنه خصومت کولو قرار صادروی.

دری دیرشمه ماده:
د دغه قانون په دوه دیرشمه ماده کې لیکل شوی قرار د استیناف غوښتنی د حکمونو تابع دی خو دا چې قانون د هغه پر خلاف حکم کړی وی.

څلور دیرشمه ماده:
(۱) هغه محکمه چې په دوه دیرشمه ماده کې لیکل شوی قرار صادر کړی دی خو نوموړی قرار د پورتنی محکمی په واسطه نقض شی مکلفه ده چې د قضیی په څېړلو لاس پوری کړی.
(۲) پورتنی محکمه مکلفه ده د خپل نقض او د لومړی محکمی په واسطه د قضیی د بیا څېړلو په هکله قرار دواړو خواووته واوروی.

پنځه دیرشمه ماده:
د محکمی دفتر ته د بیا څېړلو له پاره د قضیی د را رسیدو نه وروسته مدعی مکلف دی د یوی میاشتی په بهیر کې خپله دعوی په اړونده محکمه کې اقامه کړی په هغه صورت کې چې د قانونی عذر نه پرته په ټاکل شوی موده کې خپل دعوی اقامه نه کړی محکمه دنه خصومت کولو قرار صادروی او دغه قرار وروستی دی.

شپږ د یرشمه ماده:

د نكاح په دعوى كې مدعى مكلف دى چې د مؤجه عذر نه لرلو په حالت كې د عریضې د رارسیدو له نېټې څخه د یوې میاشتې په بهیر كې خپله دعوى محكمې ته وړاندې كړي د دغې مودې په تیریدو سره محكمه كولاى شي د نه خصومت كولو قرار صادر كړي، مدعى ته یوازې یوه پلا د استیناف غوښتنې حق وركول كیږي.

كه لومړنۍ محكمه دوهم ځل بیا د نه خصومت كولو قرار صادر كړي دغه قرار وروستنى دى.

اووه د یرشمه ماده:

محكمه د لاندنیو دفترونو لرونكې ده:

۱- د واردې او صادرې كتاب.

۲- د جزائي دوسیو د اندارج كتاب.

۳- د مدني او تجارتي قضیو د اندراج كتاب.

۴- د عاجلو قضیو دغونډو اجندا.

۵- د عادي قضیو د غونډو اجندا.

۶- د قضائي حكم د پاڼو فورمه.

۷- د قضائي حكم د پاڼو د ثبت فورمه.

۸- د قضائي قرارونو د اصل او ثبت فورمه.

۹- د اوصیاء د محاسبې دفتر.

۱۰- د ولایتونو د محكمو پر نهایي او غیر نهایي حكمونو باندې د شكایتونو او اعتراض د ثبت دفتر.

۱۱- د استیناف غوښتنې د ثبت دفتر.

۱۲- ابلاغ پاڼه.

۱۳- د محصولي سندونو د ثبت كتاب.

۱۴- شهریه (تابلو).

۱۵- د عریضو د ثبت كتاب.

۱۶- د محصولي تعرفي دفتر.
۱۷- د حاضرۍ دفتر.
۱۸- د قطعي پرېکړو پر تطبیق باندې د څارنې دفتر.
۱۹- د اړتیاوړ نور دفترونه.

اته دېرشمه ماده:
د محکمو د دفترونو او کتابونو شمېر او ډول د هرې محکمې د کارد ځانګړې توب له مخې سره توپیر لري او محکمو هر یو د خپل کار د ځانګړتیا سره سم د دغه قانون د اووه دېرشمې مادې له مندرجو دفترونو څخه استفاده کوي.

نهه دېرشمه ماده:
د محکمو د اداري کارمندانو نور مکلفیتونه د دغه قانون د حکمونو د په نظر کې نیولو سره د هغې ځانګړې لایحې په واسطه چې د سترې محکمې عالي شورى یې تصویبوي تنظیمېږي.

درېیم فصل
په محکمو کې د مدني قضیو د څېړلو بهیر

څلوېښتمه ماده:
د افغانستان جمهوریت په محکمو کې د ټولو مدني دعواوو څېړل په ښکاره ډول دي. پرته له هغو حالتونو څخه چې ښکاره څېړنه عامه نظم ګډوډ کړي او یا د اشخاصو د ژوند د پټو اسرارو د افشا کېدو سبب شي.

یو څلوېښتمه ماده:
ښکاره غونډې په رسمي ورځو کې دايرېږي او مینه والو ته د ننوتلو اجازه ورکول کېږي.

دوه څلوېښتمه ماده:
په ټولو حالتونو کې به د محکمی د حکم ابلاغ علنی وي.

دری څلوېښتمه ماده:
پټی غونډی په قضیه کې د شاملو کسانو او د هغوی د قانونی ممثل په حضور دایریږي او د لزوم په صورت کې شاهدان، اهل خبره او ژباړونکی ګډون کوي.

څلور څلوېښتمه ماده:
چا چې پنځلس کلنۍ سن پوره کړی نه وي او په قضیه کې ګډون و نه لري په قضائی غونډو کې ګډون کولای نه شی.

پنځه څلوېښتمه ماده:
د محکمی د تحریراتو څانګه مکلفه ده د غونډی د دایریدو نه د مخه مدعی او مدعی علیه یا د هغوی قانونی ممثل، شاهدان، اهل خبره او ژباړونکی په ټاکل شویو ځایونو کې کینوی.

شپږ څلوېښتمه ماده:
قضائی هیأت هغه وخت د غونډی خونی ته راننوزی چې د غونډی د دایریدو وخت رسیدلی وي او په پنځه څلوېښتمه ماده کې لیکل شوی کسان حاضر شوی وي.

اووه څلوېښتمه ماده:
د غونډی خونی ته د قضائی هیأت د راننوتلو په وخت کې ټول حاضر شوی کسان پورته کیږي او کوم وخت چې قضات خپل ځایونه نیسی په خپل ځای کینی.

اته څلوېښتمه ماده:

د قضائي غونډې رئيس د غونډې رسميت د لوی او دادګر خدای په نامه پرانيزي، د قضائي هيأت جوړښت، څارنوال، اهل خبره، ژباړونکي او د غونډې منشي حاضرينوته ورپيژني.

نهه څلوېښتمه ماده:

د قضائي غونډې رئيس د قضيي او غونډې د شاملو کسانو حقوق، وجيبې او مکلفيتونه توضيح کوی او د قضائي غونډې او منشي ته د غونډې د اجندا د لوستلو دستور صادروی او د مدعی، مدعی عليه او يا د هغوی د قانوني ممثل په پيژندلو سره د قضيي څېړلو ته پيل کوی.

پنځوسمه ماده:

د غونډې رئيس د قضيي د څېړلو په وخت کې لومړی مدعی يا د هغه قانوني ممثل ته او وروسته مدعی عليه او يا د هغه قانوني ممثل ته وخت ورکوی چې خپله دعوی او دفاع ولولي.

يو پنځوسمه ماده:

د دعوی دواړو خواوو په پوره آزادی خپلې غوښتنې لولي او څرګندونې کوی د يوی خوا د وينا د پای ته رسيدو نه د مخه بله خوا حق نه لري د مقابل خوا وينا پری کړي.

دوه پنځوسمه ماده:

د مدعی، مدعی عليه او نورو اړوندو کسانو څخه استيضاح د غونډې د رئيس په واک کې ده که د محاکمې په بهير کې ځينې مطالب د غونډې د قضائي غړيو سره د استيضاح وړ وی د غونډې د رئيس په اجازه له دواړو خواوو څخه پوښتل کيږي.

دری پنځوسمه ماده:

د غونډې منشي مکلف دی، د دعوی، مدافعاتو، د شاهدانو د شهادت او د اهل خبره په څرګندونو پوری مربوط د محاکمی ټول بهیر بې له کموالی څخه د غونډې په محضر کې قید کړی او د هغه په پای کې د رئیس او اړوندو کسانو لاسلیک تر لاسه کړی.

څلور پنځوسمه ماده:

د قضائی غونډې لارښوونه او سمون د غونډې د رئیس په واک کې دی.

پنځه پنځوسمه ماده:

په قضیه کې شامل کسان، د دعوی د دواړو خواوو قانونی ممثل، شاهدان، اهل خبره، ژباړونکی او په قضائی غونډه کې نور شامل کسان د غونډې د نظم په رعایت کولو او د غونډې د رئیس له امرونو څخه په اطاعت کولو مکلف دی.

شپږ پنځوسمه ماده:

مدعی، مدعی علیه او یا د هغوی قانونی ممثل، شاهدان، اهل خبره او ژباړونکی مکلف دی د څرګندونو او د مطلبونو د توضیح کولو په وخت کې په پښو ودریږی خو دا چې د غونډې رئیس هغو ته د کښیناستلو اجازه ورکړی.

اووه پنځوسمه ماده:

څوک چې د غونډې نظم ګډوډ کوی، د غونډې رئیس ورته اخطار ورکوی او د سرغړولو په صورت کې رئیس کولای شی اخلال کوونکی سړی د غونډې له خونی څخه وشړی.

اته پنځوسمه ماده:

که د غونډې د نظم اخلال کوونکی مدعی، مدعی علیه، یا د هغوی قانونی ممثل وی د بیا تخلف کولو په صورت کې محکمه کولای شی اخلال کوونکی په نغدی جزاء چې له دری زره افغانیو څخه زیاته نه وی یا تر یوی اونی پوری په بند محکوم کړی.

نهه پنځوسمه ماده:

که اخلال کوونکی مدنی څارنوال وی محکمه د قضائی قرار په صادرولو سره د هغه په بدلولو لاس پوری کوی.

شپیتمه ماده:

په هغه صورت کې چې اخلال کوونکی مدافع وکیل وی محکمه هغه د قانون د حکمونو سره سم تأدیب کوی.

یو شپیتمه ماده:

که څوک په قضائی غونډه کې د قباحت یا د جنحی د جرم مرتکب شی د محکمی له خوا د قانون د حکمونو سره سم مجازات کیږی.

دوه شپیتمه ماده:

محکمه د دغه قانون له اته پنځوسمی څخه تر شپیتمی مادو پوری مندرج مجازات په واجب التعمیل قضائی حکم کې ټاکی او دا حکم د استیناف وړ نه دی.

دری شپیتمه ماده:

د دغه قانون له اته پنځوسمی څخه تر شپیتمی مادو پوری په مندرجو حالتونو کې محکمه کولای شی د غونډې د پای ته رسیدو نه د مخه صادر شوی حکم لغو کړی.

څلور شپیتمه ماده:
که محکمه د جنحي په جرم کې په هماغه قضائی غونډه کې تورن په جزأ محکوم نه کړي او یا ارتکاب شوی جرم جنایت وي محکمه مکلفه ده د پیښې محضر جوړ کړي او د تورن د نیولو امر صادر کړي او موضوع اړوندې څارنوالی ته احاله کړي. په دغه مورد کې د حکم صدور په نږدې ګاونډې محکمه کې صورت نیسي.

څلورم فصل
د قاضی ډډه کول او ردول

پنځه شپیتمه ماده:
د محکمې رئیس او هر یو غړی په لاندنیو حالتونو کې د محکمې په جوړښت کې له ګډون کولو او د مدنی دعوی له څېړلو څخه ډډه کوي:
۱- په هغه صورت کې چې د ترڅېړلو لاندې په قضیه کې ذینفع وي او یا دعوی په اصول او فروع، میړه، میرمن او یا د هغوی په خپلوانو پوري اړه ولري.
د دې منظور له پاره خپلوان عبارت دي له ورور، وراره، خور، خورزه، تره، عمه، خاله، ماما، خسر او خواښې څخه.
۲- په هغه صورت کې چې په محکمه کې د طرح شوی قضیې په اړوندو سندونو کې کوم سند لیکلی وي یا لاسلیک کړی وي یا د دعوی په موضوع کې پخوا د څارنوال، حکم، اهل خبری یا شاهد په توګه د عقیدې اظهار کړی وي.
۳- په هغه صورت کې چې د رئیس یا د محکمې د غړیو یا د قضیې د دواړو خواوو د یو تن په منځ کې دعوی وي.
۴- په هغه صورت کې چې د دعوی د یوی خوا او د رئیس یا د محکمې د غړیو د یو تن تر منځ مخکینی خصومت موجود وي.

شپږ شپیتمه ماده:

هغه قاضیان چې د دغه قانون د پنځه شپیتمې مادې د لومړی فقرې د مندرج حکم سره سم یو بل سره خپلوی لری د مدنی قضیې د څېړلو د محاکمې په جوړښت کې نه شي شاملیدای.

اووه شپیتمه ماده:

قاضی کولای شی د دغه قانون په پنځه شپیتمه او شپږ شپیتمه مادوکی د مندرجو حالتونو څخه بهر د بل سبب د رامنځته کیدو په صورت کې د دعوی په څېړلو کې له ګډون څخه ډډه وکړی.

اته شپیتمه ماده:

په لاندنیو حالتونو کې د قضیې په وروستی رسیده ګی کې د رئیس او د محکمې د غړیو ګډون مجاز نه دی:

۱- د قضیې په لومړنی څېړنه کې د ګډون په صورت کې.

۲- د ستری محکمې په دیوانونو د قضیې په څېړلو کې د ګډون په صورت کې.

نهه شپیتمه ماده:

د دغه قانون په اووه شپیتمه او اته شپیتمه مادو کې د مندرجو حالتونو د شته والی په صورت کې قاضی مکلف دی په قضیه کې د خپل ډډه کولو موضوع محکمې ته وړاندی کړی.

او یایمه ماده:

د دعوی دواړه خواوی کولای شی د دغه قانون په اووه شپیتمه او اته شپیتمه مادو کې یو د مندرجو حالتونو د شته والی په صورت کې د موضوع له څېړلو څخه د قاضی درد غوښتنه وکړی.

یو اویایمه ماده:
د قاضي درد غوښتنه د درېیو ورځو په بهیر کې د موضوع د څېړلو د پیل نه د مخه په لیکلي او مستند ډول محکمې ته وړاندې کیږي.

دوه اویایمه ماده:
۱- د محکمې قضائي هیأت د قضائي غونډې په ترڅ کې درد اسباب او دلایل وڅېړي د منلو او نه منلو په باب یې د رأیو په اکثریت تصمیم نیسي او قرار صادروي.
۲- د رأیو د برابرۍ په صورت کې د قاضي رد کېدو ته ترجیح ورکول کیږي.

درې اویایمه ماده:
په هغه صورت کې چې په لومړنۍ محکمه کې یو تن قاضي وي د رد غوښتنه پورتنۍ محکمې ته وړاندې کیږي او درد د منلو په حال کې، بل یو قاضي ته د قضیې د څېړلو دنده ورکول کیږي.

څلور اویایمه ماده:
که درد غوښتنه د لومړنۍ محکمې قضائي ټول هیأت ته متوجه وي درد د منلو په صورت کې د پورتنۍ محکمې له خوا د څېړلو او د حکم د صادرولو په خاطر بل قضائي هیأت ټاکل کیږي.

پنځه اویایمه ماده:
که درد اسباب د ولایت د محکمې د ریاست یا د هغې د معادلې محکمې یو د دیوانونو قضائي هیأت ته متوجه وي د محکمې رئیس د یو بل قاضي په ګډون درد دمنلو یا نه منلو په هکله تصمیم نیسي.
په هغه صورت کې چې درد اسباب د ولایت د محکمې د هغې د انډول محکمې رئیس یا د سترې محکمې غړیو ته متوجه وي د سترې محکمې عالي شورې په دې هکله تصمیم نیسي.

شپږ اویایمه ماده:
کوم وخت چې د قاضی درد موضوع مطرح وی د دعوی د اصل څېړنه معطل کیږی.

اووه اویایمه ماده:
که د قاضی دردولو موردو نه ثابت نه شی هغه محکمه چې د رد په نه ثابتیدو تصمیم نیسی سوء نیت لرونکی د رد غوښتونکی (مدعی، مدعی علیه) تر دری زره افغانیو پوری په نغدی جزاء محکوموی.

اته اویایمه ماده:
هغه قرارونه چې د محکمی له خوا د رد په باب صادریږی وروستنی دی.

پنځم فصل
په مدنی قضیو کې د څېړنی واک

نهه اویایمه ماده:
مدنی دعوی په لومړی پړاو کې د ښاری، ناحیی، ولسوالی یا علاقداری د محکمی په واسطه یوی خوا ته کیږی پرته له هغو حالتونو څخه چې قانون بل ډول تصریح کړی وی.

اتیایمه ماده:
محکمه د هغو دعواوو په څېړلو لاس پوری کوی چې د حقوقی یا حکمی شخصیتونو له خوا د پریکړی غوښتنه یی شوی وی.

یو اتیایمه ماده:
(۱) مدنی دعوی د مدعی علیه د استوګنی په سیمه کې یوی خوا ته کیږی.

(۲) که مدعی علیه د استوګنې ځو ځایونه ولري د ده پر خلاف مدني دعوی په هغه محکمه کې خېړل کیږي چې مدعی علیه د استدعا په وخت کې د هغې په قضائي ونډ کې استوګنه ولري.

دوه اتیایمه ماده:
په هغه صورت کې چې میړو ښه ښځه مدعی علیه وي د دعوی خېړل د هغه د میړه د استوګنې د سیمې د محکمې په واک کې ده.

دري اتیایمه ماده:
په هغه صورت کې چې نجلۍ د واده سن ته رسیدلې یا د مدعی علیه د بشپړ حقوقي اهلیت څخه برخمن وي د دعوی خېړل د ده د پلار او یا د هغو شرعي محارمو د استوګنځي د محکمې له واک څخه ده چې د هغه د اعاشې او پالنې متکفل دي.

څلور اتیایمه ماده:
که اهلیت نه لرونکی او یا د نیمګړي اهلیت خاوند مدعی علیه وي د دعوی خېړل د ولي، وصي یا قیم د استوګنځي د محکمې له واک څخه دي.

پنځه اتیایمه ماده:
د محجور، مفقود او غایب استوګنځي د دوی د قانوني قایم مقام استوګنځي دي.

شپږ اتیایمه ماده:
که د دولت کارکوونکي یا د وسله وال پوځ منسوب کسان په مدني قضیو کې مدعی علیه وي د دعوی خېړل د هغوی د کار ځای د محکمې له واک څخه ده.

اووه اتيايمه ماده:

د مسافر يا کډوال دعوی په هغه صورت کې چې مدعی او مدعی عليه وی په هغه ښاری، ناحيوی، ولسوالی يا د علاقه داری په محکمه کې دايريږی چې دواړه خواوو د هغی محکمی د رسيدګی واک قبول کړی.

اته اتيايمه ماده:

که د دعوی د دواړو خواوو يو تن د محکمی پر واک باندی اعتراض ولری چې نوموړی دعوی څېړی بايد خپل اعتراض د دعوی د دايريدو نه د مخه همغی محکمی ته وړاندی کړی پر ته له دی د محکمی واک قبول کړای شوی ګڼل کيږی.

نهه اتيايمه ماده:

که مدعی عليه د مدعی د استوګنی په سيمه کې کم ترکمه يو کال اوسيدلی وی واکمنه محکمه د مدعی د استوګنځی محکمه ده.

نوی يمه ماده:

د هغه سوداګر يا کسبګر د مدنی معاملو د څېړلو له پاره چې مدعی عليه وی واکمنه محکمه يی د سودا ګری، يا کسبګری، د ځای محکمه او يا د هغه د اصلی استوګنځی محکمه ده.

يو نوی يمه ماده:

په هغه صورت کې چې د يوی ټاکلی قانونی معاملی د سرته رسولو له پاره کوم استوګنځی غوره کيږی له معاملی څخه د راپيدا شوی دعوی د څېړلو له پاره واکمنه محکمه د غوره شوی استوګنځی محکمه ده.

دوه نوي يمه ماده:
د ويش يا تركي د دعوى څېړل د هغه ښاري، ناحيوي، ولسوالي يا د علاقه داري د محكمي له واک څخه ده چې د ويش يا تركي وړ عين د هغه په ونډ كې وي.
په بيلابيلو قضائي حوزو كې د عين د شته والي په صورت كې د څېړلو واک د هغې محكمې څخه دى چې د عين زياتره برخه پكى ده.

درى نوي يمه ماده:
په يوه محكمه كې د دايريدو نه وروسته د دعوى ليږدول او په بله محكمه كې په ځانګړى فورمه كې يې ليكل جوازنه لرى، د قاضي له خوا د ډډه كولو د غوښتنى يا د مدعى عليه له خوا د هغه درد كيدو په صورت كې په هماغه محكمه كې بل قضائى هيأت تاكل كيږى او دعوى څيړى.

څلور نوي يمه ماده:
كه د محكمې حوزه وى يا موضوعى واک د نوى قانون په نافذيدو سره بدلون ومومى د قضيې څېړل د هغې محكمې له واک څخه دى چې دعوى پكى دايره ده.

پنځه نوي يمه ماده:
په افغانستان كې په استوګن بهرنيو اتباعو پورى مربوط د مدنى قضيو د دعوى څېړل د افغانستان جمهوريت د محكمو له واک څخه دى.

شپږ نوي يمه ماده:
د هغه بهرنى تبعى پر دعوى باندى رسيده ګى چې په افغانستان كې استوګنځى ونه لرى په لاندنيو حالتونو كې د افغانستان جمهوريت په محكمو پورى اړه لرى:

۱- په هغه صورت کې چې بهرنی سړی د افغانستان په جمهوریت کې په خپله اختیاری استوګنځی ولری.
۲- په هغه صورت کې چې د عقد موضوع یا د تنفیذ ځای یی د افغانستان په جمهوریت کې وی.
۳- په هغه صورت کې چې د ترکی په غوښتنی پوری مربوط دعوی د افغانستان په جمهوریت کې پیل شوی وی.
۴- په هغه صورت کې چې د متروکی ټول مالونه او یا یوه برخه یی د افغانستان په جمهوریت کې وی.

اووه نوی یمه ماده:

د میړه د نشتوالی یا مفقودی له امله د تفریق دعوی د څېړلو واک د مدعی د استوګنځی د محکمی څخه ده.

اته نوی یمه ماده:

د بندی میړه پر خلاف د بند په سبب د تفریق د دعوی د څېړلو واک د قانون د حکمونو سره سم د میړه د بند ځای د محکمی له واک څخه دی.

نهه نوی یمه ماده:

د هغه میړه پرخلاف چې په افغانستان کې د استوګنی او یا اوسیدنی ځای لری، مدعی علیه د ضرر د اسبابو له تحقق نه وروسته خپله میرمن یی پری ایښی او بهرته تښتیدلی وی د ضرر له امله د دعوی اقامه کول د میرمنی د استوګنځی په محکمه کې صورت نیسی.

سلمه ماده:

د هغه چا پر خلاف د دعوی د اقامه کولو له پاره واکمنه محکمه چې بیله قانونی مجوز څخه افغانستان یی پری ایښی وی په لاندنیو حالتونو کې د مدعی د استوګنځی محکمه ده:
۱- د میرمنی، اصول او فروع د نفقی دعوی.

۲- د نسب د ثابتولو دعوی.
۳- د ولایت د سلبولو دعوی.
۴- د وصایت او قیمومیت د سلبولو دعوی.

شپږم فصل
د کورنۍ په قضیو پورې اجراآت

یو سلو یوومه ماده:

لاندنی موضوعات د کورنۍ په قضیو کې شامل دي:
۱- واده اوله هغه څخه راپیداشوی حقوق.
۲- د زوجیت له معاشرت څخه راپیدا شوی حقوق.
۳-د زوجیت له اړیکی څخه راپیدا شوی مالی شخړې.
۴-په نسب پورې مربوطې دعوې.
۵-د ماشوم په حضانت او نفقې پورې مربوطې مسئلې.
۶- د واده ړنګیدل په هر علت چې وي.
۷- په غایب او ورک میړه پورې مربوطې مسئلې.
۸- نور هغه موضوعات چې د قانون د حکمونو سره سم د کورنی قضیو څخه وګڼل شي.

یو سلو دوهمه ماده:

(۱)محکمې ته د محول کیدو په صورت کې دکوژدې له دعوی څخه انصراف په قضائی قرار کې څېړل کیږي.
(۲) د کوژدې له دعوی څخه د انصراف په هکله د محکمې قرار وروستی دی د پورتنی محکمې د څېړلو وړنه دی.

یو سلو دریمه ماده:

دسوغاتونو مستردول دقانون دحکمونو سره سم یوازې له نامزدڅخه غوښتل کېدای شي.

یو سلو څلورمه ماده:

(۱) محکمه دنکاح ددعوی ددوران وړکولو نه دمخه دعقد پر شهرت باندي خپل ډاډتر لاسه کوي.

(۲) دنکاح دعقد دشهرت په باب دعقد په غونډه کې حاضر شویو کسانو څخه معلومات صورت نیسي.

یوسلو پنځمه ماده:

دنکاح ددعوی ددوران یاددعوی دردکېدوپه هکله دمعلوماتودلاس ته راوړلونه وروسته دمحکمی اجراآت اوڅېړنی په قضائی قرار کې عملی کیږي او داقرار وروستی دی.

یوسلو شپږمه ماده:

(۱) که د نکاح د دعوی د څېړلو په وخت کې د مدعی علیه د استوګنځی په باب توپیر منځته راشي، محکمه د مدعی علیها د استوګنځی د ټاکلو په باب د دواړو خواوو د ښیګڼو د په نظر کې نیولو سره تجویزنیسي.

(۲)دمحکمي په تجویزکی دښځی داستوګنځی د ټاکلو په هکله دپلار، نیکه، ورور او په ترتیب سره دښځی دشرعی محارمو استوګنځی اودخیریه مؤسسو موقعیت شامل دی.

(۳)محکمه کولای شی ددواړوخواوو دښیګڼوپه مطالعه کولوسره یو دنوموړیو ځایونوپه ټاکلوسره تصمیم نیسی.

یوسلو اوومه ماده:

که ښځه ددغه قانون دیوسلو شپږمی مادی ددوه یمی فقری دمندرجو ځایونو په یوه کې استوګنه ولری دمربوطی دعوی یوی خوا ته کول دعاجل اجندا تابع ده.

يوسلو اتمه ماده:
دعقدپه وخت کې دواده داهليت دنه بشپړولو له امله د منکوحې د نکاح پر فسخ باندې ددعوې اقامه کول د اووه لس کلنۍ دسن له بشپړولو نه وروسته جواز نه لري.

يوسلو نهمه ماده:
دواده داهليت تثبيت ددې باب لسم فصل دمندرجو حکمونو سره سم صورت نيسي.

يوسلو لسمه ماده:
که دضررله امله دتفريق په دعوی کې ادعاشوی ضررمؤجه نه وي او محکمې سره دميرمن اوميړه ترمنځ دکړکېچ او اختلاف ويره موجوده شي محکمه دوه تنه عادل کسان يو دميړه دخپلوانوڅخه اوبل يو دميرمنې دخپلوانو څخه دهغوی داصلاح کولوله پاره دحکم په توګه ټاکي.

يوسلو يوو لسمه ماده:
دضررله امله د تفريق په دعوی کې حکم له دوه ځلې څخه زيات نه شي ټاکل کېدای.

يوسلو دوولسمه ماده:
محکمه د حکمونو په واسطه د راټول شويو دليلونو پر بنسټ خپل حکم په مؤجه ډول صادروي.

يوسلو ديارلسمه ماده:
دضرر له امله د تفريق په دعواوکې دلوړې توجيه کول صورت نه نيسي.

يوسلو څوارلسمه ماده:

که دميړه عيب ديو کال په بهير کې ليری نه شی محکمه دمدني قانون ديوسلو نهه اويايمې مادی دحکم دپه نظر کې نيولو سره دميړه او ميرمنې تر منځ په تفريق حکم کوی.

يوسلو پنځلسمه ماده:

دغيابت له امله دتفريق په دعوی کې په هغه صورت کې چې ميړه معلوم او ټاکلی استوګنځی ولری محکمه دا موضوع په ليکلی ډول غايب ميړه ته اعلاموی. دميرمنې استوګنځی ته دراستنيدو او يا خپل استوګنځی ته دهغې دراغوښتلو په خاطر ميړه ته موده ټاکی.

يوسلو شپاړسمه ماده:

په هغه صورت کې چې غايب ميړه دمحکمې داعلام دوررسيدو اودټاکلی مودی دتيريدو سره سره خپل غيابت ته دوام ورکړی محکمه غايب له پاره دوکيل په ټاکلو سره موضوع څيړی.

يوسلو اووه لسمه ماده:

که غايب ميړه معلوم او ټاکلی استوګنځی ونه لری او يا غايبه ميړه ته د ليکلی اعلام دور رسيدو امکان نه وی موضوع د حاضريدو د مودی په ټاکلو سره د راډيو له لاری خپريږی د دغه منظور له پاره موده د اعلان د نېټې نه له يوی مياشتې څخه کمه نه شی اوسيدای.

يوسلو اتلسمه ماده:

په هغه صورت کې چې غايب ميړه د راډيودخبرتيا سره سره دقانوني عذر له وړاندی کولو نه پرته په ټاکلی موده کې حاضرنه شی محکمه دمسخر وکيل دټاکلو نه وروسته موضوع څيړی او دميړه اوميرمنې تر منځ په تفريق حکم کوی.

یوسلو نولسمه ماده:
دهغه ورک میړه پر خلاف دواده دړنګیدودعوی چې ژوند او مړینه یې معلومه نه وی دمدنی قانون ددری سوه شپږ ویشتمی مادی دحکم دپه نظرکی نیولو سره دڅلورو کالو دمودی له تیریدو نه دمخه جواز نه لری.

یوسلو شلمه ماده:
دحکم دټاکلواو په هغه پوری دمربوطو مسئلو په هکله او دعیب، ضرر، نفقه نه ورکولو اودمیړه دنشتوالی له امله دتفریق ددعواوو په ردولوکی دمدنی قانون حکمونه هم په پام کې نیسی.

اووم فصل
د عامه حقوقو د قضیو څیړل

یوسلو یو ویشتمه ماده:
دعامه حقوقو،په دعواوپوری مربوطی عریضی په مستقیمه توګه دکابل ښاری محکمی، دولایتونو یا لویی ولسوالۍ محکمو ته وړاندی کیږی او په موضوع کې په لاندی ډول اجراآت کیږی:
۱-ددولت دقضایاوو اداری ته دعریضی دمحتویاتو لیکلی ابلاغ.
۲- دقضیی دسوابقوراغوښتل ددولت دقضایاوو داستازی او دحکمی شخصیتونو دقانونی ممثل دنښتی په ټاکلوسره حاضریدل.
۳-په لومړنی غونډه کې دقضیی ددواړوخواوو دڅرګندونو اودفاع اوریدل.

یوسلو دوه ویشتمه ماده:
که دڅرګندونواودفاع له اوریدو نه وروسته محکمه د دواړه خواوو د دلایلو د ارزیابی په نتیجه کې پوه شی چې د شخړی هوارول د څیړلو غوښتونکی ده خپل قرار د دعوی د دوران په هکله صادروی.

یوسلو دریشتمه ماده:

په هغه صورت کې چې محکمه په لومړنی غونډه کې ودی نتیجې ته ورسیږی چې شخړه اصلاً دمحکمی دخېړلو غوښتونکی نه ده خپل قرار ددعوی دنه دوران په هکله صادروی.

یوسلو څلیر ویشتمه ماده:

ددغه قانون په یوسلودوه ویشتمه ماده کې لیکل شوی قرار قطعی نه دی دقضیی دیوی خوادشکایت یاددولت دقضایاوواستازی داعتراض له امله دستری محکمی په اړوند دیوان کې دبیاځېړلو وړده.

یوسلو پنځه ویشتمه ماده:

که په هغه قضیه کې چې ددولت دقضایاوو اداری ته رسیږی دمقابلی خوا قناعت دمحکمی له ځېړلو نه پرته تر لاسه نه شی ددولت دقضایاوو اداره دا قضیه اړوندی محکمی ته د هوارولو له پاره استوی.

یوسلو شپږ ویشتمه ماده:

دهغوموضوعاتو په هکله چې ددولت دقضایاوو د اداری له خوا محکمی ته استول کیږی. ددې قانون د(۱۲۲و۱۲۳)مادو دمندرجو حکمونو په پام کې نیول هرو مرو دی.

یوسلو اووه ویشتمه ماده:

محکمه دعامه حقوقو په دعوی کې داثباتیه مدارکو لکه دسندونواو شاهدانو پراساس خپل حکم صادروی.

اتم فصل
خبرتیا ،جلب،احضار

یوسلو اته ویشتمه ماده:
محکمه ددعوی اړخ په مستقیمه توګه خبر وی اویا داړوندو مراجعو په واسطه جلبوی.

یوسلو نهه ویشتمه ماده:
محکمه کولای شی داهل خبری او درېیم ګړی شخص چې څرګندونی یی د قضیی په روښانه کیدو باندی اغیزمن وی دحاضرید و غوښتنه وکړی.

یوسلو دېرشمه ماده:
که ددواړو خواوو څخه یو یی محکمی ته په ټاکلی ورځ حاضرنه شی دمحکمی له خوا جلبیږی.

یوسلو یو دېرشمه ماده:
دجلب فورمه په یواصل اودوه کاپیوکی جوړیږی اولاندنی مراتب په پکی وی:
۱-دمحکمی نوم او پته.
۲-ددعوی داړخ شهرت او پته.
۳-دحاضریدو نېټه او وخت یی.
۴-دموضوع معرفی.
۵- مجلوب ته د موضوع د مربوطو سندونو د برابرولو او وړاندی کولو په باب یادونی.
۶- د نه حاضریدو له عواقبو څخه اخطار.

یوسلو دوه د پرشمه ماده:
محکمه کولای شي د تیلفون او تیلګراف په شمول د هری ممکنی وسیلی له لاری د دعوی د دواړو خواوو، شاهدانو او اهل خبری د حاضریدو غوښتنه وکړی.

یوسلو دری د پرشمه ماده:
د محکمی د جلب فورمه، د رسمی مکتوب په واسطه د جلب او احضار څانګی ته صادریږی.

یوسلو څلور د پرشمه ماده:
د جلب او احضار څانګه مکلفه ده د جلب فورمه اړوند سړی او یا د هغه قانونی ممثل ته ورسوی په دوهم کاپی کې یی د هغه استحضاری او لاسلیک واخلی او محکمی ته دی واستوی.

یوسلو پنځه د پرشمه ماده:
که مجلوب سوادو نه لری د ګوتی نښه یی په فنی او خوانا ډول دی پر پاڼه ولګول شی.

یوسلو شپږ د پرشمه ماده:
که مجلوب له لاسلیک یا د ګوتی له لګولو څخه ډډه وکړی کیفیت یی په فورمه کې لیکل کیږی او یو د لاندی کسانو لاسلیک پکی نیول کیږی:
۱- د استوګنځی د شوري د مسئول یا د دوو تنو ګاونډیو یا د هماغه ځای د اوسیدونکو لاسلیک.
۲- د جلب د اداری د آمر لاس لیک او په هغه صورت کې چې ډډه کوونکی د دولت د اداری یا مؤسسو کارکوونکی وی د اړوندی اداری د آمر تصدیق.

یوسلو اووه د پرشمه ماده:

د جلب او احضار مراجع د یوسلو شپږ د پرشمې مادې د مندرجو مراتبو د پای ته رسولو د په پام کې نیولو سره فورمه د رسمي مکتوب په واسطه محکمې ته اعادهٔ کوي.

یوسلو اته د پرشمه ماده:

که مجلوب د دولتي ادارو، مؤسسو یا تصدیو کارکوونکی وي د جلب فورمه د هغه اړوندې ادارې ته هم استول کېدای شي.

یوسلو نهه د پرشمه ماده:

که د معاذیرو له امله د مجلوب میندل په مؤقتې ډول وځنډېږي اړوند مراجع مکلف دي مطالب یې په رسمي ډول د محکمې په خبرتیا ورسوي د ځنډونو د لیرې کېدو نه وروسته د جلب د فورمې د پړاوونو په تېرولو لاس پورې کړي.

یوسلو څلوېښتمه ماده:

که مجلوب تښتیدلی، غایب یا ورک وي تحقیقاتي سندونه یې بشپړېږي او کېفیت یې د جلب په فورمه کې لیکل کیږي او محکمې ته استول کیږي.

یوسلو یو څلوېښتمه ماده:

په هغه صورت کې چې مجلوب د وسله وا ل پوځ په خدمت کې شامل وي د جلب فورمه هغه ته د اړوندې قطعې له لارې اورول کیږي.

یوسلو دوه څلویشتمه ماده:

که د جلب په فورمه کې په دغه قانون کې مندرج مراتب په پام کې نیول شوي نه وي فورمه د محکمې له خوا اړوندو مراجعو ته د

بشپړولو له پاره اعادهٔ کیږي او د جلب مراجع د فورمې د پراوونو په بشپړولو مکلف دي.

یوسلو درې څلوېښتمه ماده:

که مجلوب محکمې ته حاضر شي او په راتلونکو غونډو کې هم د هغه وروستني راتګ ضروري وي د راتلونکې غونډې نېټه د هغه د استحضارې له پاره ورته ابلاغ کیږي او جریان یې په اړوند دفتر کې ثبت کیږي.

یوسلو څلور څلوېښتمه ماده:

که د دعوې د اړخ د ګوښه کېدو یا تیښتې خوف متصور وي محکمه کولای شي دې د حاضریدو د ضمانت په ورکولو مکلف کړي.

یوسلو پنځه څلوېښتمه ماده:

که مجلوب د جلب په فورمه کې د جلب او احضار د مراجعو له استحضارې یا په محکمه کې د استحضارې نه وروسته محکمې ته د بیا حاضریدو نه ډډه وکړي، محکمه په دوه یم یا درېیم ځل د هغه په جلبولو لاس پورې کوي.

یوسلو شپږ څلوېښتمه ماده:

که مجلوب د دې قانون د یوسلو پنځه څلوېښتمې مادې د مندرجو حکمونو د تطبیق سره سره بیا هم محکمې ته حاضر نه شي یا د دغه قانون د یوسلو څلوېښتمې مادې سره سم تبنتیدلی، غایب یا ورک وګڼل شي د هغه د حاضریدو غوښتنه د هغې مودې په اوږدو کې چې محکمه یې ټاکي د وروستي ځل له پاره د راډیو یا د اعتبار وړ کثیرالانتشاره ورځپاڼې له لارې عملي کیږي.

یوسلو اووه څلویښتمه ماده:

په هغه صورت کې چې مجلوب د باوري عذر نه پرته په ټاکلې موده کې محکمې ته له حاضریدو څخه ډډه وکړي محکمه د هغه په هکله غیابي حکمونه تطبیقوي.

یوسلو اته څلویښتمه ماده:

محکمه د اجندا د نېټې سره سم د دعوی د دواړو خواوو جلب او احضار ته لاس پورې کوي. مستعجله دعواوې له دې حکم څخه جلا دي.

یوسلو نهه څلویښتمه ماده:

د مجلوب د حاضریدو د مودې ټاکنه د هغه د استوګنځی دواټن او په لیږدوونکو وسیلو پورې مربوط د امکاناتو له مخې د محکمې له واک څخه ده.

یوسلو پنځوسمه ماده:

د جلب او احضار د مراجعو له خوا په دغه فصل کې د جلب او احضار د مندرجو حکمونو له په پام کې نیولو څخه هر ډول اهمال د محکمې له خوا د دغو مراجعو د آمریت خبرتیا له پاره اورول کیږي چې له سرغړوونکي څخه قانوني پوښتنې تر سره کړي.

یوسلو یو پنځوسمه ماده:

د دغه فصل د یوسلو پنځوسمې مادې د حکم له تطبیقېدو څخه کنټرول په هرو پنځلس ورځو کې د محکمې له خوا صورت نیسي.

یوسلو دوه پنځوسمه ماده:

د محکمې تحریرات د دې فصل د مندرجو حکمونو له تطبیق څخه د محکمې د رئیس په وړاندې مسئولیت لري.

نهم فصل
غیابی حکمونه

یوسلو دری پنځوسمه ماده:
که عارض د دېرشو ورځو د مودې په اوږدو کې د خپلې عریضې مندرجې دعوې په محکمه کې تعقیب نه کړي د دې قانون د حکمونو سره سم د هغه په غیاب کې دنه خصومت کولو قرار صادرېږي.

یوسلو څلور پنځوسمه ماده:
که مدعی خپل صورت دعوې محکمې ته وړاندې کړي او د دعوې له دوران نه وروسته د قانوني عذر نه پرته غایب شي محکمه د دې باب د اتم فصل د حکمونو سره سم د مدعی په جلب لاس پورې کوي او په هغه صورت کې چې په ټاکلې موده کې محکمې ته حاضر نه شي د نه خصومت کولو پریکړه صادرېږي.

یوسلو پنځه پنځوسمه ماده:
که مدعی علیه د مدعی د دعوې د اقامه کېدو نه وروسته اقرار وکړي او د حکم د صادریدو په وخت کې ځان ګوښه کړي یا د شاهدانو له شهادت نه وروسته غایب شي محکمه په دواړو حالتونو کې مدعی علیه حکمي حاضر بولي په موضوع کې حکم صادروي.

یوسلو شپږ پنځوسمه ماده:
په هغه صورت کې چې مدعی د شاهدانو له حاضرولو څخه د نه توان لرلو اظهار وکړي او د مقابل اړخ د لوړې غوښتنه وکړي خو د لوړې د اجراء کېدو په وخت کې ځان ګوښه کړي محکمه مدعی حکمي حاضر بولي د مدعی علیه په حلف یا نکول حکم صادروي.

یوسلو اووه پنځوسمه ماده:
که مدعی علیه په هغو موردونو کې چې د لوړی ردول جواز لری مدعی ته د لوړی رد وکړی او مدعی غایب شی محکمه د مدعی په نکول حکم کوی.

یوسلو اته پنځوسمه ماده:
که مدعی علیه د عریضی د وړاندی کېدو نه وروسته د جلب له کبله اصلاً حاضر نه شی او یا د دعوی د دوران نه د مخه یا وروسته تر هغه غایب شی او مدعی د موضوع د حل او فصل په خاطر ټینګار وکړی محکمه د دی باب د اتم فصل د حکمونو د په پام کې نیولو سره اجراآت کوی او د ټاکلی مودی له تېرېدونه وروسته د غایب د لومړی درجی خپلوانو څخه یو تن، میره یا میرمن یی د وکیل په توګه ټاکی او دعوی څېړی.

یوسلو نهه پنځوسمه ماده:
په هغه صورت کې چې د غایب لومړی درجه خپلوان، میره یا میرمن یی د وکالت د شرایطو لرونکی نه وی یا خپلوان یی د وکالت له قبلولو څخه ډډه وکړی د لیکلی تجویز پر بنا محکمه مدنی څارنوال د غایب د وکیل په توګه ټاکی او دعوی څېړی.

یوسلو شپیتمه ماده:
غایب سړی ته د وکیل ټاکل د حکم په پاڼو کې د محکمی له خوا صورت نیسی دا وکیل د غایب د دفاعی واکونو څخه برخمن دی.

یوسلو یو شپیتمه ماده:
په هغه صورت کې چې غایب مدعی علیه باوری عذر ولری او محکمی ته خبر ورکړی د عذر د لیری کېدو په خاطر تر دوو میاشتو پوری د قضیی څېړنه ټال کیږی.

یوسلو دوه شپیتمه ماده:

که د تعطیل موده له دوو میاشتو څخه تېرې وکړې محکمه کولای شي د قانوني ممکنه وسیلو څخه په ګټې اخیستنې سره د قضیې په څېړلو لاس پورې کړي او په ځانګړو حالتونو کې پورتنۍ موده تمدید کړي.

یوسلو درې شپیتمه ماده:

(۱) که غایب د محکمې له خوا د وکیل له ټاکل کېدو نه وروسته حاضر شي، محاکمه د ده په حضور کې تر سره کیږي.
(۲) که د هغه غیابت مکرر او یا د تمرد او د مقابل لورې د تاوانې کولو څخه راپیدا شوی وي دا حضور یې اعتبار نه لري. محاکمه د محکمې له خوا د ټاکل شوي وکیل په حضور کې دوام مومي.

یوسلو څلور شپیتمه ماده:

که د مدعی علیه د دفاع په ترڅ کې اصل مدعی ته لوړه متوجه شي او وروسته د دفع مدعی غایب شي پدغه صورت کې محکمه له غایب څخه د نیابت په توګه وکیل ټاکي او اصل مدعی ته لوړه توجیه کوي په دغه حالت کې حلف او نکول قانوني اغیزې لري.

یوسلو پنځه شپیتمه ماده:

که مدعی شاهدان نلرله او د غایب مدعی علیه د حلف غوښتونکی وو محکمه پر غایب باندې د لوړې معلق حکم صادروي.

یوسلو شپږ شپیتمه ماده:

که مدعی علیه د دوو میاشتو د مودې په بهیر کې محکمې ته حاضر شي خو له لوړې څخه نکول وکړي دا نکول یې حقیقي نکول او د پورتنۍ ټاکل شوې مودې په بهیر کې محکمې ته د عذر نه پرته د مدعی علیه نه حاضریدل حکمي نکول دی په دواړو حالتونو کې محکمه د هغه په نکول حکم صادروي.

یوسلو اووه شپیتمه ماده:
(۱) که غایب مدعی علیه په ټاکلې موده کې حاضر شي او د مدعي د ادعا په وړاندې لوړه وکړي د مدعي د خصومت په خلاصیدو حکم صادریږي.
(۲) د دوو میاشتو د مودې له تیریدو نه وروسته لوړې ته دمدعی علیه تیارې اعتبار نه لري.

یوسلو اته شپیتمه ماده:
که د غایب ولي، وصي، قیم یا وکیل دعوی تعقیب نه کړي محکمه د هغوی د نه حاضریدو او نه تعقیبولو له امله په نه خصومت کولو حکم نه کوي د غیابت د اوږدیدو په صورت کې د غایب د قیم، وصي یا وکیل پر ځای بل چا د قانوني ممثل په توګه او له ولي څخه د ولایت د سلبیدو په صورت کې یو تن د وصي په توګه ټاکي او په موضوع کې خپل حکم صادروي.

یوسلو نهه شپیتمه ماده:
که د دعوی وکیل د خپل مؤکل د عوی تعقیب نه کړي محکمه یوازې یوه پلا موضوع مؤکل ته اوروي او د مؤکل د حاضریدو یا د نوي وکیل د ټاکل کېدو په صورت کې د دعوی یوی خواته کولو ته لاس پوري کوي. ابلاغ ته د مؤکل د نه پاملرنې په صورت کې محکمه د نه خصومت کولو حکم صادروي.

یوسلو اویایمه ماده:
(۱) د غایب وکیل د اقرار، ابراء اصلاح، قناعت کولو او نورو هغو اقداماتو واک نه لري چې د غایب په ضرر تمامیږي.
(۲) د محکمې له خوا د ټاکل شوي وکیل واک د دې قانون د یو سلو دری شپیتمې مادې د حکم د په نظر کې لرلو سره د غایب سړي د خبریدو او حاضریدو نه وروسته پای ته رسیږي.

یوسلو یو اویایمه ماده:
د عامه حقوقو ممثل د اقرار، ابراء او اصلاح کولو واک نه لري مګر دا چې بل ډول تصریح شوی وي.

یوسلو دوه اویایمه ماده:
غیابي حکمونه وکیل ته اورول کیږي او محکوم علیه ته خبر ورکول کیږي او محکوم علیه ته داورولو د نه امکان په صورت کې د خبرتیا پاڼه د غایب د کورنۍ یو د غړیوته سپارل کیږي او د کورنۍ د غړیو د نه موجودیت په صورت کې د استوګنځی اداري او یا د هغوی د کار ځای اداري ته سپارل کیږي.

یوسلو دري اویایمه ماده:
د غایب وکیل او د عامه حقوقو ممثل د محکمې د صادر شوي حکم په وړاندې د قناعت کولو واک نه لري.

یوسلو څلور اویایمه ماده:
د محکمې له خوا د وکیل د ټاکنې حکمونه د میړه د غیابت او یا مفقودیت له امله د تفریق په دعواوو کې هم تطبیقیږي.

لسم فصل
په مدني قضیو کې د اهل خبرې او مطلع څخه ګټه اخیستنه

یوسلو پنځه اویایمه ماده:
(۱) محکمه کولای شي د دعوی مربوطو پېښو د استیضاح په منظور د دعوی د دواړو خواوو د غوښتنې یا د خپل تجویز پر اساس د اهل خبرې نظر یې چې په موضوع کې د مسلک او تخصص پر اساس د کافي معلوماتو خاوند وي او د اسلام د شریعت د معیارونو سره سم د ښو او صافو او پېژندنې لرونکي وي وغواړي.
(۲) اهل خبره د فعالیت د پیل نه د مخه لوړه کوي چې دندې یې په بشپړ امانت سره تر سره کړي.

یوسلو شپږ اویایمه ماده:
(۱) په عقاري دعواوو کې محکمه کولای شي د دعوی د دواړو خواوو د اختلاف د رامنځته کېدو په صورت کې د بیې، کروکې، د حدودو د ټاکلو، د مساحت او ساختماني مسئلو په باب له اهل خبرې څخه معلومات تر لاسه کړي.
(۲) محکمه کولای شي د منقولو ملکیتونو په مربوطو دعواوو کې د مدعی بها د بیې د ټاکنې په خاطر له اهل خبرې څخه معلومات تر لاسه کړي.

یوسلو اووه اویایمه ماده:
(۱) د دې قانون د یو سلو شپږ اویایمې مادې د لومړۍ فقرې د حکم په منظور اهل خبره، مساح، د کدستر کارمند، د ځمکې د اصلاحاتو متخصص، مهندس، ساختماني انجنیر او ګاونډي دي.

(۲) د دی قانون د یوسلو شپږ اویایمی مادی د دوه یمی فقری د حکم په منظور اهل خبره، محاسب، کنټرولر، مسلکی تخنیکران او اهل حرفه دی.

یوسلو اته اویایمه ماده:

که د مدعی یا مدعی علیه هویت مشبوه وی محکمه کولای شی د هغه د نوم پیژندنی، کسب او استوګنځی په هکله د اهل ګذر د مطلعینو، صنفی وکیل یا د اړوندی اداری د آمر څخه استیضاح وکړي.

یوسلو نهه اویایمه ماده:

(۱) په هغه صورت کې چې د اشخاصو په خاصه توګه په ښځینه طبقه او ماشومانو کې د سن تثبیتول د محاکمی په بهیر کې ضروری وګڼل شی او شخص د تابعیت تذکره ونه لری یا د هغه د تذکری د مندرج سن او ظاهری حالت تر منځ توپیر موجود وی محکمه د عدلی طب ډاکتر یا د بل طبیب رأی پکې غواړی.

(۲) په هغو موردونو کې چې د سن ټاکل د عدلی طب د ډاکتر او یا بل طبیب د نظر یی په اساس د قضیی له سوابقو او د شخص له ظاهری حالاتو سره توپیر ولری د سن د بیا ټاکلو موضوع طبی هیأت ته چې له دریو تنو څخه لږ نه وی راجع کوی.

یوسلو اتیایمه ماده:

محکمه د میرمنی د شنډوالی او یا په صعب العلاجو ناروغیو باندی د هغی د مصاب اوسیدلو په هکله د نسایی او ولادی له متخصص او د متخصص د نه موجودیت په صورت کې له طبیب، قابلی او سیمه ییزی دا یی څخه معلومات کوی.

یوسلو یو اتیایمه ماده:

د میړه د عیب له امله د تفریق په دعواوو کې محکمه د هغه د عیب د تثبیتولو او یا د نه علاج کیدونکو یا د اوږدی مودی د علاج وړ ناروغیو په باب له اړوند متخصص یا طبی هیأت څخه معلومات تر لاسه کړی.

یوسلو دوه اتیایمه ماده:

د اهل خبره رد او اجتناب د دغه قانون د دویم باب په څلورم فصل کې د اجتناب او رد د عمومی اساساتو د احکامو تابع دی.

یوسلو دری اتیایمه ماده:

د دعوی دواړه خواوی حق لری د باوری اسبابو دشته والی په صورت کې د اهل خبری درد غوښتنه وکړی. محکمه دی درد د غوښتنلیک د وړاندی کېدو له نېټی څخه د درېیو ورځو په بهیر کې په دی هکله تصمیم ونیسی. په هغه صورت کې چې د رد اسباب د باور وړ وی اهل خبره بیا په موضوع کې نظر څرګندولی نه شی.

یوسلو څلور اتیایمه ماده:

محکمه کولای شی په هغو دعواوو کې چې پیچلتوب یی د حسابی مسئلو او د دفترونو، پاڼو او سندونو د معاینی څخه را پیدا شوی وی یا د دعوی پیچلتوب له بلی ناحیی څخه رامنځ ته شوی وی د محکمی د غړیو او یا د اهل خبری یو تن ته د موضوع د څېړلو له پاره دنده ورکړی او وروسته اجراآت وکړی.

یوسلو پنځه اتیایمه ماده:

اهل خبره په ټولو موردونو کې خپلی نظر یی په لیکلی ډول محکمی ته وړاندی کوی او په قضائی غونډه کې لوستل کیږی.

یوسلو شپږ اتیامه ماده:

اهل خبرئ څخه د دوی د نظر یی د لوستل کېدو نه وروسته استیضاح کېدای شی دغه استیضاح لومړی د هغه چا له خوا چې د هغه یا د نوموړی د قانونی وکیل د غوښتن لیک له مخی انتخاب شوی ده او وروسته په قضیه کې د شاملو کسانو او محکمی له خوا صورت نیسی.

یوسلو اووه اتیایمه ماده:

محکمه کولای شی د نظر یی د کافی وضاحت نه لرلو او یا نیمګړتیا په صورت کې اهل خبره باندی د زیاتو څرګندونو او بشپړتیا یی کتنو امر وکړی.

یوسلو اته اتیایمه ماده:

په هغه صورت کې چې محکمه د خبیر یا مطلع سړی نظر یی بیله استناده او یا له واقعیت سره مخالف تشخیص کړی د هغه څخه مجدد نظر غواړی او یا موضوع بل یو اهل خبری یا مطلع ته سپاری.

یوسلو نهه اتیایمه ماده:

په هغو حالتونو کې چې اهل خبره قضائی غونډی ته حاضریږی د هغی د څرګندونو او معایناتو نتیجی د قضائی غونډی په محضر (پروتوکول) کې لیکل کیږی.

یوسلو نوی یمه ماده:

محکمه د اهل خبری او مطلع پر نظر یی باندی مقید نه دی، ور وړاندی شوی نظریه یی د اثبات د نورو دلایلو په شان ارزیابی کوی. که د محکمی د ارزیابی نتیجه د اهل خبری له نظر یی سره سمون و نه لری د هغی درد دلیلونه دی په مفصله توګه په پریکړه کې وښیی.

یوولسم فصل
په مدنی قضیو کې د لومړنیو اجراآتو تنظیم

یوسلو یو نوی یمه ماده:

مدنی قضیه چې د دی قانون د اتلسمی مادی د حکم سره سم د محکمی د تحریراتو له خوا د محکمی رئیس، مرستیال یا قاضی د ملاحظی په خاطر وړاندی کیږی د لاندنیو مراتبو د رعایت کولو تابع ده:

۱- په هغو محکمو کې چې د اصلی یا خدمتی قاضیانو شمیر له دریو تنو څخه زیات وی د محکمی رئیس یا مرستیال د قاضیانو له جملی څخه دوه تنه قاضیان د قضیی د لومړنی مطالعی په خاطر ټاکی او پاتې د محکمی د تحریراتو له خوا بیله ځانګړې قضائی مؤظف هیأت ته سپارل کیږی.

۲- په ښاری، ولسوالی، علاقه داری او ناحیوی محکمو کې چې د قاضیانو شمیر له دریو تنو څخه لږ وی موجود قاضیان یا قاضی کولای شی د رارسیدلو قضیو لومړنی مطالعی تر سره کړی او په دی هکله کې تصمیم ونیسی.

یوسلو دوه نوی یمه ماده:

په هغه صورت کې چې د مدنی قضیو څېړل په مدعا بها کې د بیی د تثبیت، تحدید، د اندازی د ټاکلو تصفیی یا د نورو ضروری حالتونو د تشخیص غوښتونکی وی محکمه د دی قانون د دوهم باب د لسم فصل د حکمونو سره سم اجراآت کوی.

یوسلو دری نوی یمه ماده:
که محکمه د مدعی بها د حالاتو د تشخیص د بررسی په وخت کې په مستقیمه توګه یا د دوارو خواوو د شفاهی څرګندونو له امله په دی باندی پوه شی چې د قضیی د ربښتینو اړخونو کشف او د هغی په ماهیت کې عادلانه څېړنه د ځینو نورو موضوعاتو د تحلیل غوښتونکی ده د په ګوته شویو موضوعاتو د تحلیل په هکله قضائی قرار صادروی او د دی قانون د یوسلو نهه اویایمی مادی څخه تر یوسلو دوه اتیایمی مادو پوری د حکمونو سره سم اجراآت کوی.

یوسلو څلور نوی یمه ماده:
که محکمه د مدنی قضیو د ځینو ځانګړو حالتونو کشفولو ته اړشی کولای شی د دوارو خواوو پر څرګندونو او دلایلو ډاډ منه شی او پرته له هغه په دی هکله کې له اړوندو مراجعو څخه د پاڼو د مستردولو څخه پرته معلومات وغواړی.

یوسلو پنځه نوی یمه ماده:
د محکمی تحریرات مکلف دی د دی قانون د یوسلو دوه نوی یمی څخه تر یوسلو څلور نوی یمی مادو پوری د مندرجو معلوماتو د رارسیدونه وروسته د قضیی سوابق قضائی هیأت ته وړاندی کړی.

یو سلو شپږ نوی یمه ماده:
محکمه د مؤجه اړتیا څخه پرته د مدنی قضیو پاڼی نه شی مستردولای.

یوسلو اووه نوی یمه ماده:
محکمه نه شی کولای د مدنی قضیو بهیر او څېړنی پرته له مؤجه دلایلو څخه وځنډوی.

یوسلو اته نوی یمه ماده:

له هغو حالتونو څخه پرته چې قانون تصریح کړی وی د مدنی دعوی په ماهیت کې د قضائی قرار صادرول جواز نه لری.

یوسلو نهه نوی یمه ماده:

دستری محکمی د دیوانونو رئیسان، د محکمو رئیسان، مرستیالان، د ولایتونو د محکمو د دیوانونو، لویی ولسوالیو، ښاری، ولسوالی، علاقه داری او ناحیوی محکمو رئیسان مکلف دی د مدنی قضیو فهرست د دعوی د ډول او د دعوی د دوارو خواوو د پیژندنی په توضیح کولو سره جوړ او د هغه پر اساس اجراآت وکړی.

دوه سوومه ماده:

د دعوی د لوری په تعقیب سره د مدنی قضیو محاکماتی پړاوونه زیات نه زیات تر ځلورو میاشتو پوری بشپړ او قضائی حکم صادریږی.

دوه سوه یوومه ماده:

د دی قانون د دوه سوومی مادی مندرجی مودی د مستندو او باوری دلیلونو پر اساس د ځینو قضیو د ځانګړی توب له مخی تر یوی میاشتی نور د اوږدولو وړ دی.

دوه سوه دوهمه ماده:

د قضائی څېړنی د مودی پیل په ځانګړی فورمه کې د مدعی دعوی د لیکلو نه وروسته د اعتبار وړ دی.

دوه سوه دریمه ماده:

له مدعی علیه څخه د مدعی تشخیص او له ربنتینی ذوالید څخه د خارج ببلول په لومړی پړاو کې د قضائی قرار د صادرولو په واسطه صورت نیسی.

دوولسم فصل
د محاکمې بهیر او په قضیه کې د شاملو کسانو حاضریدل

دوه سوه څلورمه ماده:
مدعي او مدعی علیه مکلف دي چې په خپله یا د هغوی وکیل، ولي، وصي، یا قیم له اړوندو سندونو سره محکمې ته حاضر شي.

دوه سوه پنځمه ماده:
په قضائي غونډو کې د دعوی پر دواړو خواوو او مدني څارنوال برسېره، د دولتي اورګانونو، مؤسسو استازي او دربیمګړي کسان هم ګډون کولای شي.

دوه سوه شپږمه ماده:
وکالت پاڼه د هغې محکمې د پرېکړې تر صادریدو پورې چې دعوی پکې دایره ده د اعتبار وړ ده لاندې مورد لدې حکم څخه جلا دي:
په هغه صورت کې چې په وکالت پاڼه کې وکیل ته د استدعا پر حکم باندې اعتراض او د محکمې داعادې د دعوی د وړاندې کولو او محکمو تر وروستي پړاو پورې د پر مخ بیولو واک په ډاګه ورکړ شوی وي.

دوه سوه اوومه ماده:
د محکمو قاضیان او اداري کارمندان نه شي کولای چې د وکالت چاري تر سره کړي. له هغو موردونو څخه پرته چې د هغوی د میړه، میرمنې، پلار، نیکه، مور، انا، زوی او لور دعوی په منځ کې وي.

دوه سوه اتمه ماده:

د محکمو قاضیان او کارمندان په خپلو دعوی کې اصالتاً او د دی قانون د دوه سوه اوومی مادی د مندرجو کسانو په دعوی کې د وکیل، ولی، وصی او قیم په توګه لاس پوری کولای شی.

دوه سوه نهمه ماده:

د دعوی اړخونه دوار د په پام کې نیولو سره د محکمی کوټې ته لارښوونه کیږی او د هغوی حالتونه په لاندی ډول څېړل کیږی:

۱- محکمه تشخیصوی چې کوم یو یی د اصیل په توګه او کوم یو یی د وکیل، ولی، وصی او قیم په توګه محکمی ته حاضر شوی دی.

۲- هغه کسان چې نیابتاً محکمی ته حاضریږی د محکمی د نده لرونکی د هغوی د واکمنۍ سند په دوسیه کې ږدی.

۳- د مدعی استدعا، د دواړو خواوو ټول سندونه او پاڼې د محکمی د تحریراتو له خوا تنظیمیږی.

دوه سوه لسمه ماده:

مدعی خپل صورت دعوی په لازم تفصیل سره په دوو نسخو کې وړاندی کوی. د دعوی د نه سموالی په صورت کې، مدعی د دعوی په تصحیح کولو مکلف کیږی.

دوه سوه یوولسمه ماده:

د مدعی د دعوی د سموالی او د دی قانون شپږ ویشتمی مادی د مندرج حکم د په پام کې نیولو په صورت کې مدعی علیه مکلف دی خپل لیکلی ځواب په ټاکلی موده کې محکمی ته وړاندی کړی.

دوه سوه دوولسمه ماده:

محکمه د مدعی علیه د لیکلی ځواب د وړاندی کېدونه وروسته د دعوی دواړو خواوو ته د محاکمی د غونډی نېټه پوهوی.

دوه سوه دیارلسمه ماده:

که د دعوی دواړه خواوې په ټاکلې ورځ قضائي غونډې ته حاضر نه شي د غونډې رسمیت اعلانیږي او په لاندې ډول اجراآت کیږي:

۱- د مدعي د دعوی نه وروسته د مدعی علیه لیکلی دفاعیه په ځانګړې فورمه (صورتحال) کې درج کیږي او وروسته د دواړو خواوو په مخکې د مدعي دعوی او د مدعی علیه دفاعیه په قضائي غونډه کې لوستل کیږي او د دعوی او دفاعیې منځپانګې دواړو خواوو ته پوهول کیږي.

۲- د مدعي د دعوی او مدعی علیه د ځواب له لوستلو نه وروسته لومړی مدعي ته وخت ورکول کیږي چې دعوی او اړوند سندونه یې توضیح کړي وروسته بیا مدعی علیه ته وخت ورکول کیږي چې د مدعي د دعوی په وړاندې خپل ځواب د سندونو په وړاندې کولو سره توضیح کړي.

۳- د غونډې رئیس او د قضائي هیأت غړي له دواړو خواوو څخه د ابهام او تناقض په هکله استیضاح کوي.

۴- د غونډې منشي مکلف دی د محکمې د رئیس په امر سره، د غونډې بهیر د مدعي او مدعی علیه د ادعا د ابهام او تناقض د لیرې کېدو د څرنګوالي توضیحات یادداشت کړي او د هغه ثبت د محاکمې په پای کې له لوستلو نه وروسته د دعوی د دواړو خواوو او قضائي هیأت له خوا لاسلیک کیږي.

دوه سوه څوار لسمه ماده:

د قضائي هیأت د بشپړ حضور د قضائي خبرو اترو او غونډو په وخت کې هرو مرو دی. د غونډې د رئیس او یا د قضائي هیأت یو له غړیو په غیاب کې غونډه دایرېدای نه شي.

دوه سوه پنځلسمه ماده:
په غیر منقول مدعی بها کې د مدعی د دعوی د صحت کېدونه وروسته د ذوالیدی شاهدانو اقامه کول هرو مرو دی.*

دوه سوه شپاړسمه ماده:
که د دعوی د دواړو خواوو څخه یوه یې د محاکمې په وخت کې داسې اثباتیه سندونه وړاندې کړي چې د محکمې تر مطالعې لاندې په مخکنیو پاڼو کې شامل نه وي محکمه نوموړې پاڼې بیله لاندنیو موجباتو څخه منلی نه شي:
۱- د محکمې قناعت پدې باندې چې په هغه وخت کې د نوموړیو پاڼو وړاندې کول ممکن نه وه.
۲- په هغه وخت کې د نوموړوپاڼو دنه وړاندې کېدو په هکله د باوري عذر شته والی.

دوه سوه اووه لسمه ماده:
د دې قانون د دوه سوه شپاړسمې مادې د مندرجو حالاتو د یوه د تحقق په صورت کې محکمه پر موضوع باندې د غور په مقصد بله قضائي غونډه ټاکي.

دوه سوه اتلسمه ماده:
د دعوی دواړې خواوې کولای شي هغې دعوی او دفاعیې چې په بیلا بیلو نسخو کې محکمې ته وړاندې کړېدي د دعوی له دوران نه د مخه یوه پلا په هغه کې اصلاح، تعدیل، کموالی او یا زیاتوالی راوړي په دې شرط چې نوموړې اصلاح د زیاتوالي یا کموالي له پلوه د دعوی او دفاع په ماهیت کې بدلون منځ ته را نه وړي.

---

* ۲۱۵ ماده تعدیل شوې، د تعدیلونو برخې ته دې مراجعه وشي.

دوه سوه نولسمه ماده:

د دعوی دواړی خواوی نه شی کولای چې د خپلو مدعیاتو، مدافعاتو او اعتراضاتو د هری برخی په مقابل کې چې په یو صورت دعوی کې راوړل شوی دی له محکمی څخه د جلا پریکړی غوښتنه وکړی.

دوه سوه شلمه ماده:

که د دعوی، محاکمی او د حکم د صادرولو بهیر په یوه غونډه کې تر سره نه شی راتلونکی غونډی له پاره بله نېټه ټاکل کیږی او دواړو خواوو ته پوهول کیږی.

دوه سوه یو ویشتمه ماده:

که د دعوی د دواړو خواوو څخه یو تن یی د محاکمی په وخت کې مړ شی د مقابل لوری د غوښتنی له امله د نوموړی مړی ورثه محکمی ته جلب کیږی او محاکمه له دریدلی ځای څخه بیا پیل کیږی.

دوه سوه دوه ویشتمه ماده:

په هغه صورت کې چې مدعی د خپل دعوی د ثابتولو له پاره د زیاتی وخت غوښتنه وکړی محکمه ورته د لاژمی مودی مهلت ورکوی.

دوه سوه در ویشتمه ماده:

که د مدعی د دعوی او یا د مدعی علیه د دفع اړوندی پاڼی او سندونو ته چې په دوایرو، او دولتی، ګډ او خصوصی مؤسسو کې وی د محاکمی په بهیر کې اړتیا پیښه شی د دغه راز سندونو او پاڼو د لاس ته راوړلو په خاطر وخت ورکول کیږی.

دوه سوه څلیر ویشتمه ماده:

که د دعوی د دواړو خواوو په واسطه پاڼی تر لاسه نه شی محکمه کولای شی د اړتیا وړ پاڼی په رسمی ډول له اړوندو مراجعو څخه راوغواړی.

دوه سوه پنځه ویشتمه ماده:
که د دعوی لوري د هغو پاڼو او سندونو له مندرجاتو څخه چې محکمې ته د دعوی د اثبات له پاره وړاندې کیږي منکر شي او یا یې د جعل ادعا وکړي د دې باب د پنځلسم فصل د حکمونو سره سم اجراآت او رسیدګي کیږي.

دوه سوه شپږ ویشتمه ماده:
له اصلي دعوی څخه راپیدا شوې حادثي دعوی چې د دعوی د بهیر په وخت کې د مدعي یا مدعی علیه له خوا وړاندې کیږي محکمه یې د اصلي دعوی په ترڅ کې څیړي او پریکړې کوي.

دوه سوه اووه ویشتمه ماده:
محکمه د حادثي دعوی په هکله چې د چټکې څیړنې غوښتونکې ده قضائي قرار صادروي او دغه قرار وروستنی دی.

دوه سوه اته ویشتمه ماده:
که د اصلي دعوی څخه راپیدا شوې حادثي دعوی په پورتنیو محکمو کې مطرح شي لومړنی محکمې ته لیږدول کیږي.

دوه سوه نهه ویشتمه ماده:
حادثي دعوی د لومړنیو مراتبو د تیرولو غوښتونکې نه دي.

دوه سوه دېرشمه ماده:
محکمه په هغو قضیو کې چې اصلاح ته د دواړو خواوو رغبت احساس کړي د اصلاح کوونکو په ټاکلو توصیه کوي.

دوه سوه یو دېرشمه ماده:
(۱) که د دعوی دواړه خواوې خپل منځ کې سره اصلاح وکړي په هغه صورت کې چې د دعوی له دوران او د محکمې له بهیر څخه د مخه وي اصلاح پاڼه لیکلې کیږي او موضوع ته یې خاتمه ورکول کیږي.

(۲) که اصلاح د دعوی د دوران او د محاکمې په بهیر کې صورت ونیسي د دغه اصلاح صورت په پریکړه کې درج کیږي، د اصلاح په تجویز او د دواړو خواوو د شخړې په پای ته رسیدو حکم صادریږي.

دوه سوه دوه دېرشمه ماده:

که دواړه خوا وې اصلاح ته موافقه و نه کړي محکمه موضوع تر دوران لاندې نیسي او پریکړه کوي.

دوه سوه درې دېرشمه ماده:

د محکمې تحریرات مکلف دی د محاکمې په بهیر کې لاندنی مراتب په پام کې ونیسي او محضر کې یې ثبت کړي:

۱- د غونډې د رئیس او د قضائی هیأت نوم، د دعوی د دواړو خواوو پیژندنه او ژباړونکی نوم که موجود وي.

۲- د دواړو خواووڅرګندونې.

۳- د شاهدانو نومونه د هغوی له بشپړې پیژندنې.

۴- د هغو سندونو د مندرجاتو لنډیز چې دواړه خواوې یې وړاندې کوي.

۵- هغه کړه کتنې چې د محکمې له خوا اجرأ کیږي.

۶- هغه تصمیم چې د محکمې له خوا نیول کیږي.

دوه سوه څلور دېرشمه ماده:

د محاکمې دنه ختمیدو او بلې ورځې او راتلونکو ورځو ته د هغې د بهیر د پاتې کېدو په صورت کې قضائی غونډې د دې قانون د دوه سوه درې دېرشمې مادې په ترتیب سره په محضر کې قید او اجراآت صورت نیسي.

دوه سوه پنځه دېرشمه ماده:

محضر، د ساتنې وړ نورې پاڼې او سندونه د قضیې له سوابقو سره یو ځای په محکمه کې ساتل کیږي.

دوه سوه شپږ د پرشمه ماده:
د قضیي له تحقیق او تدقیق او د دلیلونو له څیړلو نه وروسته د غونډې رئیس د قضیې له شاملینو څخه د زیاتي څرګندونو غوښتنه کوي په هغه صورت کې چې دواړه خواوې نوري څرګندوني ونلري د غونډې رئیس د قضیي د تحقیق پای ته رسیدل اعلانوي او محکمه په قضائی مباحثو لاس پوري کوي.

دوه سوه اووه د پرشمه ماده:
قضائی مباحثې په قضیه کې د شاملو کسانو د څرګندونو څخه عبارت دي چې په لاندې ډول صورت نیسي:
۱- د مدعی او یا د هغه د قانوني ممثل څرګندوني.
۲- د مدعی علیه یا د هغه د قانوني ممثل څرګندوني.
۳- د هغه دریېمګړي شخص څرګندوني چې د قضیي د څېړنې په بهیر کې د دعوي په هکله جلا عریضه وړاندې کړي.
۴- په قضیه کې شامل د مدني څارنوال نظریه.
۵- نور هغه مطالب چې د محاکمې د چټک بهیر سره مرسته وکړي.

دوه سوه اته د پرشمه ماده:
د دې قانون په دوه سوه اووه د پرشمه ماده کې درج شوي د قضائی مباحثو ګډون کوونکي نه شي کولای په خپلو څرګندونو کې پر هغو حالتونو او دلیلونو باندي استناد وکړي چې محکمې ته توضیح شوي نه دي او په قضائی غونډه کې تحقیق شوي نه دي.

دوه سوه نهه د پرشمه ماده:
په هغه صورت کې چې دعوي د مراتبو له تیرولونه وروسته د حکم د صادریدو درجې ته رسیدلې وي د دواړو خواوو د ذات بدلون یا د صفتونو بدلون د حکم د صادریدو او ابلاغ څخه نه شي کیدای، د ذات

له بدلون څخه مرینه او د صفتونو له بدلون څخه دلیونتوب او افلاس د حدوث هدف دی.

دوه سوه څلوېښتمه ماده:

محکمه د دعوی د دوران په وخت کې د حق د غوښتنې، په دعوی کې د مداخلې واک او په محاکمه کې د حاضریدو په هکله د دریېمګړی شخص غوښتنلیک قبلوي.

په هغه صورت کې چې د حکم قانوني پړاوونه پای ته رسیدلي وي د دغه غوښتنلیک له امله د دعوی دواړو خواوو ته د محکمې د حکم ابلاغول نه ځنډیږي.

دوه سوه یو څلوېښتمه ماده:

د غونډې رئیس د دعوی د تحقیق او تدقیق، قضائي مباحثو او دویلو وړ زیاتي مطلب د نه لرلو په هکله دواړو خواوو د اظهار نه وروسته، هغوی ته د محاکمې پای اعلاموي.

دوه سوه دوه څلوېښتمه ماده:

د محاکمې د ختمیدو د اعلام نه وروسته د دواړو خواوو د څرګندونو حق پای ته رسیږي.

دوه سوه دري څلوېښتمه ماده:

قضائي هیأت د محاکمې له پای ته رسیدونه وروسته د تصمیم نیولو او د حکم د نص د تنظیمولو په خاطر د قضائي مشوري خونې ته ورننوځي او دا موضوع د غونډې د رئیس له خوا مخکې د حاضر شویو کسانو په خبرتیا رسول کیږي.

دوه سوه څلور څلوېښتمه ماده:
قضائی هیأت د تصمیم د نیولو او د حکم د نص د تنظیمولو نه وروسته د غونډې خونی ته راستنیږی، د غونډې رئیس د محکمی حکم اعلانوی، د شکایت او فرجام غوښتنی مودی توضیح کوی.

دوه سوه پنځه څلوېښتمه ماده:
که غونډه د قضائی هیأت د کار په دفتر کې دایره شوی وی حاضر شوی کسان د محاکمی د ختمیدو له اعلان سره جوخت له کوټې څخه د باندی وځی، د تصمیم نیولو څخه وروسته د دعوی دواړو خواوو ته د حکم د اورولو په خاطر د حاضریدو اجازه ورکول کیږی.

دیارلسم فصل
د محکمی پریکړه او حکم

دوه سوه شپږ څلوېښتمه ماده:
د قضائی هیأت تصمیم چې د محاکمی د بهیر نه وروسته د دعوی په ماهیت کې نیول کیږی د پریکړې په ډول صادریږی.

دوه سوه اووه څلوېښتمه ماده:
د محکمی پریکړه باید قانونی او مستند له وی.

دوه سوه اته څلوېښتمه ماده:
محکمه د هغو دلیلونو پر بنا پریکړه کوی چې په قضائی غونډه کې تحقیق او راټول شویدی.

دوه سوه نهه څلوېښتمه ماده:
د مشوری په خونه کې د حکم د صادرولو په وخت کې یوازی اړوند قضائی هیأت اوسیدای شی او د نورو کسانو حضور جواز نه لری.

دوه سوه پنځوسمه ماده:

د محکمې حکم د قضائي هيأت د رأيو په اکثريت په داسې ترتيب سره صادريږي چې لومړی د غونډې غړي او وروسته رئيس خپله رأيه څرګندوي. د قضائي هيأت دغړيو هيڅ يو تن د قانوني مجوز نه پرته د رأيو د څرګندولو څخه د ډډه کولو حق نه لري.

دوه سوه يو پنځوسمه ماده:

که د قضائي هيأت د غړيو يو تن د اکثريت له پريکړې سره موافق نه وي خپل ځانګړی رأی په جلا پاڼه کې ليکي او د مهر او لاسليک نه وروسته پريکړې سره يې ضميمه کوي دا نظريه په قضائي غونډه کې نه لوستل کيږي.

دوه سوه دوه پنځوسمه ماده:

د هغو نظريو افشا کول چې د مشورې په خونه کې د قاضيانو له خوا څرګنديږي مجاز نه دي.

دوه سوه درې پنځوسمه ماده:

پريکړه د قضائي غونډې د رئيس يا د حکم په صادرولو کې د ګډون کوونکو قاضيانو د يوه په واسطه ليکل کيږي او د قضائي هيأت له خوا مهر او لاسليک کيږي.

دوه سوه څلور پنځوسمه ماده:

پريکړه د مقدمې، تشريح، استدلال نتيجې او د حکم د نص له برخو څخه عبارت ده.

دوه سوه پنځه پنځوسمه ماده:

د پريکړې د مقدمې برخه د لاندنيو مطلبونو څخه عبارت ده:

۱- د حاکمې محکمې نوم، د غونډې د رئیس، قضائي غړي، د غونډې د منشي او د څارنوال نوم په هغه صورت کې چې په غونډه کې ګډون وکړي.
۲- د استوګنې، کسب، دندې، د کسب، دندې ځای، د تابعیت د تذکرې نمبر د هغې د صادریدو د ځای په توضیح کولو سره د مدعی، مدعی علیه بشپړه پیژندنه. په قضیه کې د نورو شاملو کسانو د هغوی د وکیلانو او قانوني ممثلینو پیژندنه.
۳- د دعوی د موضوع د ډول تشخیص.
۴- د پریکړې نمبر، نېټه او د صادریدو ځای، د اورولو نېټه د پریکړې د پاڼو او د هغې د ضمیمو شمیر.

دوه سوه شپږ پنځوسمه ماده:

د پریکړې تشریحي برخه د لاندنیو مطلبونو لرونکې ده:
۱- د مدعي صورت دعوی، د مدعی علیه مدافعات او د دعوی د دواړو خواوو نورې غوښتنې.
۲- اقراریا انکار.
۳- د شاهدانو شهادت قبلېدل یا رد کېدل یې.
۴- سندونه، قاطعه قرینې او مستنبطه قرینې.
۵- حلف یانکول.
۶- د محاکمې د بهیر لنډیز.

دوه سوه اووه پنځوسمه ماده:

د پریکړې د استدلال برخه دلاندنیو مطلبونو لرونکې ده:
۱- په محکمه کې د قضیې د تحقیق صورت.
۲- د اثبات یا نفې وسیلې او د دلیلونو توضیح.
۳- هغه استدلال چې محکمه د هغه پر اساس ور وړاندې شوې دلایل قبلوي او یا ردوي.

۴- د هغه قانون د مادې يادونه چې د محکمې د استناد وړ ګرځي.

دوه سوه اته پنځوسمه ماده:

د پريکړې د نتيجې برخه دلاندنيو مطلبونو لرونکې ده:

۱- د دعوى نه ثابتيدل.

۲- د مدعى عليه الزام.

۳- د تعويض يا د محکوم به تاوانونو شومره والى.

۴- د محکمې لګښتونه.

دوه سوه نهه پنځوسمه ماده:

د پريکړې د حکم نص د لاندنيو مطلبونو لرونکې ده:

۱- د قضائي غونډې د نېټې يادونه او د اکثريت يا د رايو په اتفاق سره د حکم صادريدل.

۲- پر مشخصو دليلونو باندې د قانون د مادې په يادولو سره اتکاء کول.

۳- د دعوى د دواړو خواوويادونه.

۴- د محکوم به ټاکل.

۵- د دعوى ردول.

۶- د خصومت پرېښودل.

۷- د دعوى نه ثابتېدل.

۸- د مدعى عليه الزام.

دوه سوه شپيتمه ماده:

د حکم نص بايد قاطع، صريح او د هر ډول لفظي او معنوي تعقيد څخه خلاصه وي.

دوه سوه يو شپيتمه ماده:

۱- د محکمې حکم د محاکمې له پاى ته رسيدونه وروسته دواړو خواوو ته بيله ځنډه او رول کيږي.

۲- د محکمی پریکړه د لسو ورځو په اوږدو کې تنظیم، ترتیب او صادریږي.

دوه سوه دوه شپیتمه ماده:
قضائی هیأت نه شي کولای چې په قضیه کې د حکم د اورولو نه وروسته خپله پریکړه تعدیل یا نقض کړي.

دوه سوه دری شپیتمه ماده:
محکمه په هر حال کولای شي په پریکړه کې املایي، انشایي غلطی او عددی اشتباه گانی تصحیح کړي، قضائی هیأت په پریکړه کې غلطی او اشتباه گانی تصحیح کوی او تر هغی لاندی لاسلیک کوی.

دوه سوه څلور شپیتمه ماده:
په حکم یا پریکړه کې د ابهام د موجودیت په صورت کې محکمه کولای شي په قضیه کې د شاملو کسانو د عریضې له مخې په غونډه کې د قضائی هیأت په واسطه د پریکړې په متن کې د بدلون راوستلو نه پرته هغه توضیح کړي خو په دی شرط چې پریکړه تطبیق شوی نه وي.

دوه سوه پنځه شپیتمه ماده:
په هغه صورت کې چې د وروستی پریکړې تطبیقول د پیسو د ورکولو مستلزم وی محکمه کولای شي په قضیه کې د شاملو کسانو د عریضې له مخې د محکوم علیه د شتمنی د څرنګوالی یا نورو حالتونو په تثبیتولو سره د حکم په نص کې د قسطونو په ورکولو تجویز کړي.

دوه سوه شپږ شپیتمه ماده:
په لاندنیو حالاتوکی د محکمی پریکړه قطعیت مومی:
۱- د قانونی عذر څخه پرته د شکایت د مودی پای ته رسیدل.

۲- پورتنی محکمی ته د شکایت یا اعتراض وړاندی کول په هغه صورت کې چې په پورتنی محکمه کې د قضیی په څېړلو سره پریکړه نقض نه شی.

څوارلسم فصل
د محکمی قرار

دوه سوه اووه شپیتمه ماده:

د محکمی قرار قضائی تصمیم دی چې د دعوی ماهیت ته متوجه ندی څېړنې په شکل کې صورت نیسی.

دوه سوه اته شپیتمه ماده:

د محکمی قرار د دی قانون د دوه سوه دری څلوېښتمی مادی د حکم سره سم د مشوری په خونه کې د قضائی هیأت په واسطه صادرېږی.

دوه سوه نهه شپیتمه ماده:

په عادی موضوعاتو کې کولای شی ددې قانون د دوه سوه اته شپیتمی مادی د حکم له په پام کې نیولو څخه پرته د قضائی هیأت له مشوری نه وروسته قرار صادر کړی او په محضر کې یی درج کړی.

دوه سوه اویایمه ماده:

د محکمی قرار عندالصدور ابلاغیږی.

دوه سوه یو اویایمه ماده:

د محکمی قرار د لاندنیو مطلبونو لرونکی دی:

۱- د قرار د صادریدو نېټه او ځای.

۲- د قرار د صادروونکی محکمی نوم، د محکمی او دقضائی غونډې د منشی جوړښت.

۳- د شخړې د موضوع په قضیه کې شامل کسان.

۴- هغه موضوع چې د هغه په هکله قرار صادرېږي.
۵- هغه علتونه او سببونه چې محکمه د هغه پر بنأ خپل قرار صادر کړی دی.
۶- د محکمی قانونی اتکاء.
۷- نتیجه اخیستنه او د قضائی هیأت وروستی تصمیم.
۸- د هغه قرار پر خلاف د شکایت د مودی ټاکل چې د قانون له مخی وروستی نه وی.
۹- په هغو موردونو کې چې قرار د قانون د حکمونو سره سم وروستی وګڼل شی.

پنځلسم فصل
د حکم سببونه (د ثبوت وسیلی)

دوه سوه دوه اویایمه ماده:
د ثبوت وسیلی چې د حکم سببونه جوړوی په لاندی ډول دی:
۱- اقرار.
۲- بینه (سندونه، شاهدان، قاطعه او مستنبطه قرینی).
۳- یمین (لوړه).
۴- نکول.

دوه سوه دری اویایمه ماده:
اقرار په محکمه کې پر هغی چاری باندی له اخبار څخه عبارت دی چې د دعوی د لوری د حق پاتی کېدل یا د اقرار کوونکی پر خلاف یو حالت ثابتوی.

دوه سوه څلور اویایمه ماده:
د محکمی په وړاندی د حقوقی او قانونی اهلیت لرونکی مقر اقرار په هغه صورت کې د اعتبار وړ دی چې ظاهر الحال یی مکذب نه وی.

دوه سوه پنځه اویایمه ماده:

اقرار د حاضر مقرله په قبلولو مقید نه دی خو رد یی د مقرله، له خوا صورت نیولی شی په هغه صورت کې چې د اقرار یوه برخه د مقر له له خوا رد شی په پاتی برخه کې اقرار صحیح دی.

دوه سوه شپږ اویایمه ماده:

د غایب پر حق باندی اقرار د مقر له اقرار څخه د غایب د خبریدو او تصدیق تر وخت پوری نه نافذیږی.

دوه سوه اووه اویایمه ماده:

له هغه اقرار څخه رجوع چې د دی قانون د دوه سوه دری اویایمی مادی د حکم سره سم صورت نیولی وی اعتبار نه لری.

دوه سوه اته اویایمه ماده:

په نه افراز شوی سهم کې په مشاع اقرار صحت لری.

دوه سوه نهه اویایمه ماده:

که مدعی علیه د مدعی په ادعا کې د محکمی په وړاندی اقرار وکړی، محکوم علیه پیژندل کیږی.

دوه سوه اتیایمه ماده:

که مدعی علیه انکار وکړی مدعی مکلف دی د خپل ادعا د ثابتولو له پاره محکمی ته اثباتیه مدرکونه وړاندی کړی.

دوه سوه یو اتیایمه ماده:

اثباتیه مدرکونه په لاندی ډول دی:

۱- سندونه.

۲- د شاهدانو شهادت.

۳- قرینی.

دوه سوه دوه اتیایمه ماده:

سندونه دوه ډوله دي:

۱- رسمي سندونه.

۲- عرفي سندونه.

دوه سوه دری اتیایمه ماده:

رسمي او عرفي سندونه هغه سندونه دي چې د مدني قانون د نهه سوه یو نوی یمې مادې په لومړۍ او دوه یمه فقره کې تصریح شوي دي.

دوه سوه څلور اتیایمه ماده:

رسمي سندونه د مقر، ورثې او د هغه د قایم مقام په هکله د دعوی له دوران څخه د مخه د اعتبار وړ او د الزام دلیل دی.

دوه سوه پنځه اتیایمه ماده:

چا چې په رسمي سندونو کې د پیژندنې د شاهد په توګه منل شوي وي او ځانته د سند د مندرج ملکیت ادعا وکړي، نوموړی رسمي سند د هغه پر خلاف دعوی له دوران نه د مخه د الزام دلیل دی.

دوه سوه شپږ اتیایمه ماده:

د رسمي سندونو پر خلاف د مدعي دعوی د مدعي علیه له خوا د مبطل سند په وړاندې کولو سره باطل یا د مدعي علیه په اقرار سره ثابتیږي.

دوه سوه اووه اتیایمه ماده:

فرمانونه، رسمي سندونه د محکمې قطعي پریکړې او قرارونه په هغه صورت کې چې له جعل او تزویر څخه عاري وي او په دولتي اداره یا د قضا په دیوان کې د محفوظ ثبت لرونکي وي مثبته سندونه شمیرل کیږي د اثبات او الزام دلیل دی.

دوه سوه اته اتيايمه ماده:

هغه رسمي سندونه چې په جوړونه اوتنظيم کې يې د قانون شرطونه او حکمونه په پام کې نيول شوي نه وي د عرفي سندونو حيثيت لري.

دوه سوه نهه اتيايمه ماده:

هغه عرفي سندونه چې د دواړو خواوو تر منځ ليکل شوي او د هغوي لاسليک، مهر او يا ګوتي پکې لګيدلي وي په هغه صورت کې چې دواړه خواوي خپل مهر، لاسليک او ګوتي تصديق کړي د رسمي سندونو په شان د اعتبار وړ دي.

دوه سوه نوي يمه ماده:

هغه عرفي سند چې د شخص په ليک او کتابت سره ليکل شوي او لاسليک شوي وي په هغه صورت کې چې د هغه ليکنه او لاسليک د اړوند کار پوه او اهل خبرې له خوا تثبيت شي د رسمي سند په څير د اعتبار وړ ده.

دوه سوه يو نوي يمه ماده:

هغه کسان چې عرفي سندونه د هغوي په مهر، لاسليک، يا د ګوتي د نښې په لرلو سره په يوه خصومت کې وړاندي کيږي مکلف دي چې خپل مهر، لاسليک او يا د خپلې ګوتي تصديق يا ور څخه انکار وکړي سکوت د انکار په حکم کې دي.

دوه سوه دوه نوي يمه ماده:

وارث د خپل مورث د مهر، لاسليک او ګوتي په تصديق کولو يا انکار کولو نه مجبوريږي يوازي د اقرار، انکار يا د بې خبرې د څرګندولو حق لري.

دوه سوه دري نوي يمه ماده:
د ځانګو د لاسليک شوي مكاتيبو، تيلګرام او نورو پاڼو مينوت چې په دفتر كې موجود وي د عرفي سندونو حيثيت لري.

دوه سوه څلور نوي يمه ماده:
د محكمو په ټولو وثيقو كې د پيژندني د دوو شاهدانو شهادت درج کول چې د شهادت وركولو اهليت ولري هرو مرو دي. پيژندل شوي كسان د محكمې په وړاندي له دي حكم څخه جلا دي.

دوه سوه پنځه نوي يمه ماده:
د ورثې او شريک د تعدد په صورت كې كه د هغوي د جملې څخه ځيني كومه وثيقه ترتيب كړي وي دا وثيقه يوازي د ترتيب كوونكو په برخه كې د اعتبار وړ ده پاتي ورثې او شريكان پكې نه شامليږي.

دوه سوه شپږ نوي يمه ماده:
(۱) قاضي په هغه محكمه كې چې دنده تر سره كوي نه شي كولاى چې د خپل ځان، پلار، نيكه، مور، انا، اولاد، ورور، خور، ميړه او ميرمنې او د اړوندي محكمې كار كوونكو له پاره وثيقه ترتيب كړي.
(۲) د اړوندي محكمې د قاضي له خوا د شاهدانو، اهل خبري يا ژباړونكي په توګه د دي مادي د لومړي فقري د مندرجو كسانو قبلول جواز نه لري.

دوه سوه اووه نوي يمه ماده:
د دي قانون د دوه سوه شپږ نوي يمي مادي د مندرجو كسانو وثيقې په ګاونډي محكمه كې جوړيږي.

دوه سوه اته نوی یمه ماده:

د رسمي سندونو د مشبوهیت او جعل پر بناء د عریضو وارسي په واکمنی لومړني محکمی پوری اړه لري.*

دوه سوه نهه نوی یمه ماده:

که د سندونو د مشبوهیت، جعل یا تزویر په باب عریضی نورو مرجعو ته وړاندي شي د اړوندي علاقه داري، ناحیوي، ښاري یا د ولسوالۍ محکمی ته لیږدول کیږي.*

دري سومه ماده:

که د سندونو په هکله د مشبوهیت، او جعل ادعا د ثابتولو غوښتونکی وي د موضوع جزائي تعقیب د حق العبدی تررروستی دوران پوری ځنډیږي.*

دري سوه لومړی ماده:

که محکمه د دلیلو نو له ارزیابي نه وروسته د مشبوهیت او جعل ادعا واردونه ګڼي د دعوی د نه دوران قرار صادروي. د دغه قرار پر خلاف استیناف غوښتل کېدای شي.

دري سوه دوهمه ماده:

که محکمه د دلیلونو له ارزیابي څخه وروسته د مشبوهیت او جعل ادعا وارد وګڼي د مشبوهیت او جعل د دعوی دوران قرار صادروي او مدعی ته تفهیم کوي ترڅو خپل صورت دعوی وړاندي کړي*

---

* ۲۹۸، ۲۹۹، ۳۰۰او ۳۰۲ مادې تعدیل شوي، د تعدیلونو برخې ته دې مراجعه وشي.

دری سوه درېیمه ماده:

(۱) که د امر ظواهر، د دعوی یو د دواړو خواوو وړاندی کړای شوی سند محکمی ته مشبوه ښکاره شی محکمه کولای شی په رسمی توګه د هغه مثنی له جوړوونکی مرجع څخه وغواړی.

(۲) د دی مادی د لومړی فقری مندرج حکم په وړاندی شوی تصدیق کې د اشتباه په صورت کې هم تطبیقیږی.

دری سوه څلورمه ماده:

(۱) هغه برآمدګی او یا عبارتونه چې د یو رسمی سند د کرښو د ترمنځ یا په دوو خواوو کې لیکل شوی دی اعتبار نه لری.

(۲) په هغه صورت کې چې د دی مادی د لومړی فقری مندرجی زیاتوالی د سند د مقر، مقر له او شاهدانو له خوا تصدیق او لاس لیک شوی او د جوړوونکی له خوا مهر یا لاسلیک شوی وی د اعتبار وړ دی.

دری سوه پنځمه ماده:

هغه عبارتونه چې د ټول پور یا د هغه د یوی برخی د تر لاسه کولو په باب د مدیون په لاس کې د یو سند پرمخ او یا شا باندی د داین له خوا لیکل شوی دی په هغه صورت کې د اعتبار وړ دی چې داین د هغه په سموالی باندی معترف وی او یا د هغه په لیک او کتابت سره لیکل شوی او لاسلیک شوی وی.

دری سوه شپږمه ماده:

هغه لوری چې اصلی سند یی د رسمی مقامونو سره قید وی او محکمی ته د سند د وړاندی کولو د اړتیا سره سره د باوری دلیلونو پر بنا له وړاندی کولو څخه یی عاجز وی د محکمی په واسطه د اصلی سند غوښتنه کولای شی. له دغی چاری څخه راپیدا شوی لګښتونه د سند د خاوند په غاړه دی.

دري سوه اوومه ماده:
هغه سندونه چې له هېواد څخه د باندې جوړ شوي دي په هغه حال کې د اعتبار وړ ګرځېدای شي چې نوموړي سند د افغانستان جمهوریت یو د سیاسي نماینده ګیو له خوا جوړ او تصدیق شوي وي او د بهرنیو چارو وزارت هم په رسمي توګه د هغه له سموالي څخه ډاډ ښرګند کړي وي.

دري سوه اتمه ماده:
پر هغه سند باندې د استناد په صورت کې چې په بهرني ژبه جوړ شوي دي ګټه اخیستونکی مکلف دی اصلي سند د هغه د مصدقه ژباړني سره جوخت محکمې ته وړاندې کړي.
که د وړاندې کړای شوي سند ژباړنه د مقابل لوري یا محکمې د منلو وړونه ګرځي د محکمې له خوا د سند د وړاندې کوونکي په لګښت سره د هغه بیا ژباړلو ته لاس پوري کیږي. د لومړني ژباړني سره د دوهمې ژباړني د سمون لرلو په صورت کې مقابل لوري ته د تاواني شوي د مراجعې حق نه اخلال کیږي.

دري سوه نهمه ماده:
که د وړاندې کړای شوي سند د مشبوهیت او جعل دعواوي د محکمې د غونډې په وخت کې منځته راشي څرنګوالي یې ددعوي په ځانګړي فورمه کې ور داخلیږي. د ادعا کوونکي لاسلیک او ګوته د هغه په پای کې نیول کیږي.

دري سوه لسمه ماده:
(۱) که د مشبوهیت او یا جعل د ادعا په هکله سند د دعوي په ماهیت کې اغیزمنه نه وي د محکمې په وړاندې د اعتبار وړ نه ده د مدعي نور مدرکونه او سندونه اوري.

(۲) كه د مشبوهيت او جعل د ادعا په باب وړاندی کړای شوی سند د دعوی په ماهيت کې اغيزمن وی محكمه د مشبوهيت يا جعل د دعوی د څېړلو په باب قرار صادروی او داير شوی اصلی دعوی د وورستيو پړاوونو تر تېرېدو پوری ځنډوی.

دری سوه يوولسمه ماده:
د مشبوهيت او جعل مدعی مكلف دی چې خپله ادعا په واكمنه محكمه کې د يوی مياشتی په بهيرکی تعقيب کړی.*

دری سوه دوولسمه ماده:
که د مشبوهيت او جعل مدعی د دی قانون د دری سوه يوولسمی مادی په مندرجه موده کې د باوری عذر نه پرته خپلی دعوی ته حاضر نه شی محکمه د مدعی د حاضريدو له پاره بله نېټه ټاکی او اوروی يی، په هغه صورت کې چې مدعی بيا هم په ټاکلی موده کې د مشبوهيت او جعل دعوی تعقيب نه کړی د مشبوهيت او جعل په هکله د هغه د دعوی له پاره بله موده نه ټاکل کيږی، محکمه دواړه خواوی جلبوی او دايره شوی اصلی دعوی څېړی.*

دری سوه ديارلسمه ماده:
که د جعل د دعوی رسيدگی د اصلی دعوی د واکمنی محکمی نه پرته د بلی محکمی له خوا صورت ونيسی د جعل څېړونکی محکمه مکلفه ده د خپلو اجراآتو له نتيجی څخه هغی محکمی ته چې اصلی دعوی څېړی وقتا فوقتاً خبر ورکړی.*

---

* ۳۱۱ او ۳۱۲ مادې حذف شوي، د تعديلونو برخې ته دې مراجعه وشي.

* ۳۱۳ ماده تعديل شوې، د تعديلونو برخې ته دې مراجعه وشي.

دری سوه څوارلسمه ماده:

د مشبوه او جعلي سندونو په څېړلو کې د لاندنیو ټکو په پام کې نیول ضروري دي:

۱- پر لیک باندې ځیرکېدل.
۲- پر لاسلیک باندځیرکېدل.
۳- پر مهر باندې ځیرکېدل.
۴- د ګوتې پر نښه باندې ځیرکېدل.
۵- له تصحیح نه پرته ګل کول موښل او قلم وهل.
۶- له مهر او لاسلیک څخه پرته برآمده ګې.
۷- د وثیقې د شاملینو فوتو.
۸- د وثیقې په اصل او ثبت کې توپیر.

دری سوه پنځلسمه ماده:

د مشبوهیت او جعل د ادعا د څېړلو څرنګوالې بر سیره پر هغو حکمونو چې پدې قانون کې اټکل شوي دي د هغې ځانګړې لایحې په واسطه چې د وثیقو لیکنې او د وثیقې اشتباه پکې توضیح کیږي او دستري محکمې عالي شورې یې تصویبوي تنظیمیږي.

دری سوه شپاړسمه ماده:

د مدني او عامه حقوقو په قضیو کې د مرافعه غوښتنې ادعا چې د ابرأ او سولې د وثیقو د مشبوهیت یا د اقرار، ابراء، او سولې د پریکړو له مخې مطرح کیږي. د مشبوهیت او جعل د ادعا دوراندې کولو د نېټې څخه د اعتبار وړ ده خو د وثیقې د اصل یا د پریکړې د صادریدو له نېټې څخه نه.

دری سوه اووه لسمه ماده:

پورتنې محکمه د دې قانون په دری سوه شپاړسمه ماده کې مندرجې وثیقې او پریکړې د مشبوهیت یا جعل او دلایلو له مخې څېړې په

هغه صورت کې چې مشبوهیت او جعل موجود نه وي په تأیید یې حکم کوي.

دری سوه اتلسمه ماده:
که چېرې د محکمې حکم د اقرار اصلاح او ابراء پر اساس او یا د قضا د دیوان د محفوظ ثبت لرونکو وثیقو او رسمي سندونو پر بنا صادر شوی وي او د نوموړیو سندونو په باب د جعل او مشبوهیت ادعا منځته راغلې نه وي پورتنۍ محکمه د قضائي قرار په صادرولو سره د دغه ډول حکم مرافعه غوښتنې ردوي.

دری سوه نولسمه ماده:
محکمه نه شي کولای د هغو سندونو مثنی اشخاصو ته ورکړي کوم چې د مشبوهیت او جعل ادعا ور باندې شوې ده.

دری سوه شلمه ماده:
که د یو سند د جعلیت په باب د محکمې پریکړه قطعي شي د باطلیدو د حکم لنډیز د سند د اصل او کندې په پای کې لیکل کیږي او د اړوندې محکمې د رئیس مخصوص مهر پرې کیږي.

دری سوه یوویشتمه ماده:
(۱) د شاهدانو شهادت د قضا په غونډه کې د اشهد په لفظ سره پر حق باندې له اخبار څخه عبارت دی.
(۲) محکمه مکلفه ده د شاهدانو د شهادت شرایط په کلکه په پام کې ونیسي.
(۳) شهادت د اثباتیه توان له مخې له سند څخه وروسته په دوه یمه درجه کې ځای لري.
(۴) د شهادت نصاب او شرایط یې د اسلامي شریعت د حکمونو تابع دي.

دری سوه دوه ویشتمه ماده:
د شاهدانو شهادت د قضائی هیأت په غونډه کې په منفرد ډول د دعوی د دواړو خواوو په حضور کې اوریدل کیږی.

دری سوه در ویشتمه ماده:
محکمه د شاهدانو د شهادت له اوریدو د مخه مکلفه ده د شاهدانو بشپړ شهرت ځانته معلوم کړی.

دری سوه څلیر ویشتمه ماده:
(۱) که مدعی د قضائی هیأت او د دعوی د لوری په وړاندی د شاهدانو له حاضریدو نه د مخه د محکمی د پوښتنی په ځواب کې د شاهدانو بشپړ شهرت معرفی کړی خو د حاضریدو په وخت کې محکمی ته نور شاهدان حاضر کړی محکمه دا شاهدان نه قبلوی.
(۲) په هغه صورت کې چې مدعی هماغه شاهدان چې مخکی د هغوی بشپړی پیژندنی معرفی کړی دی کټ مټ حاضر کړی، شاهدانو ته محکمه اجازه ورکوی چې شهادت ووایی.

دری سوه پنځه ویشتمه ماده:
که په حقوقی معاملاتو کې محکمی ته د غونډی په ټاکلی ورځ یو د شاهدانو حاضر شی او بل یو شاهد د قانونی باوری عذر له امله ونشو حاضریدلی، محکمه د حاضر شوی شاهد څرگندونی اوری او د غایب شاهد حاضریدو ته مهلت ټاکی.
د حدودو او قصاص په قضیو کې شاهدان له دی حکم څخه جلا دی.

دری سوه شپږ ویشتمه ماده:
د شاهدانو شهادت په قضائی غونډه کې د محکمی د قضائی هیأت د یوه له خوا ثبتیږی د شاهدانو او د دعوی د دواړو خواوو په مخکی لوستل کیږی او د هغوی لاسلیک مهر او د گوتی نښی پکی کیږی.

دری سوه اووه ویشتمه ماده:

(۱) که شاهدان د اربعه حدودو د زیاتوالی یا د مدعی بها د تعدد له امله خپل شهادت له یاده ونه شي ویلای، خپل شهادت دی د لیکنی له مخی د محکمی د هیأت په وړاندی ولولی او په لازم وخت کې د اړتیا سره سم د مدعی، مدعی علیه او مدعی بها خواته اشاره وکړي.

(۲) د حدود او قصاص په دعوی کې د لیکنی له مخی شهادت ورکول جواز نه لري.

دری سوه اته ویشتمه ماده:

که مدعی علیه د شاهدانو له اقامی نه وروسته د شاهدانو شهادت تصدیق کړی او یا د مدعی بها پر اصل باندی اقرار وکړي محکمه خپل حکم د مدعی علیه د اقرار پر بنا صادروی.

دری سوه نهه ویشتمه ماده:

د تیری د دفع له مدعی څخه ذوالیدی شاهدان غوښتل کیږي او د ذوالیدی د اثبات نه وروسته له مدعی علیه څخه حجت او برهان غوښتل کیږي د حجت او برهان له اقامی څخه د مدعی علیه د عاجز کېدو په صورت کې پر مدعی بها باندی د مدعی علیه د تیری په بندیدو او دفع کېدو حکم صادریږي.

دری سوه دېرشمه ماده:

(۱) د شاهدانو د حاضرولو له پاره د مودی او مهلت د ټاکلو واک د واټن د اوږد والی او حاضریدو د کیفیت د په نظر کې نیولو سره د محکمی څخه دی.

(۲) محکمه د شاهدانو د اقامی او مدعی ته تر دری ځلی پوری د حاضرولو وخت ورکوی.

دری سوه یو د پرشمه ماده:
که مدعی د محکمې په وړاندې ووایی چې که هر څومره وخت ماته راکړ شي شاهدان حاضر ولی نه شم د مدعی څرګدونې د دعوی په فورمه کې ثبتیږي او د هغې په پای کې د ګوتې نښه او لاس لیک یې اخیستل کیږي، که بیا وروسته مدعی شاهدان راوړي نه قبلیږي.

دری سوه دوه د پرشمه ماده:
که شاهدان د مدعی د غوښتنې پر بنا طوعاً محکمې ته را نه شي محکمه کولای شي د مدعی د غوښتنې له امله شاهدان را جلب کړي.

دری سوه دری د پرشمه ماده:
(۱) د مدعی بها د ثابتولو له پاره د متواترو شاهدانو نصاب تر پنځه ویشت کسه لږ نه وي.
(۲) د متواترو شاهدانو په هکله پټ او ښکاره تزکیه د تطبیق وړ نده.

دری سوه څلور د پرشمه ماده:
له محکمې څخه د باندې د شاهدانو شهادت اعتبار نه لري.

دری سوه پنځه د پرشمه ماده:
د فرع په هکله د اصل او د اصل په هکله د فرع، د میرمنې په هکله د میړه او یا د دې پر خلاف شهات او تر دویمې درجې پورې د نورو خپلوانو شهادت جواز نه لري.

دری سوه شپږ د پرشمه ماده:
د شراکت په حال کې د شریک په هکله د شریک او په ګټه کې د رفیق په هکله د رفیق شهادت صحیح نه دی.

دری سوه اووه د پرشمه ماده:
(۱) د ملزمه شاهدانو تزکیه او د تزکیې د شرایطو څرنګوالی د اسلامی شریعت د حکمونو تابع دی.

(۲) ستره محکمه مکلفه ده د ملزمه شاهدانو د پټ او ښکاره تزکیې کړنلاره د اسلامي شریعت د حکمونو سره سم تنظیم کړي او د اجراء وړ وګرځوي.

دري سوه اته دېرشمه ماده:

(۱) قاطعه قرینه هغه ده چې د هغې په دلالت د یو مجهول امر وجود معلومیږي دا دلالت قرینه د یقین تر حد پورې رسوي د هغې له ظاهر څخه د متنازع فیها موضوع په اصل کې ګټه اخیستل کیږي.
(۲) که چا په یوه موده کې د بل چا مالکانه تصرفات وګوري او د ماشومتوب، لیونتوب او ورته نورو قانوني معاذیرو د نشتوالي سره سره د خپل ځان له خوا د مالک په شان دعوی و نه کړي که وروسته بیا دعوی وکړي د هغه د ملکیت دعوی د قاطعه قرینې په دلالت سره منتفي ده.

دري سوه نهه دېرشمه ماده:

(۱) مستنبطه قرینه هغه قرینه ده چې محکمه یې د دعوی د اړوندو حالتونو او د محاکمې له بهیر څخه استنباطوي او وروسته په خپل حکم کې د دلیل په توګه وربانديي اتکأ کوي.
(۲) پر مستنبطه قرینه باندې قانون د صریح نص د شته والي په صورت کې اتکأ جواز نه لري.

دري سوه څلوېښتمه ماده:

لوړه او له لوړې څخه نکول: که مدعي په محکمه کې د نورو وسیلو او اثباتیه مدرکونو له وړاندې کولو څخه عاجز شي کولای شي چې مدعی علیه ته لوړه متوجه کړي پدغه صورت کې محکمه د مدعي د غوښتنې له امله مدعی علیه ته قسم ورکوي.

دری سوه یو څلویښتمه ماده:
که مدعی علیه په محکمه کې لوړه وکړله د مدعی دعوی رد کیږی، د اوسنی خصومت په قطع کېدو حکم صادریږی.

دری سوه دوه څلویښتمه ماده:
په هغه صورت کې چې دعوی د څو مطلبونو لرونکی وی په یوه لوړه بسنه کیږی.

دری سوه دری څلویښتمه ماده:
لوړه یا له لوړې څخه نکول په محکمه کې د خصم یا د هغه د قایم مقام په حضور اعتبار لری.

دری سوه څلور څلویښتمه ماده:
د لوړې منل او یا له لوړې څخه نکول په خپله مدعی علیه پوری اړه لری، له لوړې څخه د وکیل د ډډه کولو او یا د هغه له نکول څخه کومه اغیزه نه رامنځته کیږی.

دری سوه پنځه څلویښتمه ماده:
که مدعی د خپلی لوړې حق اسقاط کړی محکمه د مدعی د خصومت په نه کولو حکم صادروی.

دری سوه شپږ څلویښتمه ماده:
په هغه صورت کې چې مدعی علیه له لوړې څخه نکول وکړی محکمه دی ومدعی ته د مدعی بها په رد کولو او یا سپارلو محکوموی.

دری سوه اووه څلویښتمه ماده:
مدعی علیه کولای شی د مدعی د دعوی په مقابل کې صحیح دفع ته لاس پوری کړی. د مدعی علیه دفع په لاندنیو حالتونو کې صحیح دفع شمیرل کیږی:

۱- مدعی له خپلې دعوی څخه ابراء کړې ده.
۲- مدعی مدعی بها یې هبه کړې ده.
۳- مدعا بها یې له مدعی څخه پیرودلې ده.
۴- مدعی ته مطلوبه حق ایفا کړې ده.

دری سوه اته څلویښتمه ماده:

(۱) که بالدفع مدعی د دفع له ثابتولو څخه عاجز شي د اصل مدعی د لوري غوښتنه کولای شي.

(۲) د مدعی علیه د دفع له دعوی څخه د مدعی د نکول په صورت کې د اصل مدعی دعوی رد کیږي او د محکوم علیه ځای نیسي.

دری سوه نهه څلویښتمه ماده:

که مدعی پر ایفأ، هبه، شرأ او ابرأ باندې د مدعی علیه د دفع په مقابل کې لوړه وکړي په دغه صورت کې مدعی علیه پرکیږي.

دری سوه پنځوسمه ماده:

د نه اثبات په صورت کې د دفع په ترخ کې اقرار، مدعی علیه د مدعی بها په ورکولو محکوموي. د اقرار په غیر متضمنه دفع کې د دعوی بهیر په خپل اصلي حالت دوام مومي.

دری سوه یو پنځوسمه ماده:

د دعوی دفع د قانوني دعواوو د نورو شرایطو د رعایتولو مستلزم دي.

دری سوه دوه پنځوسمه ماده:

محکمه د مدني قانون د یو زرو دوه ویشتمې مادې څخه تر یو زرو څلیر ویشتمې مادې پورې د مندرجو حکمونو د په نظر کې نیولو سره د خصم د غوښتنې نه پرته په مستقیم ډول مدعی ته د لوري توجیه

کوي دا لوړه د قضا په واک کې ده او بشپړوونکې لوړه ده چې موردونه یې دا دي:

۱- د استحقاق په دعوی کې چې مدعی بها بل چا سره وي او مستحق د هغې په هکله د استحقاق دعوی وکړي، محکمه مدعی ته د هغه د حق له ثابتېدو نه وروسته او د حکم له صادرولو نه د مخه د لاندنیو چارو په باب د لوړې توجیه کوي:

- مدعی بها یې په چا پلورلې نه ده.
- مدعی بهایې چا ته د سوغات او صدقې په ډول ورکړې نده.
- مدعی بها یې چاته هبه کړې نه ده.

۲- پر مړي باندې د پور او یا حق په دعوی کې محکمه مدعی ته د هغه د حق د ثابتېدونه وروسته او د حکم له صادرولو نه د مخه د لاندنې چارې په باب لوړې توجیه کوي:

- مدعی بها بالذات یا بالواسطه د مړ شوي سړي له خوا ورته ورکړ شوې نده.

۳- د شفع په دعوی کې محکمه شفیع ته د شفع د حق د ثابتېدو نه وروسته او د حکم له صادرولو نه د مخه د لاندنیو چارو په هکله د لوړې توجیه کوي:

- دوخت سره سم دشفع غوښتنه کړې ده.
- د خپل د شفع حق یې په هیڅ ډول له منځه وړې نه ده.

۴- د عیب له امله د مبیعې دردولو په دعوی کې محکمه مدعی ته د عیب له ثابتېدو نه وروسته او د حکم له صادرولو نه د مخه د لاندنې چارې په هکله د لوړې توجیه کول:

- پر عیب باندې صراحتاً یا دلالتاً خپل رضایت ښودلی نه وي.

۵- پر غایبه میړه باندې د نفقې په دعوی کې محکمه میرمنې ته د حق د ثابتېدو نه وروسته او د حکم له صادرولو نه د مخه په لاندنیو چارو کې د لوړې توجیه کوي:

- میړه وده ته نفقه پرې ایښې نده.
- ده يې د خپل نکاح له عقد څخه خلاصه کړې نه ده.

دری سوه دری پنځوسمه ماده:

محکمه مدعی علیه ته د مدعی د غوښتنې پر اساس د خدای د ذات پر نامه باندې بې له تکراره یوه پلا سوګند ورکوي.

دری سوه څلور پنځوسمه ماده:

د لوړې په کولو نیابت جواز نه لري.

دری سوه پنځه پنځوسمه ماده:

د هغې پیښې او فعل په اړوند موضوع کې چې په خپله لوړه کوونکی سرې یې منځته راوړې وی قاطعه لوړه (یمین البات) او د بل چا د پیښې او فعل په اړوند موضوع کې د علم لوړه توجیه کیږي.

دری سوه شپږ پنځوسمه ماده:

د یوی چارې په واقع کېدو او یا نه واقع کېدو په اړوند موضوع کې د سبب لوړه او د همدا اوس په بقایا نه بقا په اړوند موضوع کې د حاصل لوړه توجیه کیږي.

دری سوه اووه پنځوسمه ماده:

یو بل ته د دواړو خواوو د لوړې دردولو په اړوند موضوع کې د مدنی قانون د پنځم باب د څلورم فصل د لومړې برخې مندرج حکمونه په پام کې نیول کیږي.

دریم باب
په پورتنیو محکمو کې اجراآت

لومړی فصل
د لاندنیو محکمو پر پریکړو باندې شکایت او اعتراض

دری سوه اته پنځوسمه ماده:

شکایت او اعتراض د لاندنی محکمې له پریکړې څخه د غیر قانع، محکوم علیه له حق څخه عبارت دی چې له پورتنی محکمې څخه د حاکمې محکمې د قضائی اجراآتو پر خلاف د شکایت په وړاندې کولو سره غوښتل کیږي.

دری سوه نهه پنځوسمه ماده:

(۱) غیر قانع محکوم علیه کولای شي د ناحیوي، ښاري، ولسوالی او د علاقه داری د حاکمې محکمې د صادر کړای شویو حکمونو پر خلاف پورتنی محکمې ته شکایت او اعتراض وړاندې کړي.

(۲) غیر قانع محکوم علیه کولای شي د ولایتونو د محکمو د دیوانونو د صادره حکمونو پر خلاف چې په لومړنی ډول حکم صادر کړی دی د ستری محکمې اړوندو دیوانونو ته شکایت او اعتراض وړاندې کړي.

دری سوه شپیتمه ماده:

مدنی څارنوال چې په قضیه کې د مدعی یا مدعی علیه په ډول ګډون کړیدی د لاندنی محکمې د حکمونو پر خلاف اعتراض کولای شي.

دری سوه یو شپیتمه ماده:

د لاندنیو محکمو د نهایي حکمونو پر خلاف په لاندنیو موردونو کې شکایت او اعتراض صورت مومي:

۱- د قانوني حکمونو په تطبیقولو کې خطا.

۲- د قانوني حکمونو په تأویل کې خطا.

۳- د غیر قانوني حکم د صادریدو په دلیل په اجراآتو کې بطلان.

دری سوه دوه شپیتمه ماده:

د شکایت او اعتراض اساسي شرایط دا دي:

۱- د لاندنۍ محکمې پریکړه چې د حکم د صفت لرونکې وي.

۲- د لاندنۍ محکمې پر صادر شوې پریکړه باندې د محکوم علیه د رضایت نشتوالی.

۳- د اعتراض د وړاندې کولو قانوني مودې په پام کې نیول.

۴- د پورتنۍ محکمې له خوا د څېړلو د واک لرل.

۵- د هغې ځانګړې سند نشتوالی چې د محکوم علیه د اعتراض حق له منځه وړی وي.

۶- پورتنۍ محکمې ته د مدعي، مدعی علیه یا د هغوی د قانوني ممثل له خوا د اعتراض وړاندې کول.

۷- د محکوم علیه په رضایت سره د لاندنۍ محکمې د حکم نه تطبیق او اجرأ کېدل.

دری سوه دری شپیتمه ماده:

د ښاري، ناحیوي، ولسوالۍ او علاقه داري د محکمې پر پریکړو باندې د اعتراض څېړل د ولایت د محکمې د ریاست د اړوندو دیوانونو له واک څخه دي.

دری سوه څلور شپیتمه ماده:

د ولایت د محکمې د ریاست د دیوانونو او د دې د انډول محکمې پر لومړنیو پریکړو باندې د اعتراض څېړل د سترې محکمې د اړوند دیوان له واک څخه دي.

دری سوه پنځه شپیتمه ماده:

د شکایت او اعتراض د وړاندې کولو موده د حکم د صادریدو او ابلاغ نه وروسته یوه میاشت ده.

دوهم فصل
د شکایت یا اعتراض وړاندې کولو ډول

دری سوه شپږ شپیتمه ماده:

د لاندنۍ محکمې پر پریکړه باندې د غیر قانع محکوم علیه شکایت د چاپي عریضې د وړاندې کولو په ترڅ کې صورت نیسي.

دری سوه اووه شپیتمه ماده:

د شکایت په باب عریضه په مستقیم ډول پورتنۍ محکمې یا حاکمې محکمې ته وړاندې کیږي.

دری سوه اته شپیتمه ماده:

که غیر قانع لوری د حکم د ابلاغولو د هغې پاڼې په پای کې چې د ښاري، ناحیوي، ولسوالي او د علاقداری د محکمې له خوا ورته ورکول کیږي خپل نه قناعت ولیکي دغه امر د شکایت حیثیت لري.

دری سوه نهه شپیتمه ماده:

د غیر قانع لوری عریضه باید د موضوع د اصل او د لاندنۍ محکمې د حکم د بیان لرونکې وي.

دری سوه اویایمه ماده:

د غیر قانع محکوم علیه دشکایت عریضه چې پورتنی محکمی یا حاکمی محکمی ته وړاندی کیږی رسمی وی. د محکمی په دفتر کې ثبت او شکایت کوونکی ته رسید ورکول کیږی.

دری سوه یو اویایمه ماده:

کوم شکایت او اعتراض چې د ټاکلی مودی له تېرېدو نه وروسته وړاندی کیږی د څېړلو وړندی وړاندی کوونکی ته یی بیرته مستردیږی خو دا چې شاکی یا معترض باوری عذر وړاندی کړی.

دری سوه دوه اویایمه ماده:

د شکایت پاڼه د وړاندی کوونکی یا د هغه د قانونی ممثل په واسطه لاسلیک کیږی.

دری سوه دری اویایمه ماده:

د څارنوال اعتراض چې پورتنی محکمی ته وړاندی کیږی د دنده لرونکی څارنوال په واسطه لاسلیک کیږی.

دری سوه څلور اویایمه ماده:

که شکایت د قانونی ممثل په واسطه وړاندی شی په شکایت پاڼه کې د وثیقی د نمبر او نېټې پر لیکلو بر سېره د وثیقی اصل، فوتوکاپی یا تصدیق شوی کاپی هم پورتنی محکمی ته وړاندی کیږی.

دری سوه پنځه اویایمه ماده:

پورتنی محکمه د شکایت پاڼی د تر لاسه کولو نه وروسته د پریکړی اړوندی پاڼی د هغی له مرجع څخه مطالبه کوی.

دری سوه شپږ اویایمه ماده:

د پریکړی اړوندی پاڼی د رارسیدو سره سم قضائی هیأت ته سپارل کیږی نوموړی هیأت په دی مطلب باندی د ځان د پوهولو نه وروسته

چې شکایت په ټاکلې موده کې وړاندې شوي دي او پاتې اداري نیمګړتیاوې نه لرې په اندراج کولو یې امر کوي.

درې سوه اووه اویایمه ماده:

د شکایت کوونکي مفصل اعتراض د شکایت له وړاندې کولو نه وروسته د شلو ورځو په بهیر کې وړاندې کیږي.

درې سوه اته اویایمه ماده:

لیکل شوي شکایت یا مفصل اعتراض د لاندینیو مطلبونو لرونکي دي:

۱- د شکایت یا اعتراض د مرجع د محکمې نوم.
۲- د شاکي یا اعتراض کوونکي پیژندنه.
۳- د شکایت یا اعتراض د موضوع د پریکړې لنډیز.
۴- د تر اعتراض لاندې پریکړې د صادرکوونکې محکمې نوم.
۵- د پریکړې د نه سموالي دلیلونه.
۶- د شاکي یا اعتراض کوونکي غوښتنه.
۷- د شکایت یا اعتراض مل پاڼو او سندونو فهرست.

درې سوه نهه اویایمه ماده:

د دې قانون په درې سوه اته اویایمه ماده کې مندرج شکایت او یا اعتراض په دوو نسخو کې پورتنې محکمې ته وړاندې کیږي.

دریم فصل
د پورتنې محکمې لومړنې اجراآت

درې سوه اتیایمه ماده:

د پورتنې محکمې د تحریراتو څانګه د معترض د لیکلي شکایت یا اعتراض یو نقل د قضائي هیأت د غور او کتنې نه وروسته مقابل لوري ته سپارلې او لیکلی ځواب ځنې اخلي.

دری سوه یو اتیایمه ماده:

(۱) که شاکي د لیکل شوی مفصل اعتراض له وړاندې کولو نه ډډه وکړي یا د اعتراض له وړاندې کولو څخه د خپل عجز په باب عذر ښکاره کړي محکمه د هغه پر شفاهي د لیلونو باندې بسنه کوي د هغه د څرګندونو په پای کې لاسلیک او د ګوتې نښه یې اخلي.
(۲) د دې مادې د لومړۍ فقرې حکم د شاکي او معترض د مقابل لورې په هکله هم د تطبیق وړ دی.

دری سوه دوه اتیایمه ماده:

پورتنۍ محکمه په لاندنیو موردونو کې د شکایت د اجراآتو د ځنډولو په باب قرار صادروي او شاکي یا معترض ته د شکایت او یا اعتراض د تصحیح کولو په هکله مهلت ورکوي:
۱- په هغه صورت کې چې شکایت یا اعتراض د وړاندې کوونکو له خوا لاسلیک شوی نه وي.
۲- په هغه صورت کې چې شکایت سره جوخت لازمي ضمیمې محکمې ته وړاندې شوې نه وي.
۳- په هغه صورت کې چې د شکایت یا اعتراض له امله دولتي محصول ورکړ شوی نه وي.

دری سوه دری اتیایمه ماده:

شکایت یا اعتراض له پاره د مرور زمان موده محکمې ته د هغه د وړاندې کولو له نېټې څخه محاسبه کیږي. پدې شرط چې د شکایت یا اعتراض وړاندې کوونکی په ټاکلې موده کې د دری سوه دوه اتیایمې مادې د مندرج قرار لاربنودنې تر سره کړي.

دری سوه څلور اتیایمه ماده:

د شکایت وړاندې کوونکی کولای شي له خپل شکایت څخه لاس واخلي خو پدې شرط چې پریکړه د دربیمګړي شخص تر شکایت یا

اعتراض لاندی واقع شوی نه وی پدغه صورت کې محکمه د شکایت یا اعتراض څخه د لاس اخیستنی قرار صادروی او پدی هکله کې اجراآت پای ته رسوی.

دری سوه پنځه اتیایمه ماده:

(۱) د شکایت او اعتراض لاندی قضیه د دواړو خواوو له څرګندونو نه وروسته د څارنوال د اعتراض او د دواړو خواوو له ځواب سره د مطالعی د بشپړولو په خاطر قضائی هیأت ته سپارلی کیږی.
(۲) قضیه د قضائی هیأت د مطالعی له بشپړیدو نه وروسته په اجندا کې درج کیږی د شکایت د څېړلو او د قضائی غونډی د داېرېدو ځای د دعوی د دواړو خواوو او د قضیی د شاکی کسانو خبرتیا ته رسول کیږی.

دری سوه شپږ اتیایمه ماده:

که دواړه خواوی د شکایت یا اعتراض له وړاندی کولو نه وروسته په وروستی پړاو کې په اصلاح سره موافقه وکړی دا موافقه محکمی ته په لیکلی ډول وړاندی کیږی او د تأیید کېدو په صورت کې پورتنی محکمه د اجراآتو په پای ته رسیدو تصمیم نیسی.

څلورم فصل
د شکایت او اعتراض د څېړلو په خاطر د قضائی غونډی داېرېدل

دری سوه اووه اتیایمه ماده:

د قضائی غونډی رئیس د شکایت او اعتراض د څېړلو په پړاو کې د دی قانون د دوه هم باب د درېیم فصل د حکمونو د په نظر کې نیولو سره د قضائی غونډی د نظم د تأمینولو په خاطر لازم تدبیرونه نیسی.

دري سوه اته اتيايمه ماده:

د قضائي غونډې رئيس د غونډې له پرانيستلو او د قضائي هيأت د جوړښت او د مدني څارنوال له پيژندلو نه وروسته لاندني موضوعات يې د خبرلو په خاطر اعلانوي:

- د څېړلو وړ قضيې ډول.
- د شاكي يا معترض پيژندنه.
- د هغې محكمې پيژندنه چې د هغې د پريكړې پر خلاف اعتراض شوی دی.
- د دعوې د دواړو خواوو هويت په دغه غونډه كې د غونډې د منشي له خوا ثبت كيږي.

دري سوه نهه اتيايمه ماده:

د قضيې د څېړلو له نېټې او ځای څخه د خبر نه لرلو په دليل د دعوی يو د شاملو كسانو د نه حاضريدو په صورت كې محكمه د څېړنې چاري ځنډوي.

دري سوه نوي يمه ماده:

(۱) د قضيې د څېړلو د نېټې او ځای څخه په پوهيدو سره سره د دعوې يو د شاملو كسانو نه حاضريدل د څېړلو ځنډنه شي كېدای.

(۲) كه محكمه يې نه حاضريدل مؤجه وبولي كولای شي چې د قضيې څېړل وځنډوي.

دري سوه يو نوي يمه ماده:

(۱) محكمه په غونډه كې د څارنوال يا مدافع وكيل غير مؤجه نه حاضريدل پورتنی څارنوال يا د مدافعو وكيلانو ټولنې ته خبر وركوي.

(۲) كه د محكمې د جلب نه وروسته مدافع وكيل تر لسو ورځو پورې قضائي غونډې ته حاضر نه شي محكمه د هغه د نه حاضريدو موضوع

چې د قضیې د څېړلو د ځنډیدنې سبب شوی دی په رسمی توګه د مدافعو وکیلانو د هیأت ټولنې ته ابلاغوي.

دری سوه دوه نوی یمه ماده:

(۱) د استیناف په پړاو کې د قضیې څېړل د هغه رپوټ په لوستلو سره چې د پاڼو په مطالعه کولو سره جوړ شویدی د غونډې د رئیس یا قاضیانو د یو تن په واسطه پیل کیږي.

(۲) رپوټ د قضیې د څرنګوالی د لاندنی محکمې د حکم د شکایت او اعتراض د دلیلونو او هغو نورو موادو لرونکی دی چې محکمې ته نوی وړاندې شوی دی او هم د هغو مدرکونو لرونکی دی چې محکمه د پریکړې د سموالی په منظور یې څېړي.

دری سوه دری نوی یمه ماده:

(۱) پورتنی محکمه د قضیې څېړلو په وخت کې د موجودو دلیلونو او هغو دلیلونو له مخې چې د دواړو خواوو او یا په قضیه کې د نورو شاملو کسانو په واسطه وړاندې شوی دی په شکایت شویو برخو کې او په هغو برخو کې چې پر خلاف یې شکایت نشته دی او هم د هغو کسانو په ارتباط چې شکایت یې وړاندې کړی نه دی د لاندنی محکمې د پریکړې قانونیت او مدلل توب ارزیابی کوي.

(۲) محکمه د قضیې په هر اړخیزه ارزیابی کې د شکایت او اعتراض د دلیلونو تابع نه دی یوازې د څېړلو وسیله یې بولي.

دری سوه څلور نوی یمه ماده:

قضائی هیأت د قضیې د رپوټ له لوستل کېدو نه وروسته د دعوی د شاملو کسانو څرګندونې چې په قضائی غونډه کې حاضر شوی دی اوری لومړی شکایت وړاندې کوونکی یا وکیل یې، مدنی څارنوال د اعتراض دوړاندې کولو په صورت کې څرګندونې کوي. د دعوی د

دوارو خواوو د شکايت د وړاندې کيدو په صورت کې د مطلبونو په ځرګندولو کې د لومړيتوب حق د مدعی څخه دی.

دری سوه پنځه نوی یمه ماده:
په قضيه کې شامل ځارنوال د اړوندو کسانو د ځرګندونو څخه وروسته د پريکړې د قانونيت او مدلل توب يا د معکوس حالت په هکله ځرګندونې کوي.

دری سوه شپږ نوی یمه ماده:
د قضيې د شاملو کسانو د ځرګندونو او د ځارنوال د رای له اوريدو نه وروسته قضائی هيأت د قضائی تصميم د نيولو په خاطر د مشورې خونې ته ورننوځي.

دری سوه اووه نوی یمه ماده:
د قضائی هيأت مشورې، تصميم او اعلانول يې د دې قانون د دوه هم باب د دوولسم فصل د مندرجو حکمونو سره سم صورت نيسي.

دری سوه اته نوی یمه ماده:
پورتنۍ محکمه په وروستې پړاو کې د قضيې د لومړنۍ څېړنې نه وروسته لاندنې واکونه لري:
۱- د لاندنۍ محکمې د پريکړې د باطليدو په صورت کې د بيا څېړلو په خاطر واکمنې محکمې ته د قضيې استول.
۲- د لاندنۍ محکمې د پريکړې د نقض په صورت کې يا د بيا څېړلو په خاطر د زياتو دليلونو او تحقيقاتو د راټولولو په منظور حاکمې محکمې ته د قضيې استولو ته د اړتيا په صورت کې د نوې پرېکړې صادرولو ته لاس پورې کوي.
۳- د بطلان او نقض له موردونو څخه ليرې او د شکلې نيمګړتياوو يا په عددونو او رقمونو کې د سهو او خطا د اشتباه ګانو لرونکې د لاندنيو محکمو پريکړې د پورتنۍ محکمې له خوا نقض او يا باطل

کیږي نه، خو یوازې د نیمګړتیا د استدراک او اصلاح لـه پاره لاندني محکمې ته اعادهٔ کیږي.
۴- د لاندنی محکمـې د پرېکړې تأییـدول پـه هغـه صورت کې چې د غور کېدو په نتیجه کې د قانون سره د هغې سمون لرل ښکاره شي.

درې سوه نهه نوی یمه ماده:

د پرېکړې د بطلان سببونه په لاندې ډول دي:
۱- په پریکړه کې د قضا د اساسي ارکانو نشتوالی.
۲- د مخاصمې له پاره د دعوې یو د دواړو خواوو د واک نشتوالی.
۳- د مـدعی بهـا پـه هکلـه د غیـر محتمـل الثبـوت او یـا د عینـي واقعیت سره مخالف د قضائی پریکړې صادریدل.
۴- د واک نه لرونکې قضائي هیأت له خوا د پریکړې صادریدل.
۵- د واک نه لرونکې محکمې له خوا د پرېکړې صادریدل.

څلور سومه ماده:

د پریکړې د نقض موردونه په لاندې ډول دي:
۱- د پرېکړې نه مدلل توب.
۲- د هغـو حـالتونو د توضیـح نـشتوالی کـوم چې د قـضیې د روښـانه کېدو ارزښت لري.
۳- د قضیې له حالتونو سره په پریکړه کې د مندرجو دلیلونو سمون نه لرل.
۴- د قوانینو له حکمونو څخه سمه استفاده نه کول.
۵- د مـدعی د نـه حاضـریدو لـه امله د خصومت نـه کولـو د پرېکړې صادریدل.
۶- هغه نورې خطاګانې چې د قانون له مخې د پریکړې د نقض باعث وګرځي.

څلور سوه لومړۍ ماده:
د لاندنیو محکمو د پریکړو څخه د پورتنیو محکمو تأیید د قرار په واسطه صورت نیسي.

پنځم فصل
د پرېکړې دنه سموالي او د هغې د نقض په هکله د پورتنۍ محکمې د قرار صادرول

څلور سوه دویمه ماده:
د نقض په هکله د پورتنۍ محکمې تصمیم د قرار په ډول صادرېږي او نوموړی قرار د لاندنیو مطلبونو لرونکی دی:
۱- د قرار د صادرېدو نېټه او ځای.
۲- د قرار د صادروونکې محکمې نوم.
۳- د قضائي هیأت جوړښت.
۴- د مدني څارنوال او د قضیې د څېړنې د شاملو کسانو پیژندنې.
۵- د شکایت یا اعتراض دوړاندې کوونکی شخص پیژندنه.
۶- د لاندنۍ محکمې د پریکړې لنډ متن.
۷- د وړاندې شوي شکایت یا اعتراض لنډ متن.
۸- په محکمه کې د قضیې په څېړلو کې د شاملو کسانو څرګندونې.
۹- د مدني دعوې د راپارولو عوامل او د محکمې نتیجه اخیستنې.
۱۰- د محکمې د استناد وړ قانون.
۱۱- د پرېکړې د نقض په هکله د قضائي هیأت تصمیم.

څلور سوه درېیمه ماده:
د پرېکړې د نقض کېدو او بیا څېړلو ته د هغې د استولو په صورت کې پورتنۍ محکمه په خپل قرار کې لاندنۍ مطلبونه په ډاګه کوي:
۱- د قضیې د توضیح وړ حالتونه.

۲- د اثبات د غوښتنې وړ دلیلونه.
۳- هغه نور اجراآت چې په لاندنی محکمه کې تر سره کیږي.

څلور سوه څلورمه ماده:

د لاندنی محکمې د پریکړې د نقض په هکله د پورتنې محکمې قرار د شکایت وړ نه دی او قطعي دی.

څلور سوه پنځمه ماده:

(۱) د بیا څیړلو په برخه کې د بطلان یا نقض په هکله د پورتنې محکمې د قرار د مندرجاتو تطبیق هرو مرو دی.
(۲) لاندنی محکمه د خپل حکم په صادرولو کې د پورتنې محکمې قرار ته په بې قید او شرط غاړه ایښودنې اړ نه ده.

څلور سوه شپږمه ماده:

د وړاندې شوي شکایت یا اعتراض درد کېدو په صورت کې، پورتنې محکمه په خپل قرار کې درد دلیلونه تصریح کوي.

شپږم فصل
د لاندنی محکمې پر قرار باندې د شکایت او اعتراض وړاندې کول

څلور سوه اوومه ماده:

د قضیې دواړه خواوې کولای شي د محکمې د هغه قرار په خلاف چې په لومړي پړاو کې صادر شوي دي شکایت او اعتراض وړاندې کړي.

څلور سوه اتمه ماده:

لاندنی قرارونه د شکایت او اعتراض وړ ګرزیدای شي:
۱- هغه قرارونه چې د ولایت د محکمې، د ښاري، ناحیوي، ولسوالۍ او علاقه داري د محکمې له خوا د واک لرلو او واک نه لرلو له مخې صادر شوي وي.

۲- هغـه قرارونـه چـې د مـودې د تېرېـدو يـا نـه تېرېـدو پـه هکلـه صادرېږي.
۳- نور هغه موردونه چې د دې قانون له مخې د لاندنی محکمې قـرار د شكايت او اعتراض وړ وګڼل شي.

څلور سوه نهمه ماده:
پـورتنی محکمـه د لانـدنی محکمـی پـر قرارونـو بانـدې د شـکايت او اعتراض لـه څېړلـو نـه وروسـته چـې پـه قـانون کـې اټکـل شـوی دی پـه لاندې ډول تصميم نيسي:
۱- قرار يې تأييد ، شكايت يا اعتراض يې رد کوي.
۲- قرار يې نقضوي، موضوع لاندنی محکمې ته د بيا څېړلـو لـه پـاره استوي.
۳- هغه قرار چې د دعوې په ماهيت کې صادر شوی دی نقضوي او لومړنی محکمې ته د پرېکړې د صادرولو په خاطر يې استوي.

څلور سوه لسمه ماده:
د لاندنی محکمې د قرار د نقضولو په هکله د پورتنی محکمې صادره قرار د دې قـانون د څلور سوه نهـمې مـادې په مندرجو حـالتونو کـې واجب التعميل دی.

اووم فصل
د لاندنی محکمې د صادره حکمونو پر خلاف د شکايتونو په څېړلو کې د پورتنيو محکمو واکونه

څلور سوه يوولسمه ماده:
کـه د قـانون د حکمونـو سـره سـم د قـضيې د پرېکـړې واک لـه يـوې محکمې څخه بلې محکمې ته سپارل شوی وی د صادر شوې پرېکړې پـر خـلاف د شـکايت اسـتدعا حـاكمې محکمـې يـا د هغـه ولايـت د

محکمې ریاست ته وړاندې کیږي چې د پریکړې صادروونکې محکمه د هغې په قضائي ونډ کې ځای لري.

څلور سوه دوولسمه ماده:

(۱) د ټاکلې مودې د تېرېدونه وروسته د دواړو خواوو د شکایت حق له منځه ځي.

(۲) په هغه صورت کې چې د دعوی یو د دواړو خواوو قایم مقام په ټاکلې موده کې شکایت و نه کړي هغه لوري چې له دې بابته تاواني شوی وي په لاندنې محکمه کې د قایم مقام پر خلاف دعوی اقامه کولای شي.

څلور سوه دیارلسمه ماده:

که یو د دواړو خواوو څخه په ټاکلې موده کې شکایت وکړي هغه بل لوري د شکایت د مودې د سرته رسیدو سره سره د دعوی د پای ته رسیدو او پریکړې تر وخت پورې د شکایت واک لري.

څلور سوه څوار لسمه ماده:

هغه کسان چې پر دعوی یې په لاندنۍ محکمه کې بالذات یا د وکیل، ولي، وصي یا قیم په واسطه پریکړه شوې وي د شکایت حق هم هغو کسانو ته پاره خوندي دي.

څلور سوه پنځلسمه ماده:

پورتنۍ محکمه نه شي کولای چې د لاندنۍ محکمې د مخکینۍ پرېکړې څخه پرته په مستقیم ډول د دعوی حل او فصل ته لاس پورې کړي خو دا چې په قانون کې بل ډول اټکل شوی وي.

څلور سوه شپاړسمه ماده:

د محکمې پرېکړې ته د صغیر، لیوني، معتوه یا ولي، وصي، وکیل او قیم صریح یا ضمني رضایت د اعتبار وړ نه دی کوم وکیل چې د خپل مؤکل له خوا د قناعت کولو واک لري له دی حکم څخه جلا دی.

څلور سوه اووه لسمه ماده:

لاندني موردونه د لاندني محکمې پر پریکړه باندې د ضمني قناعت په حکم کې دي:

۱- د محکمې په لګښتونو یا محصول کې محکوم له سره د محکوم علیه روغه جوړه.

۲- له محکوم له څخه د محکوم علیه له خوا د پور دور کړې له پاره د مهلت غوښتنه.

۳- د موضوع په اصل کې د شاکي نه شکایت او د محکمې له لګښتونو څخه د شکایت بسنه.

څلور سوه اتلسمه ماده:

که شاکي یا متعرض په ټاکلې موده کې خپل اعتراض یا شکایت وړاندې کړي او په خپله د خبر ورکولو او باوري عذر څخه پرته پورتنۍ محکمې ته حاضر نه شي محکمه د شکایت یا اعتراض د حق د ساقطیدو په هکله خپل تصمیم صادروي او د محکمې تصمیم په دفتر کې د ثبت نه وروسته اړوندو مرجعو ته اورول کیږي.

څلور سوه نولسمه ماده:

په ټاکلې موده کې محکمې ته د معترض د مقابل لورې د نه حاضریدو په صورت کې د معترض د اعتراض حق په خپل حال پاتې کیږي.

ځلور سوه شلمه ماده:

د مودي د سرته رسيدو او د درېيم ګړي شخص لـه حق سره د لاندني محکمـي د حکـم د تمـاس لرلـو پـه دليـل د معتـرض د اعتـراض د حـق ساقطيدل د لاندني محكمي د پرېكړې پر خلاف د درېيمګړي شخص د اعتراض د حق خنډ کېدای نه شي.

ځلور سوه يو ويشتمه ماده:

د وروسـتي حکـم د تطبيـق او اجرأ نـه وروسـته د درېـيم ګـړي شـخص اعتراض د باوري عذر د وړاندي کولو نه پرته اعتبار نه لري.

ځلور سوه دوه ويشتمه ماده:

د ښـاري، نـاحيوي، ولـسوالي او د علاقـه داري د محکمـي د حکـم نقض او بطلان لـه دغـو محكمـو سره د ورتـه درجي محکمي لـه خـوا صورت نيولای نه شي.

ځلور سوه در ويشتمه ماده:

د پـورتني محکمـي لـه خـوا د شـکايت د اوريـدلو واک د مـدعی بهـا د بيې له مخې قانوناً تحديد شويدی هغه دعواوي چې موضـوعات يې په لاندی ډول ذكر كيږي له نوموړي تحديد څخه جلا دي:

۱- د لښتي د حق دعوی يا دهغې د احداث دعوی.

۲- د دروازې او کړکۍ د بندولو دعوی.

۳- د متروکه مالونو د ويش دعوی.

۴- د اثبات، ترک او له دعـوی څخـه د ډډه کولـو پـه جهت کې د شفع حق.

۵- د ګاونـډي د ودانـي د جګـوالي دعـوی او د هغـي د ضـرر د دفـع کولو غوښتنه.

۶- د مبرز او ناووه چې د بل شخص د حويلي خواته وی د ضرر د دفـع کولو دعوی.

۷- له ګډې ويالې څخه د نوي لښتې د کيندلو دعوی.
۸- د قنات د کيندلو دعوی که د هغه د کيندلو له امله بل قنات ته تاوان پيښ شي.
۹- د نيمګړې، قانوني اهليت نه لرونکو او غايبو کسانو دعوی چې مدعي يا مدعی عليه واقع شوي وي او د هغوی په ضرر حکم صادر شوی وي.
۱۰- د حق آبې دعوی.
۱۱- د مرور د حق دعوی.
۱۲- د مرور زمان دعوی.
۱۳- هغه دعوی چې يوه خوا يې دولت وي او د دولت د قضاياوو د اداري استازي محکوم عليه شي.

څلور سوه څلير ويشتمه ماده:

د محکوم عليه د تعدد او يو د هغوی له خوا د شکايت د وړاندې کولو په صورت کې که حکم د تجزيې وړ ونه ګڼل شي هغو کسانو چې شکايت نه دی کړی د شاکي له شکايت څخه برخمن کيدلای نه شي.

څلور سوه پنځه ويشتمه ماده:

د لاندنيو محکمو د غير نهايي پريکړو او صادر شوي قضائي قرارونو پر خلاف د شکايت او اعتراض اړوند حکمونه د لاندنيو محکمو پر نهايي حکمونو او قرارونو باندې هم تطبيقيږي.

څلور سوه شپږ ويشتمه ماده:

د ولايت د محکمې ديوانونه د قانون له حکمونو سره توپير لرلو د قانون په تطبيق کې د خطا ، په تاويل کې خطا يا په اجراآتو کې د هغسې بطلان په صورت کې چې د غير قانوني حکم په صادريدو منجر شوي وي مدني قضيې پر وروستي حکمونو باندې د دعوی د لوري د شکايت يا د څارنوال د اعتراض پر بنسټ څيړي.

څلور سوه اووه ویشتمه ماده:
په هغه صورت کې چې د لاندنی محکمی پریکړه او قرار د قانون د حکمونو سره سم صادر شوی وی او له نیمګړتیاوو څخه لیری وی که د نوموړی پریکړی پر خلاف شکایت او اعتراض بی ځایه وګڼل شی پورتنی محکمه د وروستی حکم د قانونی توب او د هغه د تنفیذ کېدو په هکله خپل قضائی قرار صادروی.

څلور سوه اته ویشتمه ماده:
که د لاندنی محکمی په پرېکړه کې قانونیت په پام کې نیول شوی نه وی ددې قانون د دری سوه اته نوی یمی مادی د دوه یمی فقری حکم تطبیقیږی.

څلور سوه نهه ویشتمه ماده:
که د لاندنی محکمی وروستی پریکړه بطلان سره مخامخ شی قضیه واکمنی محکمی ته د بیا څېړلو په خاطر استول کېږی.

څلورم باب
د ستری محکمی د مدنی او عامه حقوقو د قضیو په دیوان کې اجراآت

څلور سوه دېرشمه ماده:
په ور وړاندی شویو قضیو کې د ستری محکمی د مدنی او عامه حقوقو د قضیو د دیوان واکونه په لاندنی ډول دی:
۱- د قانون د صراحت سره سم د قضیو لومړنی څېړنی.
۲- په وروستی پړاو کې څېړنه.
۳- د قانونیت له مخی څېړنه.

لومړی فصل
د قضیو لومړنی څېړنی

څلور سوه یو د پرشمه ماده:
د ستری محکمی د مدنی او عامه حقوقو د قضیو دیوان هغه قضیی څېړی چې د قانون د حکمونو سره سم د لومړنی څېړنی په خاطر ورته احاله کیږی.

څلور سوه دوه د پرشمه ماده:
د ولایت او لویی ولسوالی د محکمو حکمونه په هغه صورت کې چې دوهم ځل بیا نقض شی په لومړنی ډول د ستری محکمی د مدنی او عامه حقوقو د قضیو په دیوان کې څېړل کیږی.

څلور سوه دری د پرشمه ماده:
د ستری محکمی د مدنی او عامه حقوقو د قضیو د دیوان حکم چې د دی قانون د څلور سوه یو د پرشمی او څلور سوه دوه د پرشمی مادو سره سم صادریږی وروستی ده.

څلور سوه څلور د پرشمه ماده:
د محاکمی هغه اصول او قاعدی چې په لومړنی پړاو کې د قضیو په حل او فصل کې د اجرأ وړ دی دستری محکمی د مدنی قضیو د دیوان په لومړنی څېړنی کې هم د پاملرنی وړ دی.

څلور سوه پنځه د پرشمه ماده:
په هغه پریکړه کې چې په لومړنی ډول د دیوان تر څېړنی لاندی نیولی کیږی د رأیو د اختلاف په صورت کې د رأیو په اکثریت سره وروستی پریکړه صادریږی.

دوه هم فصل
د فرجام غوښتنې شرایط او په هغې پورې اجراآت

څلور سوه شپږ دیرشمه ماده:

غیر قانع لورې، مدنی څارنوال او د دولت د قضایاوو استازی کولای شی خپل شکایت او اعتراض د هغو قضیو په هکله چې د ولایتونو، لویې ولسوالۍ د محکمو د دیوانونو او د کابل د ښاری محکمې په واسطه په لومړنی ډول ور باندې پریکړې شویدې حاکمې محکمې یا د ستری محکمې د مدنی او عامه حقوقو د قضیو دیوان ته وړاندې کړی. محکمه مکلفه ده چې فرجام غوښتنه ثبت کړی او د رارسیدو لیکلی سند یې فرجام غوښتونکی ته ورکړی.

څلور سوه اووه دیرشمه ماده:

۱– د فرجام غوښتنې موده دوه میاشتې ده.
۲– د دغې مودې محاسبه د حکم د ابلاغ کېدو له نېټې څخه صورت نیسی.

څلور سوه اته دیرشمه ماده:

د کابل په مرکز کې د فرجام غوښتنې د استدعا د وړاندې کولو مرجع د ستری محکمې د مدنی او عامه حقوقو د قضیو دیوان دی او په ولایتونو کې فرجام غوښتونکی کولای شی خپله استدعا د ولایت د محکمې ریاست ته وړاندې کړی.

څلور سوه نهه دیرشمه ماده:

د عامه حقوقو په قضیو کې هریو غیر قانع لورې، د دولت د قضایاوو استازی یا مدنی څارنوال فرجام غوښتلی شی.

څلور سوه څلوېښتمه ماده:
د فرجام غوښتنې استدعا د لاندنيو مطلبونو لرونکې ده:
۱- د دعوی د دواړو خواوو پيژندنې.
۲- د حکم د صادرکوونکې محکمې نوم.
۳- د هغې پريکړې حکم چې ور څخه شکايت صورت نيسي.
۴- د محکمې د حکم د ابلاغولو نېټه.
۵- د فرجام غوښتنې موجبات.

څلور سوه يو څلوېښتمه ماده:
هغه استدعا چې پکې د دې قانون د څلور سوه څلوېښتمې مادې حکم په پام کې نيول شوی نه وي د فرجام غوښتنې د څېړلو د مقام له خوا مستردېږي او له دې امر څخه راپيدا شوې ځنډ د فرجام غوښتنې په قانوني موده کې نه شميرل کيږي.

څلور سوه دوه څلوېښتمه ماده:
د حکم د ابلاغ پاڼې په پای کې نه قناعت هم فرجام غوښتنه شميرل کيږي.

څلور سوه درې څلوېښتمه ماده:
د حکم صادروونکې محکمه د دې قانون د څلور سوه څلوېښتمې مادې د حکم سره سم د فرجام غوښتنې فورمه جوړ وي.

څلور سوه څلور څلوېښتمه ماده:
که د فرجام غوښتنې استدعا د سترې محکمې د مدني او عامه حقوقو د قضاياوو ديوان ته وړاندې شي د نوموړي ديوان تحريرات د موضوع پاڼې او د لاندنې محکمې پريکړه له اړوند مرجع څخه راغواړي.

څلور سوه پنځه څلوېښتمه ماده:
په ولایتونو کې د فرجام غوښتنې د استدعا د څېړلو مرجع مکلف دی دیوی اونۍ په بهیر کې د موضوع پاڼې په رسمي توګه سترې محکمې ته واستوي.

څلور سوه شپږ څلوېښتمه ماده:
د اړوندو مراجعو په واسطه د فرجام غوښتنې د څېړنې د قانوني پړاوونو په پام کې نه نیول چې د پاڼو په لیږلو کې په ځنډ او ضرر منجر شي د سر غړوونکو د مسئولیت باعث کیږي.

څلور سوه اووه څلوېښتمه ماده:
په هغو قضیو کې چې دولت د دعوی لوري وي اړوندې پاڼې د محکوم علیه د شکایت یا د دولت د قضایاوو د استازي د اعتراض له کبله د نوموړې اداري له لاري د سترې محکمې دیوان ته احاله کیږي.

دریم فصل
په وروستي پړاو کې څېړنه

څلور سوه اته څلوېښتمه ماده:
په وروستي پړاو کې د څېړنې په باب ددې قانون د دریم باب مندرج حکمونه د سترې محکمې د مدني او عامه حقوقو د قضیو په دیوان کې د تطبیق وړ دي د نقض او لاندنې محکمې ته د قضیې د لیږلو حالت له دې حکم څخه جلا دی.

څلور سوه نهه څلوېښتمه ماده:
ستره محکمه د قضیو د وروستي څېړنې په پړاو کې لاندنې واکونه لري:

۱- په کلي او يا قسمي ډول د لاندني محکمې د پرېکړې يا قرار نقض او يا باطلول او اړوندې محکمې ته د همهغو قاضيانو يا په نوي ترکيب سره د بيا څېړلو په خاطر د قضيې ليږل.
۲- د قانون پر حکم باندې د استناد د خطا د تصحيح په خاطر د پرېکړې صادرول په هغه صورت کې چې د پرېکړې د نقض کېدو نه وروسته په قضيه کې د نويو دليلونو يا بشپړوونکو دليلونو راټولولو ته اړتيا منځ ته رانه شي او د قضيې حالتونه د لاندنۍ محکمې په واسطه په بشپړ او صحيح ډول څېړل شوي وي او يوازې د قانون پر حکم باندې په استناد کې خطا صورت نيولې وي.
۳- له دې امله چې د موضوع څېړل د پرېکړې د صادرولو غوښتونکې ده د محکمې قرار د نقض په صورت کې حاکمې محکمې ته د بيا څېړلو په خاطر د پاڼو اعادهٔ کول، په دغه حالت کې د سترې محکمې په ديوان کې د دواړو خواوو حضور ته اړتيا نشته.
۴- د لاندنۍ محکمې د حکم تأييدول، دقانون سره سم د هغه د صادرېدو په صورت کې.

څلورم فصل
د قانونيت له مخې د لاندنيو محکمو د وروستيو حکمونو څېړل

څلور سوه پنځوسمه ماده:

د ولايتونو، لويې ولسوالۍ او د کابل د ښاري محکمې د وروستيو حکمونو په هکله د فرجام غوښتنې څېړل د سترې محکمې په واک کې ده چې د فرجام غوښتونکې د استدعا پر بنسټ د سترې محکمې د مدني او عامه حقوقو د قضيو د ديوان په واسطه عملي کېږي.

څلور سوه یو پنځوسمه ماده:

(۱) د ستري محکمې د مدني او عامه حقوقو د قضیو دیوان د لاندنیو محکمو وروستي حکمونه یوازې د قانونیت او اسلامي شریعت له حکمونو سره د هغه د سمون لرلو له مخې څېړي.

(۲) که نوموړی دیوان د غور په نتیجه کې داډه شي چې د لاندني محکمې حکم د قانون او اسلامي شریعت د حکمونو سره سم صادر شوی دی شکایت او اعتراض رد کوي او دوروستي حکم په تنفیذولو باندې قرار صادروي.

(۳) که د ستري محکمې د اړوند دیوان د غور په نتیجه کې ثابت شي چې د لاندنیو محکمو په وروستیو حکمونو کې قانوني خطا صورت نیولې ده پرېکړه نقضوي او حالتونه یې له دلیلونو سره تصریح کوي او د نوې پرېکړې د صادرولو له پاره لاندني محکمې ته یې استوي.

څلور سوه دوه پنځوسمه ماده:

د دې قانون په درې سوه نهه نوی یمه ماده کې درج شوي لاندنیو محکمو د وروستیو حکمونو د بطلان موجبات او په څلور سوومه ماده کې درج شوي د نقض اسباب د لاندنیو محکمو د وروستیو حکمونو د څېړلو په پړاو کې د قانونیت له مخې هم د تطبیق وړ دي.

څلور سوه درې پنځوسمه ماده:

د ستري محکمې د مدني او عامه حقوقو په دیوان کې د نه قناعت له کبله د لاندنیو محکمو د وروستیو حکمونو څېړل د اعتراض په وړاندې کولو موقوف نه دي د قانوني نیمګړتیاوو د شته والي په صورت کې نوموړي حکمونه نقض کیږي.

څلور سوه څلور پنځوسمه ماده:

د قانون له حکمونو سره د توپير لرلو په دليل د پرېکړې په نقض کې هغو قانوني سندونو ته اعتبار ورکول کېږي چې د لاندنی محکمې د حکم د صادرېدو په وخت کې نافذوو.

څلور سوه پنځه پنځوسمه ماده:

په لاندنيو محکمو کې د سترې محکمې د اړوند ديوان په امر د نقض شوې پرېکړې بيا څېړل د نوې استدعا او عريضې په وړاندې کولو موقوف نه دي.

څلور سوه شپږ پنځوسمه ماده:

د فرجام غوښتنې د څېړلو په پړاو کې د محکمې د پرېکړې له موضوع څخه بهر اعتراضونه د څېړلو وړ ندي، نوې دعوې ګڼل کېږي.

څلور سوه اووه پنځوسمه ماده:

هغه حکمونه چې په حادثه دعوې کې د اصلي دعوې په ترڅ کې صادرېږي د اصلي دعوې له پرېکړې نه د مخه د فرجام څېړلو وړ نه دي.

څلور سوه اته پنځوسمه ماده:

فرجام غوښتنه د لاندني محکمې په پرېکړه پورې مربوط د اړوندو حکمونو تنفيذ ځنډوي.

څلور سوه نهه پنځوسمه ماده:

د سترې محکمې د مدني او عامه حقوقو د قضيو ديوان د قانونيت له مخې د لاندنيو محکمو د وروستيو حکمونو د څېړلو په وخت کې کولای شي چې د دعوې دواړه خواوې جلب کړي.

څلور سوه شپیتمه ماده:
که د دعوی د لوری د استدعا او شکایت له کبله د ستری محکمی اړوند دیوان د ولایت د محکمی د دیوان حکم چې د مودی د سرته رسیدو او یا د دعوی د لوری د استیناف غوښتنی د حق دردولو پر بنسټ صادر شوی دی نقض کړی موضوع یی د لاندنی محکمی دیوان ته د نوی دوران له پاره اعادهٔ کوی.

څلور سوه یو شپیتمه ماده:
که د مودی د سرته رسیدو قرار یا حکم چې د ولایت د محکمی د اړوند دیوان له خوا صادر شوی وی د نقض وړ نه وی او شاکی یوازی د لومړنی محکمی د پرېکړی پر قانونیت باندی اعتراض یا شکایت ولری د ولایت محکمه قضیه د قانونیت له مخی څېړی.

څلور سوه دوه شپیتمه ماده:
که د ولایت د محکمی اړوند دیوان د ستری محکمی د مدنی او عامه حقوقو د قضیو د دیوان له تصمیم سره مخالف حکم صادر کړی او نوموړی دیوان د ولایت د محکمی دوهمه پریکړه د نقض وړ تشخیص کړی د ستری محکمی د مدنی قضیو بشپړ هیأت موضوع څېړی.

څلور سوه دری شپیتمه ماده:
که د ستری محکمی د مدنی او عامه حقوقو د قضیو دیوان د لاندنی محکمی د اړوند دیوان د دوهمی پرېکړی د صادریدو نه وروسته د اقامه شویو دلیلونو پر بنا قانع شی د حکم په تنفیذ کیدو قرار صادروی.

څلور سوه څلور شپیتمه ماده:
د لاندنی محکمی د حکم د نقضیدو او نوموړی محکمی ته د دعوی د بیا لیږلو په هکله د ولایت د محکمی قرار د ستری محکمی د مدنی او عامه حقوقو د دیوان په وړاندی د فرجام غوښتنی وړ نه دی.

** څلور سوه پنځه شپیتمه ماده:**

که د لاندنی محکمی پرېکړه د بطلان نیمګړتیا ونه لری او یوازی د جزیی او شکلی نیمګړتیاوو لرونکی وی پریکړه د حکم صادروونکی محکمی ته اعادهٔ کیږی په دغه صورت کې د دعوی نوی کېدل او د شاهدانو حاضریدل لزوم نه لری.

څلور سوه شپږ شپیتمه ماده:

د فرجام څېړلو دیوان کولای شی هغه اصلی پاڼی چې ددعوی دواړه خواوی لاندنی محکمی ته وړاندی کړی دی د کتنی له پاره راوغواړی.

څلور سوه اووه شپیتمه ماده:

که فرجام غوښتونکی د قضیی د رارسیدو نه د یوی میاشتی په بهیر کې د باوری عذر نه پرته خپل اعتراض فرجام څېړونکی دیوان ته وړاندی نه کړی او په خپله حاضر نه شی د لاندنی محکمی د پریکړی د تنفیذ او یا نقض په هکله قضائی قرار صادریږی.

څلور سوه اته شپیتمه ماده:

د فرجام څېړونکی دیوان صادره قرار د لاندنیو مطلبونو لرونکی دی:

۱- د دعوی د دواړو خواوو پیژندنی، کسب او استوګنځی.

۲- د دعوی د تحریک سبب.

۳- د لاندنی محکمی حکم.

۴- د دواړو خواوو د اعتراض او د وړاندی شویو دلیلونو لنډیز.

۵- د تنفیذ اسباب.

۶- د قانونیت له مخی د نقض او بطلان سببونه.

څلور سوه نهه شپیتمه ماده:

هغه پریکړه یا قرار چې د فرجام څېړونکی دیوان له خوا نقض یا باطل شویده حاکمی محکمی ته اعادهٔ کیږی. کومه محکمه چې پرېکړه ورلیږل شوی ده مکلفه ده چې د فرجام څېړلو حکم او یا تصمیم په هم

هغو لفظونو او تورو سره په خپله دوهمه پریکړه کې ور داخل کړي. د دغې چارې په نه رعایتولو سره پرېکړه د دوهم ځل له پاره نقض کیږي.

څلور سوه اویایمه ماده:

که په یوه دعوی کې محکوم علیه له یو تن څخه زیات وي او د هغوی د یو تن د فرجام غوښتنې له کبله پرېکړه نقض شي نوریې له دې نقض څخه استفاده کولای نه شي، لاندنې موردونه له دې حکم څخه جلا دي:

۱- د پور په ورکولو باندې د اصیل او کفیل محکومیت.

۲- د ورثې او شریکانو تر منځ د ځمکو او مالونو تر که اوویش.

څلور سوه یو اویایمه ماده:

که د مرافعه محکمې محکوم علیه د فرجام څېړنو د دیوان له څېړلو نه د مخه مړ شي د فرجام غوښتنې حقوق یې ورثې ته لیږدول کیږي.

څلور سوه دوه اویایمه ماده:

محکوم علیه له پریکړې نه د باندې پر دربیمګړي شخص باندې فرجام غوښتې نه شي.

څلور سوه درې اویایمه ماده:

که محکوم علیه د فرجام غوښتنې د مودې له سر ته رسیدونه وروسته مړ شي ورثه یې د فرجام غوښتنې حق نه لري. باوري عذر له دې حکم څخه جلا دي.

څلور سوه څلور اویایمه ماده:

د ملزمه شاهدانو نه تزکیه کېدل پریکړه د فرجام څېړلو د دیوان د غور وړ ګرځوي او حاکمې محکمې ته یې د لیږلو باعث کیږي.

څلور سوه پنځه اویایمه ماده:

د فرجام غوښتنی د حق او یا د مودی د سر ته رسیدو په هکله اختلاف را منځته کېدل د فرجام څېړلو د دیوان په واسطه د موضوع د څېړلو باعث کیږی.

څلور سوه شپږ اویایمه ماده:

د فرجام څېړلو دیوان په قضیه کې خپلی څېړنی په لاندنی ډول تر سره کوی:

۱- د دعوی د دواړو خواوو د دلیلونو د قوت او ضعف څېړل.

۲- د لاندنی محکمی په حکم کې د مندرجو دلیلونو د قوت او ضعف څېړل.

څلور سوه اووه اویایمه ماده:

لاندنی محکمی مکلفی دی د دعوی د دواړو خواو په لاس کې موجود دلیلونه او د خپل حکم دلیلونه د قانونی مادو او د اسلامی شریعت د جزئیاتو په یادولو سره په پرېکړه کې په څرګند ډول درج کړی.

څلور سوه اته اویایمه ماده:

د وړاندی شویو دلیلونو او سندونو د په پام کې نیولو سره د فرجام غوښتونکی د اعتراضاتو تردید او یا قبلیدل ماده په ماده په قرار کې لیکل کیږی.

څلور سوه نهه اویایمه ماده:

د لاندنی محکمی صادره قرار او پرېکړی په لاندنیو موردونو کې د فرجام څېړلو وړ نه دی:

۱- هغه حکمونه چې پر صریح اقرار او یا ابراء مستند وی او فرجام غوښتونکی یوازی د خپل حضوری اقرار یا ابراء څخه منکر وی او قوی دلیلونه چې وثیقه یی مشبوه کړی موجود نه وی. په نه حضور او

نه اقرار باندې د متواتر نفې د شاهدانو شته والی له دې امر څخه جلا دی.
۲- د دواړو خواوو د قناعت پر بنا چې رسمي بڼه یې حاصله کړې وي د فرجام غوښتنې د حق ساقطېدل.
۳- د هغه حکم، حکم چې دواړه خواوې په خپل رضایت سره د هغه د حکم پر قاطعیت اقرار کړی او حکم په شرعي وثیقه کې درج شوی وي.

پنځم باب
د مدني او عامه حقوقو په قضیو کې پر وروستیو پرېکړو او قرارونو باندې نوی کتنه

لومړی فصل
نوې کتنه

څلور سوه اتیایمه ماده:
قاضي القضات، لوی څارنوال، متضرر هر یو کولای شي چې د نویو دلیلونو د رامنځته کېدو له امله د محکمو پر وروستیو قرارونو یا پرېکړو باندې اعتراض وکړي.

څلور سوه یو اتیایمه ماده:
د محکمو پر وروستیو پرېکړو یا قرارونو باندې نوې کتنه د سترې محکمې د عالي شورا له واک څخه ده.

څلور سوه دوه اتیایمه ماده:
د نوې کتنې موردونه دا لاندې دي:
۱- د شاهدانو د شهادت د کذب ثابتېدل.
۲- د اهل خبرې د استنتاج د کذب ثابتېدل.
۳- په اثباتیه سندونو او مدرکونو کې د جعل او تزویر ثابتېدل.

۴- د ژباړونکی د نا سمی ژباړنی ثابتېدل چې په حکم کې اغیزمن وی.
۵- د محکوم علیه له خوا د مثبته سند وړاندی کېدل کوم چې د حکم د صادریدو په وخت کې موجود نه وی.
۶- نور نوی علتونه چې د څېړنی په وخت کې محکمی ته معلوم نه وو او د حکم د صادریدو نه وروسته ثرګند شوی وی او یا د څېړلو په وخت کې اصلاً د پام وړګرځیدلی نه وی او پورتنی نوموړی علتونه د حکم د لغو کېدو موجب وګرځی.

دوه هم فصل
د نوی کتنی اړوند اجراآت

څلور سوه دری اتیایمه ماده:
که د وروستی حکم د لغوی په هکله باوری دلیلونه موجود وی د ستری محکمی عالی شوري د حکم په لغو کېدو قرار صادروی، قضیه یی د بیا څېړلو له پاره حاکمی محکمی یا بلی محکمی ته استوی.

څلور سوه څلور اتیایمه ماده:
که د ستری محکمی عالی شوري تر کتنی لاندی قضیه د زیاتو څېړنو وړ تشخیص کړی د قضیی سوابق د لومړنی ارزیابی په خاطر د ستری محکمی د عالی شوري د غړیو د یو تن تر ریاست لاندی د مدنی دیوان له دوو تنو غړیو څخه جوړ شوی کمېسیون ته سپاری.

څلور سوه پنځه اتیایمه ماده:
لومړنی کمیسیون پر وروستی پرېکړه باندی د معترض اعتراض تر غور لاندی نیسی او د دی قانون د څلور سوه دوه اتیایمی مادی د حکم له مخی ارزیابی کوی یی، د لزوم په صورت کې کولای شی د

قضيي دواړه خواوي احضار کړي او د موضوع څرنګوالي له هغوی څخه وپوښتي.

څلور سوه شپږ اتيايمه ماده:
دنده لرونکی کمیسیون خپلی نظریی په دوو نسخو کې تنظیموی او له سوابقو سره یو ځای د ستری محکمی د عالی شوري د دارالانشاء ریاست ته یی سپاری.

څلور سوه اووه اتيايمه ماده:
په هغه صورت کې چې غوښتونکی متضرر شخص وی د نوی کتنی د غوښتنلیک د وړاندی کولو مرجع ستره محکمه ده.

څلور سوه اته اتيايمه ماده:
(۱) پر وروستیو حکمونو باندی د نوی کتنی د استدعا د وړاندی کولو موده د شخصی احوالو (کورنۍ) په قضیو کې دری میاشتی ده.
(۲) د دی مادی د لومړی فقری د مندرجی مودی پیل د وروستی پریکړی د صادریدو له نېټی څخه محاسبه کیږی.

څلور سوه نهه اتيايمه ماده:
د نوی کتنی د څېړلو موده د اعتراض د وړاندی کولو نه وروسته دری میاشتی ده.

شپږم باب
متفرقه حکمونه

څلور سوه نوی یمه ماده:
د مدنی او عامه حقوقو په قضیو کې د غیر قضائی غونډو تصمیمونه او قرارونه د اعتبار وړ نه دی.

څلور سوه یو نوی یمه ماده:
د مدنی حقوقو په موضوعاتو کې قضاوت د عریضی او دعوی له وړاندی کولو نه وروسته صورت نیسی.

څلور سوه دوه نوی یمه ماده:
قاضی نه شی کولای چې د قضاوت واک وبل قاضی ته وسپاری خو دا چې په قانون کې بل ډول تصریح شوی وی.

څلور سوه دری نوی یمه ماده:
قاضی نه شی کولای چې د قانون د څرګند امر نه پرته او بیله قانونی موجب څخه د خپل واک په دننه کې د قضیو حل او فصل تعطیل او وځنډوی.

څلور سوه څلور نوی یمه ماده:
قاضی مکلف دی چې د قضائی نزاهت سره د مخالفو کړو وړو او ویناوو څخه په کلکه ډډه وکړی.

څلور سوه پنځه نوی یمه ماده:
د قاضی قضاوت د وخت، ځای، موضوع او پیښې د په پام کې نیولو سره تقیید، تخصیص او تجزیه کیدای شی.

څلور سوه شپږ نوی یمه ماده:
که د دعوی موضوع پور یا د منقولو او غیر منقولو مالونو پیرودل وی او مړ شوی مدعی علیه شرعی وارث ونه لری د دولت د قضایاوو اداره د قضا په وړاندی د مړی قانونی ممثل شمیرل کیږی او محکمه د موضوع په هکله رسیدګی کوی.

څلور سوه اووه نوی یمه ماده:
قاضی نه شی کولای په هیڅ ډول سره مدعی، مدعی علیه او شاهدانو ته تلقین وکړی.

څلور سوه اته نوی یمه ماده:

قاضي باید د هېواد پر نافذو قوانینو او د اسلامي شریعت پر حکمونو باندې د بشپړې احاطې څخه بر سېره د ټولني پر دود، عاداتو او عمومي عنعنو باندې پوره خبرتیا ولري.

څلور سوه نهه نوی یمه ماده:

پر اثباتیه مدرکونو باندې مستند د قضا حکم د ورثو د یو تن یا د ځینو پرله او پر خلاف د ورثي پر ټولو باندې حکم دی.

پنځه سوومه ماده:

قضا مظهر ده نه مثبت، محکوم به په حقیقت کې ثابت امر دی او قاضي د قانوني او شرعي وړاندې شویو دلیلونو پر اساس څرګندوی یې.

پنځه سوه یوومه ماده:

د قاضي حکم د قانون د صریح حکم د نشتوالي په صورت کې د اسلامي شریعت د اساساتو سره سم صادرېږي په محکوم به کې د زور اوځواک لرونکی دی.

پنځه سوه دوه یمه ماده:

صغیر، لیوني، معتوه، محجور او غایب په مستقیم ډول شرعي خصم نه شي کېدای.

پنځه سوه درېیمه ماده:

د ښاري، ناحیوي، ولسوالۍ او علاقداري د محکمو پرېکړې چې د مدعي یا مدعی علیه د اقرار یا د مدعي، مدعی علیه یا د هغوی د مورث له اقرار څخه د حکم وړ وثیقي پر اساس یا د شرعي ابرأ پر بنا وي د استیناف وړ نه دي، پورتنۍ محکمه په دغو موردونو کې د

استیناف غوښتنی په رد کولو تصمیم نیسی، مشبوه وثیقی له دی حکم څخه جلا دی.

پنځه سوه څلورمه ماده:

ستره محکمه مکلفه ده د دعوی د سموالی د شرایطو او ورته نورو په هکله د دی قانون د حکمونو د اغیزمن تطبیق په خاطر ځانګړی قاعدی او لایحی چې د ستری محکمی د عالی شوري له خوا تصویب شوی وی وضع کړی.

پنځه سوه پنځمه ماده:

د علاقه داری او ولسوالی د محکمو پریکړی چې د حکم سببونه پکی لوړه (حلف) یا د لوړی اسقاط وی د لاندنیو اجراآتو تابع دی:

۱- که نوموړی پریکړه په پورتنی محکمه کې نقض شی د دی قانون د دریم باب د څلورم فصل د حکمونو مراتب په پام کې نیول کیږی.

۲- په هغه صورت کې چې نوموړی پریکړه په پورتنی محکمه کې د نقض وړونه ګڼل شی او مدعی د شاهدانو د اقامه کولو غوښتونکی وی د ولایت د محکمی اړوند دیوان او د هغی اندول محکمه د قضائی قرار په ترڅ کې قضیه د شاهدانو د اقامه کولو د دوران له پاره اړوندی محکمی ته استوی.

۳- په هغه محکمه کې چې قضیه ورته احاله شوی ده یوازی د شاهدانو د اقامی موضوع د دعوی په نوی فورمه کې درج کیږی او له مدعی څخه د شاهدانو د حاضرولو په خاطر استحضاری اخیستل کیږی. د دی منظور له پاره د دعوی نوی دوران د نوی صورت دعوی د وړاندی کولو غوښتونکی نه دی.

۴- په لومړی محکمه کې د دعوی د بیا داېرېدلو نه وروسته د شاهدانو د راوړلو موده یوه میاشت ده.

۵- که مدعی شاهدان اقامه کړل او نوموړی شاهدان قبول یا رد شول، په دواړو حالتونو کې باید قضیه پورتنیو محکمو ځخه تېره شي.
۶- که مدعی د یوې میاشتې په موده کې د شاهدانو له حاضرولو ځخه عاجز شي لومړنۍ پرېکړه قطعیت مومي.
۷- د شاهدانو د اقامې له پاره لومړۍ محکمې ته د قضیې قانوني وړاندې کېدل د لومړنۍ پرېکړې بشپړوونکې حیثیت لري، استینافي نه دي، د مرافعوي محصول تابع نه دي.

پنځه سوه شپږمه ماده:
دا قانون په رسمي جریده کې له خپرېدو نه یوه میاشت وروسته نافذېږي او ددې په نافذېدو سره د **۱۳۳۸** د تلې د میاشتې د شلمې نېټې د عدلي محکمو اداري اصولنامه د هغې له ضمیمو سره، د **۱۳۳۷** کال د جدی د لومړۍ نېټې د حقوقي عدلي محاکماتو د اجراآتو اصول د **۱۳۲۴** کال د سنبلې د اووه ویشتمې نېټې د لومړنیو دعواوو د مودې د ټاکلو د اصولو او په حقوقي او جزائي دعواوو کې د مرافعې او تمیز د استماع اصولنامه د ټولو اړوندو ضمیمو او تعدیلاتو او د **۱۳۳۱** د جدی د ځلیر ویشتمې نېټې نافذ شوی د محاکماتو د اصولو واحده ماده او د هغو نورو قوانینو او تقنیني سندونو حکمونه چې د دې قانون له حکمونو سره توپیر ولري لغوه ګڼل کېږي.

د مدني محاكماتو د اصولو د قانون تعديلونه

د مدني محاکماتو د اصولو د قانون د ځینو مادو د تعدیل او حذف په هکله د افغانستان اسلامي جمهوریت د رئیس تقنیني فرمان

ګڼه: (۱۳۵)

نېټه: ۲۷/۱۳۸۶/۱۰

لومړۍ ماده:

د ۱۳۶۹ هجري لمریز کال په (۷۲۲) ګڼه رسمي جریده کې خپور شوی د مدني محاکماتو د اصولو د قانون دوه سوه پنځلسمه، دوه سوه اته نوي یمه، دوه سوه نهه نوي یمه، دري سوه دوه یمه او دری سوه دیارلسمه مادې دې په لاندې ډول سره تعدیل شي:

۱- دوه سوه پنځلسمه ماده:

د غیر منقولو مالونو په دعواوو کې د حکم د صحت په منظور، د ذوالیدۍ د شاهدانو اقامه کېدل د دعوي له صحت وروسته معتبر دی. د ذوالیدۍ د شاهدانو له حاضرولو څخه د مدعي د عاجزه کېدو په صورت کې، د خصمینو تصدیقونه د اعتبار وړ دی. د نه ذوالیدۍ په هکله د مدعي علیه د انکار او حلف په صورت کې، موضوع، د خصومت په پرېښودو سره پای مومي.

۲- دوه سوه اته نوي یمه ماده:

د رسمي سندونو د مشبوهیت یا تزویر په هکله د عریضو وارسی، په هغې ابتدائیه محکمې پورې مربوط دي چې د اصل دعوي رسیده ګي کوي.

محكمه د تزوير ادعا په يوه وخت كې له اصل دعوي سره يوځاى د يوې فيصلې په ترڅ كې منفصله كوي.

۳- دوه سوه نهه نوي يمه ماده:

كه چيرې د سندونو د مشبوهيت يا تزوير په هكله عريضې نورو مراجعو ته وړاندې شي، اړوندې ابتدائيه محكمې ته رجعت وركول كېږي.

كه چېرې تر ادعا لاندې سند په هغې محكمې كې چې قضيه تر رسيده ګۍ لاندې نيسي، نه وي ترتيب شوى، د ترتيبوونكې محكمې د حوزې نظر د قضائي نيابت په څېر هغې محكمې ته چې قضيه تررسيده ګۍ لاندې نيسي، وړاندې كېږي.

د سندونو د مشبوهيت يا تزوير په هكله ادعا د مقر، شاهدانو يا د هغوى د قانوني قايم مقام لخوا صورت مومي.

۴- درې سومه ماده:

د سندونو د مشبوهيت يا تزوير د موضوع جزايي تعقيب، د حق‌العبدي دعوي په هكله د محكمې تر قطعي يا نهايي فيصلې پورې، معطلېږي.

۵- درې سوه دوه يمه ماده:

كه چېرې محكمه د دليلونو له ارزونې وروسته، د مشبوهيت يا تزوير ادعا وارده وګڼي، مدعي پوهوي (تفهيم كوي) څو خپله صورت دعوي د موضوع له اصل دعوي سره يو ځاى وړاندې كړي.

۶- درېږ سوه دیارلسمه ماده:

که چېرې د مشبوهیت یا تزویر د دعوي رسیده ګي له اصلي دعوي سره یو ځای صورت و مومي رسیده ګي کوونکي (څېړونکي) محکمه مکلفه ده د خپلو کړنو د پایلو څخه هغې محکمې ته چې سند په هغې کې ترتیب شوی دی یا د هغه مخزن اداري ته چې د سند کنده په هغه کې قرار لري، وخت په وخت خبر ورکړي څو د بیعې یا د مثني له ورکړې څخه ډډه وشي.

دوه یمه ماده:

دمدني محاکماتو د اصولو درې سوه یوولسمه او درې سوه دولسمه مادې دې حذف شي.

درېیمه ماده:

دغه تعدیل او حذف د توشېح له نېټې څخه نافذ او په رسمي جریده کې دې خپور شي.

حامد کرزی
د افغانستان د اسلامي
جمهوریت رئیس

قانون اصول محاکمات مدنی

جریدهٔ رسمی شماره (۷۲۲)
مؤرخ ۱۳۶۹/۵/۳۱ هـ. ش

فرمان رئیس جمهور جمهوری افغانستان

شماره: ۱۳۴۱

تاریخ: ۱۳۶۸/۹/۱۹

توشیح قانون اصول محاکمات مدنی جمهوری افغانستان مطابق به حکم فقرۀ دوم مادۀ هفتادوپنجم قانون اساسی ج.ا قانون اصول محاکمات مدنی ج.ا به داخل پنج صد و شش ماده که بر اساس صلاحیت های تفویض شده در فرمان شماره (١٤٨٩) مؤرخ ١٣٦٧/١١/٣٠ در مورد اعلام حالت اضطرار طی مصوبۀ شماره(١٨٠) مؤرخ ١٣٦٨/٥/٥شورای وزیران به تصویب رسیده توشیح می‌دارم.

این فرمان همراه با مصوبۀ شورای وزیران و قانون اصول محاکمات مدنی جمهوری افغانستان جهت نشر در جریدۀ رسمی به وزارت عدلیه گسیل گردد.

نجیب الله

رئیس جمهور افغانستان

مصوبۀ شورای وزیران جمهوری افغانستان شهر کابل

شماره: ۱۸۰

تاریخ: ۱۳۶۸/۵/۵

در مورد قانون اصول محاکمات مدنی جمهوری افغانستان شورای وزیران جمهوری افغانستان بر اساس صلاحیت های تفویض شده در فرمان شماره (۱٤۸۹) ۱۳٦۷/۱۱/۳۰ رئیس جمهور در مورد اعلام حالت اضطرار تصویب می‌نماید:

۱- قانون اصول محاکمات مدنی جمهوری افغانستان به داخل (۵۰٦) ماده منظور است.

۲- مصوبۀ شورای وزیران جهت توشیح به مقام ریاست جمهوری ارایه گردد.

سلطانعلی کشتمند

رئیس کمیتۀ اجرائیۀ شورای وزیران

قانون اصول محاکمات مدنی جمهوری افغانستان

باب اول

فصل اول

احکام عمومی

مادهٔ اول:

این قانون به تأسی از حکم مادهٔ (۱۰۸) قانون اساسی جمهوری افغانستان به منظور تنظیم امور مربوط به قضاوت وطرز رسیدگی قضایای مدنی در محاکم جمهوری افغانستان وضع گردیده است.

مادهٔ دوم:

اهداف اساسی این قانون قرار ذیل است:

۱- رعایت تساوی حقوق اتباع و تطبیق احکام قوانین جمهوری افغانستان در قضایای مدنی.

۲- تنظیم رویهٔ عادلانه درجلسات قضائی.

۳- تعیین حدود حقوق و و جایب طرفین دعوی، شهود و اهل خبره.

٤- تنظیم طرزالعمل شهادت وارزیابی اسناد قانونی، قرائن قاطعه، قراین مستنبطه و اسباب حکم.

٥- تنظیم امور مربوط به استیناف خواهی، فرجام خواهی و تجدید نظر به فیصله ها و قرار های نهائی محاکم.

٦- تسریع رسیدگی دعاوی مدنی.

مادهٔ سوم:

رسیدگی به دعاوی مدنی از صلاحیت محاکم جمهوری افغانستان است.

مادۀ چهارم:

اصطلاحات آتی در این قانون معانی ذیل را دارد:

۱- قاضی: شخصی است که حکم می‌کند.

۲- محکوم له: شخصی است که به نفع او حکم شده باشد.

۳- محکوم علیه: شخصی است که به ضرر او حکم شده باشد.

٤- محکوم به: آنچه که موضوع حکم قرار گرفته باشد.

٥- طریق حکم: طرز و روش اصدار قرار وفیصله است.

٦- قضاء: حکمی است که توسط قاضی به الفاظ وکلمات مخصوص به صورت قطع و جزم صادر می‌شود.

۷- حکم: قضاوت قاضی است به اینگونه الفاظ صادر می‌شود که حکم نمودم تو .... در موضوع .... ملزم می باشی و حکم خود را به رد و یا سپردن مدعی بها تصریح نماید و یا حکم کردم که در مدعی بها به مدعی علیه مزاحم مباش.

۸- قضای الزام: حکم برثبوت مدعی بها است.

۹- قضای بالترک: حکم بر عدم اثبات است.

۱۰- استیناف خواهی: آن است که محکوم علیه به حکم صادرۀ محکمۀ شهری، ناحیوی، ولسوالی یا علاقداری قناعت ننموده شکایت واعتراض خود را به محکمۀ ولایت و یامحکمۀ لوی ولسوالی تقدیم نماید.

۱۱- فرجام خواهی: آن است که محکوم علیه به حکم صادرۀ محکمۀ ولایت یا محکمۀ لوی ولسوالی قناعت ننموده شکایت یا اعتراض خود رابه دیوان مربوط ستره محکمه تقدیم نماید.

۱۲- اهل خبره: اشخاص مسلکی است که در رشته های خاص دارای تخصص، معلومات یا تجربۀ کافی باشند.

فصل دوم

دعوی

مادۀ پنجم:

دعوی خواستن حق است از غیر در پیشگاه محکمه.

مادۀ ششم:

شخصی‌که حق را می‌خواهد مدعی و شخصی که حق از او خواسته می-شود مدعی علیه است.

مادۀ هفتم:

طرفین دعوی مطابق احکام قانون دارای اهلیت قانونی باشند.
درصورت نقصان یا فقدان اهلیت قانونی و غیابت احکام ولایت، وصایت و قیمومیت قابل تطبیق است.

مادۀ هشتم:

مدعی بها شی خواسته شده وشامل حقوقی است که قوانین جمهوری افغانستان آن‌راپیش بینی و موضوع دعوی قرار گرفته بتواند.

مادۀ نهم:

(۱) نمایندۀ قانونی دولت در قضایای مدنی‌که حقوق و وجایب نفع وضرر کلی یا قسمی دولت مطرح باشد به حیث مدعی یا مدعی علیه قرار می‌گیرد.
(۲) نمایندۀ دولت به منظور حکم مندرج فقرۀ اول این ماده ادارۀ قضایای دولت می‌باشد.

مادۀ دهم:

درقضایای که اهالی قریه بـه صــورت مـشـترک ذینفـع باشـند حـضور بعـضی آنـها به حیث مـدعی یـا مـدعی علیـه درمحکمـه کفایـت مـی‌کنـد مـانـند چـراگـاه، راه عـام و امـثال آن.

مادۀ یازدهم:

(۱) دعاوی که در جـهت نفـع و ضرر متـوفی و یـا متروکـه صورت می-گیرد وحضـوریکی از ورثه بحیث مـدعـی یا مدعی علیه بـرای رسـیدگی در محکمه کافـی است.

(۲) در دعـوی متروکه عینـی، وارثی‌که متروکـه درحیــازت اوقـرار دارد بحیث خصم شنـاختـه می‌شـود.

باب دوم

فصل اول

استدعا

مادۀ دوازدهم:

(۱) استدعای حق مدنی توسط عریضۀ رسمی مطالبه می‌شود.

(۲) عریضۀ حقوقی مستقیماً به محاکم یـا از طریــق شـعبات حقـوق بــه محــاکم تقـدیم و مـورد رسیـدگی قرار می‌گیرد.

مادۀ سیزدهم:

عریضـۀ حقوقی حاوی مطـلب ذیل مـی‌باشد:

۱- اسـم، ولد، محل سکونت اصلی و فعلی، پیـشه، نمـره تـذکرۀ مـدعی و مدعی علیه.

۲- تعیین اندازهٔ مدعی بها و خلص مقصد دعوی.

۳- بیان جنس، نوع، قیمت مدعی بها در صورتی‌که منقول باشد. در صورتی‌که مدعی بها عقار باشد ذکر موقعیت، نوعیت ومساحت آن نیز حتمی است.

٤- امضاء یا نشان انگشت عارض. درصورتی‌که عارض وکیل، وصی یا قیم باشد ذکر نمره و تاریخ سند وکالت، وصایت و قیمومیت با شهرت مکمله آن ضرور است.

٥- تاریخ ایجاد حق وتاریخ تقدیم عریضه.

مادهٔ چهاردهم:

درصورتی‌که مدعی بها مشترک و مدعی متعدد باشد استدعا توسط عریضهٔ واحد صورت می‌گیرد.

مادهٔ پانزدهم:

درصورت وحدت سبب دعوی در مدعی بها و تعدد مدعی علیه استدعا توسط عریضهٔ واحد صورت می‌گیرد.

مادهٔ شانزدهم:

(۱) عریضه ای‌که به محکمهٔ ذیصلاح تقدیم می‌گردد محکمه بعد از احضار معروض علیه آنرا بررسی نموده در صورت قناعت معروض علیه قرار قضائی صادر وجهت اجرأ به ادارهٔ حقوق ارجاع می‌دارد.

(۲) درصورت انکار معروض علیه محکمه مطابق به احکام قانون رسیدگی می‌نماید.

مادۀ هفدهم:

عریضه ایکه به ادارۀ حقوق تقدیم می‌گردد درصورت عدم قناعت مـدعی علیـه یا طرفین محول محکمه می‌شود.

فصل دوم

مبادی دعوی

مادۀ هجدهم:

تحریرات محکـمۀ ذیصـلاح عـرایض وارده را تـسـلیم و بعـد از ملاحظـۀ رئیس محکمه بـه دفتر مربوط ثبـت می‌نماید.

مادۀ نزدهم:

در صورتی‌که محکمه در رسیدگی به قضیه خـود را ذیـصلاح تـشخیص ننماید قرار رد آن‌را صادر می‌کند.

مادۀ بیستم:

درقضیه ای‌که اعتراضات ابتـدایی صورت گیــرد محکمــه اعتراضــات را درجلـسۀ قــضائی کـه از طـرف محکمــه تعییــن مــی‌گــردد رسـیدگی و تصمـیم قضائی اتخاذ می‌گردد.

مادۀ بیست ویکم:

اعتراضات ابتدائی قرار ذیل است:

۱- عدم صلاحیت رسیدگی قضیه از طرف محکمه.

۲- فقدان صلاحیت و اهلیت مدعی ومدعی علیه.

۳- متوجه نبودن ادعای مندرج عریضه بـرمدعی علیه.

٤- صدور حکم قضائی قبلی در موضوع بین عارض ومعروض.

۵- عدم ذوالیدی مدعی علیه متکی براسناد مثبته در مدعی بهای غیر منقول.

٦- ارتباط قضیه با دعوای‌که در محکمهٔ دیگر دایر است.

۷- دایر بودن قضیهٔ مندرج در عریضه در محکمهٔ دیگر.

۸- تحت مرور زمان بودن قضیهٔ مورد دعوی.

مادهٔ بیست ودوم:

هیأت قضائی درموارد مندرج مادهٔ (۲۱) این قانون به حضور طرفین موضوع را رسیدگی نموده قرار قضائی صادر و به طرفین ابلاغ می‌دارد.

مادهٔ بیست وسوم:

طرفی‌که به قرار قضائی مندرج مادهٔ (۲۲) این قانون قناعت نداشته باشد می‌تواند طی مدت بیست روز اعتراض خود رابه محکمهٔ حاکمه یا محکمهٔ فوقانی تقدیم نماید در این حالت محکمهٔ حاکمه مکلف است به معترض به قید تاریخ رسید داده و اعتراض را بعد از ثبت در دفتر مربوط به محکمهٔ فوقانی احاله نماید.

مادهٔ بیست وچهارم:

میعاد تقدیم صورت دعوی و جواب دعوی بدون عذر معقول از پانزده روز بیشتر بوده نمی‌تواند.

مادهٔ بیست و پنجم:

تحریرات محکمه مکلف است از وصول صورت دعوی، جواب دعوی وضمایم آن به مدعی ومدعی علیه باقید تاریخ رسید بدهد.

مادهٔ بیست وششم:

تحریـرات مــحکمه بعـد از وصــول دعـوی درصــورت صـحت آن بــه تشـخیص هیأت قضائی اجراآت مربـوط بـه محـصول را مطـابق قـانون انجام وصـورت دعوی را به امـر تحریـری رئـیس محکــمه درج فورمـه معین نموده ویک نسخه آن را به تعیین وقت به مـدعی علیه غـرض تهیـهٔ جواب تسلیم مـی‌دهد. و درصورت عدم صحت دعوی مـدعی به تصحیح صورت دعوی مکلف می‌شود.

مادهٔ بیست وهفتم:

محکمه بعد از تهیهٔ جواب مدعی علیه تاریخ جلسهٔ رسیدگی قـضیه را بـه طرفین ابلاغ نماید.

مادهٔ بیست وهشتم:

در دعاوی بسیط و دعوای‌که ایجاب رسـیدگی عاجل را نماید به ملاحظـه اسـتدعا واظهارات شفوی طرفین رسیدگی بعمل می آید. دعــاوی بـسیط نظر به اوضاع و احـوال متداعیین و شرایط زیست بـه تـشخیص محکمـهٔ ذیصلاح مربوط اسـت.

مادهٔ بیست ونهم:

مدعی ای‌که دعوی خود را در میعاد قانونی بـه محکمـه تقـدیم نـه نمایـد محکمه به ترک خصومت قرار قـضائی صـادر و عریـضه را بـه مــرجع مـربـوط مسترد می‌نماید.

مادهٔ سی ام:

درصورتی‌که مدعی علیه جواب تحریری خود را درمعیاد قانونی به محکمه تقدیم ننماید محکمه به جواب شفوی او اکتفا نموده در موضوع رسیدگی قضائی نماید.

مادهٔ سی ویکم:

هرگاه مدعی بعد از صدور قرار قضائی مندرج مادهٔ (۲۹) به محکمه مراجعه نماید محکمه سوابق موضوع رامطالبه و بعد از احضار طرف مقابل درموضوع رسیدگی می‌نماید. مدعی دراین حالت به تعقیب دعوی خود مکلف می‌باشد.

مادهٔ سی ودوم:

هرگاه مدعی بار دوم درمیعاد قانونی به اقامهٔ دعوی خود حاضر نشود و اطلاع دایر بر عذر قانونی به محکمه نداده باشد محکمه مجدداً به ترک خصومت قرار صادر می‌نماید.

مادهٔ سی وسوم:

قرار مندرج مادهٔ (۳۲) این قانون تابع احکام استیناف خواهی بوده مگر اینکه قانون برخلاف آن حکم نموده باشد.

مادهٔ سی وچهارم:

(۱) محکمه ایکه قرار مندرج مادهٔ (۳۲) را صادر نموده و قرار مذکور توسط محکمهٔ فوقانی نقض گردد مکلف است به رسیدگی قضیه اقدام نماید.

(۲) محکمهٔ فوقانی مکلف است قرار نقض خود و رسیدگی مجدد قضیه را توسط محکمهٔ اولی به طرفین ابلاغ نماید.

مادۀ سی وپنجم:

مدعی بعد از ورود قضیه به دفتر محکمه غـرض رسـیدگی مجـدد مکلـف است در خـلال یک ماه دعوی خـود را بـه محکمـۀ مربوطـه اقامـه نمایـد درصورتی‌که بدون عذرقانونی به داخل میعاد مقرره دعوی خود را اقامه ننماید محکمه به ترک خصومت قرار صادر مـی‌نمایـد وایـن قـرار نهـائی می‌باشد.

مادۀ سی وششم:

در دعـوی نکاح، مدعـی مکلف است درحـال عـدم عـذر مؤجـه از تـاریخ وصول عریضۀ دعوی خود را در خـلال مـدت یکمـاه بـه محکمـه تقـدیم نماید با سپری شدن این موعد محکمه می‌تواند بـه تـرک خـصومت قـرار صادر نماید برای مـدعی صرف یکـبار حـق استیناف خـواهی داده می-شود.

هرگاه محکمۀ اولی بار دوم به ترک خصومت قرار صادر نماید این قـرار نهائی می‌باشد.

مادۀ سی وهفتم:

مـحکمه دارای دفـاتر ذیل می‌باشد:

۱- کتاب وارده و صادره.

۲- کتاب اندراج دوسیه های جزائی.

۳- کتاب اندراج قضایای مدنی و تجارتی.

٤- اجندای جلسات قضایای عاجل.

٥- اجندای جلسات قضایای عادی.

٦- فورمۀ اوراق حکم قضائی.

۷- فورمۀ ثبـت اوراق حکم قضائی.

۸- فـورمهٔ اصل و ثبت قرارهای قضائی.

۹- دفتر محاسبه اوصیا.

۱۰- دفتر ثبت شکـایات و اعتراض براحکـام نهـائی وغیرنهـائی محـاکم ولایـات.

۱۱- دفتر ثبت استیناف خـواهی.

۱۲- ابلاغ نامه.

۱۳- کتـاب ثبت سندات محصولی.

١٤- شهریه (تابلو).

۱۵- کتاب ثبت عرایض.

١٦- دفتر تعرفهٔ محصولی.

۱۷- دفترحاضری.

۱۸- دفتر نظارت بر تطبیق فیصله های قطعی.

۱۹- سایر دفاتر مورد نیاز.

مادهٔ سی وهشتم.

تعداد و انواع دفاتر وکتب محاکم نظر به خـصوصیات کـار هـر مـــحکمه متفاوت بـوده و هر یک از محـاکم مطـابق بـه خـصوصیت کـار خـود از دفـاتر مـنـدرج مـادهٔ (۳۷) این قانـون استـفاده مـی‌نماید.

مادهٔ سی ونهم:

با در نظر داشت احکام این قـانون سـایر مکلفیـت هـای کارمنـدان اداری محاکم توسط لایحـهٔ جداگانـه ای‌کـه شـورای عـالی سـتره محکمـه آن‌را تصویب می‌نماید تنظیم می‌گردد.

فصل سوم

جریان رسیدگی قضایای مدنی در محاکم

مادۀ چهلم:

رسیدگی به تمام دعاوی مدنی درمحاکم جمهوری افغانستان علنی می-باشد. مگر در حالاتی‌که رسیدگی علنی نظم عامه را اخلال و یا سبب افشای اسرار محرمانه زندگی اشخاص گردد.

مادۀ چهل ویکم:

جلسات علنی در روز های رسمی دایر به علاقه مندان اجازه حضور داده می‌شود.

مادۀ چهل ودوم:

ابلاغ حکم محکمه در تمام حالات علنی می‌باشد.

مادۀ چهل وسوم:

جلسات سری به حضور داشت اشخاص شامل قضیه وممثل قانونی آنها دایر و درصورت لزوم شهود، اهل خبره و ترجمان اشتراک می‌نمایند.

مادۀ چهل وچهارم:

شخصی‌که سن (۱۵) سالگی را تکمیل نکرده و شامل قضیه نباشد در جلسات قضائی اشتراک کرده نمی‌تواند.

مادهٔ چهل و پنجم:

تحریرات محکمه مکلف است قبل از دایر شدن جلسه، مدعی و مدعی علیه یا ممثل قانونی شان، شهود،اهل خبره و ترجمان را درمحل مختص به آن جابه‌جا نماید.

مادهٔ چهل وششم:

هیأت قضائی زمانی وارد اطاق جلسه می‌گردد که وقت تدویر جلسه آماده و اشخاص مندرج مادهٔ (٤٥) حاضر گردیده باشند.

مادهٔ چهل وهفتم:

حین داخل شدن هیأت قضائی به اتاق جلسه تمام حاضرین به پا ایستاده می‌شوند زمانی‌که قضات اخذ موقع نمودند به جای خود می نشینند.

مادهٔ چهل وهشتم:

رئیس جلسهٔ قضائی رسمیت جلسه را به نام خداوند توانا ودادگر افتتاح، ترکیب هیأت قضائی، څارنوال واهل خبره، ترجمان ومنشی جلسه به اطلاع حاضرین می‌رساند.

مادهٔ چهل ونهم:

رئیس جلسهٔ قضائی حقوق و وجایب و مکلفیت های اشخاص شامل قضیه وجلسه را توضیح و منشی جلسهٔ قضائی دستور قرائت اجندای جلسه را صادر وبعد از معرفی مدعی و مدعی علیه و یا ممثل قانونی آنها رسیدگی قضیه را آغاز می‌نماید.

مادۀ پنجاهم:

رئـیس جـلسه حین رسیدگی قضیه نخست به مدعـی یا ممثـل قـانونی او و سپس به مدعی علیه و یا ممثل قـانـونی او موقع مـیدهـد تـا دعـوی و دفـاع شـان راقرائت نمایند.

مادۀ پنجاه ویکم:

طرفیـن دعوی به کمـال آزادی مطالبات خود راقـرائت و توضیحات مـی-دهد قبل از ختم گفتار یک طرف، طرف دیگـر حـق نـدارد صـحبت جانـب مقابل را قطع کند.

مادۀ پنجاه ودوم:

استیضـاح از مدعی، مدعی علیـه و سـایر اشـخاص ذیـربط از صـلاحیت رئیس جلـسه بوده هرگاه درجریان محاکمه مطالبی نزد اعضای قـضائی جلسه قـابل استیـضاح باشد به اجازۀ رئیس جلسه از طـرفین استفـسار به عمل می آید.

مادۀ پنجاه وسوم:

منشی جلسه مکلف است تمـام جریـان محـــاکمه را بـه ارتبـاط دعـوی و مدافعات شهادت شهود و اظهارات اهل خـــبره بـدون کـم وکـــاست قیـد محضر جلسه نموده و در پای آن امضای رئیـس و اشــخاص مربـوط را اخذ نمـاید.

مادۀ پنجاه وچهارم:

رهبـری و انتظام جلسۀ قضائی از صـلاحیت رئـیس جلسه میباشد.

مادۀ پنجاه وپنجم:

اشـخاص شامل قضیه، ممثل قـانونی طرفیـن دعوی، شهود، اهـل خبـره، مـترجـمـین و سـایر شـاملین جلسۀ قــضـائی مــکلف بـه رعایـت نظـم جلـسه و اطاعت از اوامر رئیس جلـسه می‌باشند.

مادۀ پنجاه وششم:

مـدعی، مــدعی علیـه و یـا ممثـل قـانونی آن‌هــا، شـهود، اهــل خبـره و مترجمین مکلف اند حین اظهارات و توضیح مطالب بـه پــا بایـستند مگـر این‌که رئیس جـلسه اجازۀ نشستن را بـه آن‌ها بدهد.

مادۀ پنجاه وهفتم:

شخصی‌که نظم جلسه را برهم می زنـد رئیس جلسه او را اخطار می‌دهد در صـورت تـخلف رئـیس می‌توانـد اخــلال کـننــده را از اتــاق جلـسه خـارج نماید.

مادۀ پنجاه وهشتم:

هرگاه اخـلال کننده نظم جلسه مدعی، مدعی علیه یـا ممثـل قـانونی آنهـا باشد درصورت تکرار تخلف محـکمه می‌تواند اخـلال کـنـنده را بـه جزای نقـدی که از ســه هـزار افغـانی بیـشتر نباشــد یـا حـبس الـی یـک هفتـه محکوم نماید.

مادۀ پنجاه ونهم:

اگر اخـلال کننده څارنـوال مدنی باشد محکمه با صدور قرار قـضائی بـه تعویض وی اقـدام می‌نماید.

مادهٔ شصتم:

درصورتی‌که اخـلال کننده وکیل مدافع باشد محکمه او را مطابق احــکام قانون تأدیب می‌نماید.

مادهٔ شصت ویکم:

هرگاه شخص در جلسهٔ قضائی مرتکب جرم قباحت و یا جنحـه گـردد از طرف محکمه مطابق به احکام قانون مجازات می‌گردد.

مادهٔ شصت ودوم:

مـحکمه مجـازات مـندرج مـواد(۵۸) الی (٦۰) ایـن قانون را به داخل حکم قضائی واجـب التعمیل تعیین و حکم مذکور غیرقابل استیناف است.

مادهٔ شصت وسوم:

در حالات مندرج مواد (۵۸) الی (٦۰) ایـن قـانـون محکمه می‌تــواند قبــل از خـتم جلسه حـکم صادر شـده را لغو نماید.

مادهٔ شصت وچهارم:

هرگاه محکمه در جرم جنحه در همان جلسهٔ قضائی متهم را محکـوم بـه جزأ ننماید و یا جرم ارتکابیه جنایت باشد محکمـه مکلـف اسـت، محـضر واقعــه را ترتیــب وامــر گـرفــتاری مــتهم را صــادر و موضــوع رابــه څارنـوال مربـوط احالـه نمایـد اصــدارحکم در ایــن مــورد در محکمـهٔ مجاور قریب صورت می‌گیرد.

فصل چهارم
اجتناب و رد قاضی

مادۀ شصت وپنجم:

رئیس واعضای محکمه هریک در حالات آتی از اشتراک در ترکیب محاکمه و رسیدگی به دعوی مدنی اجتناب می‌ورزند.

۱- درصورتی‌که در قضیه مورد رسیدگی ذی‌نفع و یا دعوی مربوط به اصول و فروع، زوج، زوجه و یا اقارب آنها باشد.

اقارب به این منظور عبارت است از برادر، برادر زاده، خواهر, خواهر زاده، کاکا، عمه، خاله، ماما، خسر و خشو.

۲- در صورتی‌که در اسناد مربوط به قضیۀ مطروحه در محکمه سند را تحریر یا امضاء نموده یا در موضوع دعوی قبلاً به حیث څارنوال، حکم، اهل خبره یا شاهد اظهار عقیده کرده باشد.

۳- درصورتی‌که بین رئیس یا اعضای محکمه یا یکی از طرفین قضیه دعوی موجود باشد.

٤- درصورتی‌که بین رئیس یا یکی از اعضای محکمه با یک طرف دعوی خصومت قبلی موجود باشد.

مادۀ شصت وششم:

قضاتی‌که برطبق حکم مندرج فقره (۱) مادۀ (٦٥) این قانون با همدیگر قرابت داشته باشند نمی‌توانند در ترکیب محاکمه در رسیدگی قضیۀ مدنی شامل شوند.

مادۀ شصت وهفتم:

قاضـی می‌توانـد درصورت بـروز اسـبابـی خـارج از احـوال منـدرج در مواد (٦٥ و ٦٦) ایـن قـانـون از اشـتراک در رسـیدگی دعـوی اجـتـناب نمـاید.

مادۀ شصت وهشتم:

دراحـوال آتی اشتراک رئیس واعضای محـکمه در رسیدگی بعدی قضیه مجـاز نمـی باشد:

۱- درصورت اشتراک در رسیدگی ابتدایی قضـیه.

۲- در صـورت اشـتراک در رسـیدگی قـضـیه در دیـوان هـای سـتره محـکمه.

مادۀ شصت ونهم:

در صورت موجودیت حالات منـدرج مواد (٦٧و ٦٨) این قـانون قـاضی مکلف است مـوضوع اجتناب خـود را در قضیـه به محکمه تقدیم نمـاید.

مادۀ هفتادم:

طرفـین دعوی مـی‌تواننـد درحـال موجودیت یکی از حـالات مندرج مـواد (٦٧) و(٦٨) این قـانـون رد قـاضی را در رسیدگی بـه موضـوع تـقاضا نمـایند.

مادۀ هفتادویکم:

طلب رد قاضی بـه صـورت تحریـری و مـستـند قبـل از آغـاز رسـیدگی موضوع درخـلال سه روز به محـکمه تقدیـم می‌گردد.

مادۀ هفتادودوم:

۱- هیأت قضائی محکمه اسباب ودلایل رد را طی جلسۀ قضائی بررسی نموده درمورد قبول وعدم قبول به اکثریت آراء تصمیم اتخاذ وقرار صادر می‌نماید.

۲- درصورت تساوی آراء به رد قاضی ترجیح داده می‌شود.

مادۀ هفتادوسوم:

درصورتی‌که درمحکمۀ ابتدائیه یک نفر قاضی باشد تقاضای رد به محکمۀ فوقانی تقدیم و در حال قبول رد، قاضی دیگری به رسیدگی قضیه مؤظف می‌گردد.

مادۀ هفتادوچهارم:

هرگاه مطالبه رد متوجه تمام هیأت قضائی محکمۀ ابتدائیه باشد در صورت قبول رد، هیأت قضائی دیگری از طرف محکمۀ فوقانی به منظور رسیدگی و صدور حکم تعیین می‌گردد.

مادۀ هفتادوپنجم:

هرگاه اسباب رد متوجه هیأت قضائی یکی از دیوان های ریاست محکمۀ ولایت یا محکمۀ معادل آن باشد رئیس محکمه به اشتراک یک نفر قاضی دیگر در مورد قبول و عدم قبول رد تصمیم اتخاذ می‌دارد.
در صورتی‌که اسباب رد متوجۀ رئیس محکمۀ ولایت، محکمۀ معادل آن یا اعضای ستره محکمه باشد شورای عالی ستره محکمه در مورد تصمیم اتخاذ می‌کند.

مادهٔ هفتادو ششم:

زمانی‌که موضوع رد قاضی مطرح باشد رسیدگی اصل دعوی معطل قرار داده می‌شود.

مادهٔ هفتادوهفتم:

هرگاه موارد رد قاضی ثابت نشود محکمه ای‌که به عدم ثبوت رد تصمیم می‌گیرد درخواست کننده رد دارای سوء نیت (مدعی، مدعی علیه) به جزای نقدی الی سه هزار افغانی محکوم می‌گردد.

مادهٔ هفتادوهشتم:

قرارهای که از طرف محکمه در مورد رد صادر می‌شود نهایی می‌باشد

فصل پنجم

صلاحیت رسیدگی درقضایای مدنی

مادهٔ هفتادونهم:

دعاوی مدنی در مرحلهٔ ابتدایی توسط محکمهٔ شهری، ناحیوی، ولسوالی یا علاقه داری فیصله می‌شود جزء در حالا تی‌که قانون طور دیگری تصریح کرده باشد.

مادهٔ هشتادم:

محکمه به رسیدگی دعاوی اقدام می‌نماید که از طرف شخصیت های حقوقی یا حکمی حل و فصل آن تقاضا شده باشد.

مادهٔ هشتاد ویکم:

(۱) دعوی مدنی در محل سکونت مدعی علیه حل و فصل می‌گردد.

(۲) هرگاه مدعی علیه محل سکونت متعدد داشته باشد دعوی مدنی علیه وی در محکمهٔ رسیدگی می‌شود که مدعی علیه حین استدعا در حوزهٔ قضائی آن سکونت داشته باشد.

مادهٔ هشتادو دوم:

در صورتی‌که زن شوهردار مدعی علیه باشد رسیدگی دعوی از صلاحیت محکمهٔ محل اقامت شوهر می‌باشد.

مادهٔ هشتادوسوم:

در صورتی‌که دختر حایز سن ازدواج یا دارای اهلیت حقوقی کامل مدعی علیه باشد رسیدگی دعوی از صلاحیت محکمهٔ محل اقامت پدر و یا محارم شرعی می‌باشد که متکفل اعاشه و پرورش وی است.

مادهٔ هشتادو چهارم:

هرگاه شخص فاقد یا ناقص اهلیت، مدعی علیه باشد رسیدگی دعوی از صلاحیت محکمهٔ محل اقامت ولی، وصی یا قیم می‌باشد.

مادهٔ هشتادوپنجم:

اقامتگاه محجور، مفقود و غایب اقامتگاه قایم مقام قانونی آن‌ها می‌باشد.

مادهٔ هشتادو ششم:

هرگاه کارکنان دولت، منسوبین قوای مسلح در قضایای مدنی مدعی علیه باشند رسیدگی دعوی از صلاحیت محکمهٔ محل کار آنها می‌باشد.

مادهٔ هشتادوهفتم:

دعوی مسافر یا کوچی در صورتی‌که مدعی و مدعی علیه باشند در محکمهٔ شهری، ناحیوی، ولسوالی یا علاقه داری دایر می‌گردد که طرفین صلاحیت رسیدگی محکمه راقبول نمایند.

مادهٔ هشتادوهشتم:

هرگاه یکی از طرفین دعوی به صلاحیت محکمه ای‌که به دعوی مذکور رسیدگی می‌کند اعتراض داشته باید اعتراض خود را قبل از دایر شدن دعوی به همان محکمه تقدیم کند در غیر آن صلاحیت محکمه قبول شده تلقی می‌گردد.

مادهٔ هشتادونهم:

هرگاه مدعی علیه در محل سکونت مدعی حداقل یکسال اقامت نموده باشد محکمهٔ ذیصلاح محکمهٔ محل سکونت مدعی می‌باشد.

مادهٔ نودم:

محکمهٔ ذیصلاح برای رسیدگی معاملات مدنی تاجر یا پیشه وری‌که مدعی علیه باشد محکمهٔ محل تجارت، پیشه و یا محکمهٔ محل سکونت اصلی وی است.

مادهٔ نودویکم:

در صورتی‌که برای اجرای یک معاملهٔ معین قانونی اقامتگاهی اختیار گردد محکمهٔ ذیصلاح برای رسیدگی دعوی ناشی از معاملهٔ محکمهٔ اقامتگاه اختیار شده است.

مادۀ نودودوم:

رسیدگی دعوی تقسیم یا ترکه ازصلاحیت محکمۀ شهری، ناحیوی، ولسوالی، علاقه داری می‌باشد که عین مورد تقسیم یا ترکه در حوزۀ آن قرار دارد.

در صورت موجودیت عین در حوزه های مختلف قضائی صلاحیت رسیدگی از محکمه ای می‌باشدکه قسمت اعظم عین در آن واقع باشد.

مادۀ نود وسوم:

انتقال دعوی بعد از دایرشدن دریک محکمه و درج درفورمۀ خاص به محکمۀ دیگر جواز ندارد درصورت تقاضای اجتناب از طرف قاضی یا رد وی از طرف مدعی علیه درهمان محکمه هیأت قضائی دیگری تعیین و به دعوی رسیدگی می‌نماید.

مادۀ نودو چهارم:

هرگاه صلاحیت حوزوی یا موضوعی محکمه به انفاذ قانون جدید تغییر یابد رسیدگی قضیه از صلاحیت محکمه ای می‌باشد که دعوی درآن دایر است.

مادۀ نودو پنجم:

رسیدگی دعوی قضایای مدنی مربوط به اتباع خارجی مقیم در افغانستان از صلاحیت محاکم جمهوری افغانستان است.

مادۀ نودوششم:

رسیدگی دعوی مربوط به تبعۀ خارجی که در افغانستان محل سکونت نداشته باشد درحالات آتی مربوط به محاکم جمهوری افغانستان می-باشد:

۱- در صورتی‌که خارجی در جمهوری افغانستان از خود اقامتگاه اختیاری داشته باشد.
۲- درصورتی‌که موضوع عقد یا محل تنفیذ آن در جمهوری افغانستان باشد.
۳- در صورتی‌که دعوی مربوط به مطالبهٔ ترکه در جمهوری افغانستان آغاز یافته باشد.
٤- در صورتی‌که کل یاقسمتی از اموال متروکه در جمهوری افغانستان باشد.

مادهٔ نودوهفتم:

رسیدگی دعوی تفریق به سبب غیاب یا مفقودی زوج از صلاحیت محکمهٔ محل سکونت مدعی می‌باشد.

مادهٔ نودوهشتم:

رسیدگی دعوای تفریق به سبب حبس علیه زوج محبوس مطابق احکام قانون از صلاحیت محکمهٔ محل حبس زوج می‌باشد.

مادهٔ نودونهم:

اقامه دعوی به سبب ضرر علیه زوجی‌که در افغانستان محل سکونت و یا اقامت داشته مدعی علیه بعد از تحقق اسباب ضرر، زوجهٔ خود را ترک و به خارج فرار نموده باشد در محکمهٔ محل سکونت زوجه صورت می‌گیرد.

مادهٔ صدم:

محکمهٔ باصلاحیت برای اقامهٔ دعوی علیه شخصی‌که بدون مجوز قانونی افغانستان راترک نموده باشد در حالات آتی محکمهٔ محل سکونت مدعی می‌باشد:

۱- دعوی نفقه زوجه، اصول و فروع.

۲- دعوی ثبوت نسب.

۳- دعوی سلب ولایت.

٤- دعوی سلب وصایت و قیمومیت.

فصل ششم

اجراآت مربوط به قضایای خانواده

مادهٔ یک‌صدویکم:

موضوعات ذیل شامل قضایای خانواده است:

۱- ازدواج وحوق ناشی ازآن.

۲- حقوق ناشی از معاشرت زوجیت.

۳- منازعات مالی ناشی از رابطهٔ زوجیت.

٤- دعوی مربوط به نسب.

٥- مسایل مربوط به حضانت ونفقهٔ طفل.

٦- انحلال ازدواج به هر علتی‌که باشد.

۷- مسایل مربوط به زوج غایب و مفقود.

۸- سایر موضوعاتی‌که مطابق احکام قانون از قضایای خانوادگی تشخیص گردد.

مادهٔ یکصدو دوم:

(۱)انصراف از دعوی نامزدی درصورت احاله به محکمه به داخل قــرار قضائی رسیدگی می‌گردد.

(۲) قرار محکمه در مورد انصراف از دعـوی نـامزدی قطعـی بـوده قابـل رسیدگی محکمهٔ فوقانی نمی باشد.

مادهٔ یکصدو سوم:

استردادهدایا مطابـق به احکام قـانون صـرف ازنامـزدمطالبه شـده مـی-تواند.

مادهٔ یکصدو چهارم:

(۱)محکـمه قبل از دوران دعوی نکاح اطمینـان خـود را بـه شـهرت عــقد حاصـل می‌نماید.

(۲) معلومات درموردشهرت عقدنکاح ازحـاضرین محــفل عقــد صـورت مـی‌گیرد.

مادهٔ یکصدو پنجم:

اجراآت و رسیدگـی محکمه بعـد از اخذ معلومـات مبنی بر دوران دعـوی نکـاح یـا رددعوی به داخـل قرار قضائی به عمـل مـی آیــد و ایـن قـرار قطعی است.

مادهٔ یکصدو ششم:

(۱) هرگاه حین رسیدگی دعوی نکاح درمورد محل بود وباش مدعی علیه اختلافی رونماگردد، محکمه راجع به تعیین محل اقـامت مـدعی علیهـا بـا نظر داشت مصالح طرفین تجویز اتـخاذ می‌نماید.

(۲) درتجویزمحکمه راجع به تعیین محل اقامت زن محل اقامت پدر، پدرکلان، برادر و بالترتیب محارم شرعی زن وموقعیت مؤسسات خیریه شامل می‌باشد.
(۳) محکمه می‌تواند با مطالعهٔ مصالح طرفین در تعیین یکی از محلات متذکره تصمیم اتخاذ نماید.

مادهٔ یکصدو هفتم:

هرگاه زن دریکی ازمحلات مندرج فقرهٔ (۲) مادهٔ (۱۰٦) این قانون اقامت داشته باشد حل و فصل دعوی مربوط تابع اجندای عاجل است.

مادهٔ یکصدو هشتم:

اقامهٔ دعوی فسخ نکاح منکوحه به علت عدم تکمیل اهلیت ازدواج درهنگام عقد بعداز تکمیل سن(۱۷)سالگی جواز ندارد.

مادهٔ یکصدو نهم:

تثبیت اهلیت ازدواج طبق احکام مندرج فصل دهم این باب صورت می‌گیرد.

مادهٔ یکصدودهم:

هرگاه در دعوی تفریق به سبب ضرر، ضرر مورد ادعا مؤجه نباشد و نزد محکمه خوف شقاق و اختلاف بین زوجین متصور گردد محکمه دو نفر شخص عادل را یکی از اقارب زوج و دیگری از اقارب زوجه جهت اصلاح آن‌ها به حیث حکم تعیین می‌نماید.

مادهٔ یکصدویازدهم:

در دعوی تفریق بـه سـبب ضرر، حـکم بیــش ازدومــرتبه تعیـین شــده نمی‌تواند.

مادهٔ یک‌صدو دوازدهم:

محکمه با استناد دلایل فراهم شده توسـط حکمـین حکـم خـود را مؤجـه صادر می‌نماید.

مادهٔ یک‌صدو وسیزدهم:

توجیه سوگند در دعاوی تفریق بـه سبب ضرر صورت نمی‌گیرد.

مادهٔ یک‌صدو چهاردهم:

هرگاه عیب زوج درخـلال مدت یکسال مرفــوع نگـردد محکمـه بـا نظــر داشـت حکم مادهٔ (۱۷۹) قانون مـدنی به تفریق بین زوجــین حکـم مـی-نماید.

مادهٔ یک‌صدو پانزدهم:

در دعـوی تفریق به سبب غیابت درصورتی‌که زوج مسکن معلوم ومعین داشته باشد مـحکمه موضوع را به زوج غایب کــتباً اعـلام نمـوده مـدتی راجهت عودت بـه مسکن زوجه و یا خواستن وی بـه اقـامتگــاه خـودش برای زوج تعیین نماید.

مادهٔ یک‌صدو شانزدهم:

در صورتی‌که زوج غایب با وجود وصول اعلام محکمه وانقـضای مـدت معینه به غیابت خود ادامه دهد محکمه بـا تعیـین وکیـل بـرای غــائب بـه موضوع رسیدگی می‌نماید.

مادۀ یکصدو هفدهم:

هرگاه زوج غائب مسکن معلوم ومعین نداشته و یا اصول اعلام تحریری به زوج غایب ممکن نباشد موضوع به تعیین مدت احضار ذریعۀ رادیو اعلان می‌گردد. مدت به این منظور از تاریخ اعلان کمتر از یکماه بوده نمی‌تواند.

مادۀ یک‌صدو هجدهم:

در صورتی‌که زوج غایب با وجود اعلان رادیو بدون ارایۀ عذر قانونی درمدت معین حاضر نگردد محکمه بعد از تعیین وکیل مسخر در موضوع رسیدگی و به تفریق بین زوجین حکم می‌نماید.

مادۀ یک‌صدونوزدهم:

دعوی انحلال ازدواج علیه زوج مفقود که حیات و ممات آن معلوم نباشد بانظر داشت حکم مادۀ (۳۲٦) قانون مدنی قبل از انقضای مدت چهار سال جواز ندارد.

مادۀ یک‌صدو بیستم:

در تعیین حکم و مسایل مربوط به آن و رد دعاوی تفریق به سبب عیب، ضرر و عدم انفاق وغیابت زوج محکمه احکام قانون مدنی را نیز رعایت می‌نماید.

فصل هفتم
رسیدگی به قضایای حقوق عامه

مادۀ یکصدو بیست ویکم:

عرایض مربوط به دعاوی حقوق عامه مستقیماً به محکمۀ شهری کابل محاکم ولایات یا لوی ولسوالی تقدیم در موضوع به ترتیب ذیل اجراآت می‌گردد:

۱- ابلاغ کتبی محتویات عریضه به ادارۀ قضایای دولت.

۲- مطالبۀ سوابق قضیه، حضور نمایندۀ قضایای دولت وممثل قانونی شخصیت های حکمی با تعیین تاریخ.

۳-استماع اظهارات و دفاع طرفین قضیه در جلسۀ مقدماتی.

مادۀ یکصدو بیست ودوم:

هرگاه بعدازاستماع اظهارات و دفاع، محکمه در نتیجۀ ارزیابی دلایل طرفین دریابد که حل منازعه ایجاب رسیدگی را می‌کند قرار خود را مبنی بر دوران دعوی صادر می‌نماید.

مادۀ یکصدو بیست وسوم:

درصورتی‌که محکمه درجلسۀ مقدماتی به این نتیجه برسد که نزاع اصلاً ایجاب رسیدگی محکمه رانمی نماید قرار خود را مبنی برعدم دوران دعوی صادر می‌کند.

مادۀ یکصدو بیست وچهارم:

قرارقضائی مندرج مادۀ (۱۲۲) این قانون قطعی نبوده به اثر شکایت طرف قضیه یا اعتراض نمایندۀ قضایای دولت قابل رسیدگی مجدد در دیوان مربوط ستره محکمه می‌باشد.

مادهٔ یکصدوبیست وپنجم:

هرگاه در قضیه ای که به ادارهٔ قضایای دولت مواصلت می‌نماید قناعت طرف مقابل بدون رسیدگی محکمه حاصل نشود ادارهٔ قضایای دولت قضیه راغرض حل وفصل به محکمه مربوط ارجاع می‌نماید.

مادهٔ یکصدوبیست وششم:

درموردموضوعاتی‌که از طرف ادارهٔ قضایای دولت به محکمه ارجاع می‌شود رعایت احکام مندرج مواد(۱۲۲ و۱۲۳) این قانون حتمی است.

مادهٔ یکصدو بیست وهفتم:

محکمه در دعوی حقوق عامه به اساس مدارک اثباتیه چون اسناد و شهود حکم خود را صادر می‌نماید.

فصل هشتم

اطلاع،جلب،احضار

مادهٔ یکصدو بیست وهشتم:

محکمه طرف دعوی را مستقیماً اطلاع و یاذریعهٔ مراجع مربوط جلب می‌نماید.

مادهٔ یکصدو بیست ونهم:

محکمه می‌تواند حضوراهل خبره و شخص ثالثی را که توضیحات او برای روشن شدن قضیه مؤثر باشد تقاضا نماید.

مادهٔ یکصدو سی ام:

هرگاه یکی ازطرفین به روز معین به محکمه حاضر نگردد ازطرف محکمه جلب می‌شود.

مادهٔ یکصدو سی ویکم.

فورمه جلب دریک اصل و دوکاپی ترتیب وحاوی مراتب ذیل است:

۱- اسم و آدرس محکمه.

۲- شهرت و آدرس دقیق طرف دعوی.

۳- تاریخ و وقت حضور.

٤- معرفی موضوع.

٥- تذکرات به مجلوب در قسمت تهیه و ارایهٔ اسناد مربوط به موضوع.

٦- اخطار از عواقب عدم حضور.

مادهٔ یکصدوسی ودوم:

محکمه می‌تواند به هر وسیلهٔ ممکن به شمول تیلفون و تلگراف حضور طرفین دعوی، شهود و اهل خبره را تقاضا نماید.

مادهٔ یکصدو سی وسوم:

فورمهٔ جلب محکمه، توسط مکتوب رسمی به شعبهٔ جلب واحضار صادر می‌گردد.

مادهٔ یکصدوسی وچهارم:

شعبهٔ جلب واحضار مکلف است فورمهٔ جلب را به شخص مربوط و یا ممثل قانونی وی رسانیده استحضاری و امضاء او را در کاپی دوم اخذ و به محکمه بفرستد.

مادۀ یکصدوسی وپنجم:

هرگاه مجلوب سواد نداشته باشد نشان انگشت او به صورت فنی و خوانا به ورق گذاشته شود.

مادۀ یکصدوسی وششم:

در صورتی‌که مجلوب از امضاء یا گذاشتن شصت ابأ ورزد کیفیت در فورمه درج و امضاء یکی از اشخاص آتی با آن گرفته می‌شود:

۱- امضاء مسئول شورای محل اقامت یا دو نفر همجوار یا ساکنین محل.

۲- امضاء آمرادارۀ جلب و در صورتی‌که استنکاف کننده کارکن ادارۀ دولت یا مؤسسات باشد تصدیق آمر ادارۀ مربوط.

مادۀ یکصدوسی وهفتم:

مراجع جلب واحضار با رعایت انجام مراتب مندرج مادۀ (۱۳۶) فورمه را توسط مکتوب رسمی به محکمه اعادۀ می‌نماید.

مادۀ یکصدوسی وهشتم:

هرگاه مجلوب کارکن ادارات دولتی، مؤسسات یا تصدی‌ها باشد فورمۀ جلب به ادارۀ مربوط وی نیز فرستاده شده می‌تواند.

مادۀ یکصدوسی ونهم:

درصورتی‌که نسبت معاذیر دریافت مجلوب موقتاً به تعویق افتد مراجع مربوط مکلف است مطالب را رسماً به اطلاع محکمه رسانیده بعد از رفع موانع در طی مراحل فورمۀ جلب، اقدام نماید.

مادۀ یکصدو چهلم:

هرگاه مجلوب فرار، غایب یا مفقود باشد اسناد تحقیقاتی آن تکمیل و کیفیت به فورمه جلب درج و به محکمه ارسال می‌گردد.

مادۀ یکصدو چهل ویکم:

در صورتی‌که مجلوب شامل خدمت در قوای مسلح باشد فورمه جلب از طریق قطعۀ مربوطه به وی ابلاغ می‌گردد.

مادۀ یکصدو چهل ودوم:

هرگاه درفورمه جلب مراتب مندرج این قانون مراعات نشده باشد فورمه از طرف محکمه به مراجع مربوطه جهت تکمیل اعاده می‌گردد و مراجع جلب مکلف به تکمیل مراحل فورمه می‌باشند.

مادۀ یکصدو چهل وسوم:

هرگاه مجلوب به محکمه حاضر وحضور بعدی وی در جلسات آتیه نیز ضروری باشد تاریخ جلسۀ آینده غرض استحضاری به او ابلاغ و جریان در دفتر مربوطه ثبت می‌گردد.

مادۀ یکصدو چهل وچهارم:

در صورتی‌که خوف کناره گیری یا فرار طرف دعوی متصور باشد محکمه می‌تواند او را به دادن ضمانت حضور مکلف نماید.

مادۀ یکصدو چهل وپنجم:

هرگاه مجلوب بعد از استحضاری مراجع جلب و احضار در فورمۀ جلب یا استحضاری درمحکمه از حضور مجدد به محکمه امتناع ورزد محکمه به جلب او برای بار ثانی یا ثالث اقدام می‌نماید.

مادهٔ یکصدوچهل وششم:

هـرگاه مجلوب علـی الرغم تطبیق احکـام مندرج مـادهٔ (۱٤٥) این قـانون باز هم بـه محکمه حاضرنشود یـا مطابق مـادهٔ (۱٤۰) ایـن قـانون فــرار غـایب یا مفقـود تلـقی گردد تقاضای حـضور او در خــلال موعــدی‌کـه محکمه تعیین می‌نماید برای آخرین بار از طـریق رادیویا روز نامه معتبر کثیرالا نتشار به عـمل مـی آید.

مادهٔ یکصدوچهل وهفتم:

در صـورتی‌که مجلوب بدون عذر معـقـول از حضور به محکمه در موعد معینه استنکاف ورزد محکمه احکام غیابی را در باره وی تطبیق می‌نماید.

مادهٔ یکصدوچهل وهشتم:

مـحکمه به اساس تاریخ اجندا به جلب واحضار طـرفین دعوی اقدام می- نماید. دعاوی مستعجله از این حکم مستثنی است.

مادهٔ یکصدو چهل ونهم:

تـعیین مدت حضور مـجلوب نظر بـه بُــعد مـسافه محـل سـکونت وی و امکانات مربـوط به وسایل نقلیه از صـلاحیت مـحکمه می‌باشد.

مادهٔ یکصدو پنجاهم:

هرنـوع اهمــال از رعـایت احـکام مربوط به جلــب و احـضار منـدرج در این فصل از جـانب مراجع جلب و احـضار از طـرف مـــحکمه بـه ا طـلاع آمریت این مراجع ابـلاغ می‌گردد تا از متخلـف بازخــواست قانــونی بـه عـمل آید.

مادۀ یک‌صدو پنجاه ویکم:

کنترول از تطبیق حکم مادۀ (۱۵۰) این فصل در هر پانزده روز از طرف محکمه صورت می‌گیرد.

مادۀ یک‌صدو پنجاه ودوم:

تحریرات محکمه از تطبیق مندرجات احکام این فصل نزد رئیس محکمه مسئولیت دارد.

فصل نهم

احکام غیابی

مادۀ یک‌صدو پنجاه وسوم:

هرگاه عارض در خلال مدت (۳۰) روز دعوی مندرج عریضۀ خود را به محکمه تعقیب نکند مطابق احکام این قانون در غیاب وی قرار ترک خصومت صادر می‌گردد.

مادۀ یک‌صدوپنجاه وچهارم:

هرگاه مدعی صورت دعوی خود را به محکمه تقدیم و بعد از دوران دعوی بدون عذر قانونی غایب شود محکمه مطابق احکام فصل (۸) این باب به جلب مدعی اقدام و در صورتی‌که در میعاد معینه به محکمه حاضر نشود به ترک خصومت فیصله صادر می‌گردد.

مادۀ یکصدوپنجاه وپنجم:

هرگاه مدعی علیه بعد از اقامه دعوی مدعی، اقرار کند و در وقت صدور حکم خود را کناره نماید یا بعد از شهادت شهود غایب گردد،

محکمه در هر دو صورت مدعی علیه را حاضر حکمی دانسته در موضوع اصدار حکم می‌نماید.

مادهٔ یک‌صدوپنجاه وششم:

در صورتی‌که مدعی از احضار شهود اظهار عجز نموده سوگند طرف مقابل را تقاضا ولی هنگام اجرای تحلیف خود را کناره نماید محکمه مدعی را حاضر حکمی دانسته به حلف و یا نکول مدعی علیه حکم صادر می‌نماید.

مادهٔ یک‌صدو پنجاه وهفتم:

هرگاه مدعی علیه در مواردی‌که رد سوگند جواز دارد سوگند را به مدعی رد نماید و مدعی غایب گردد محکمه به نکول مدعی حکم می‌نماید.

مادهٔ یک‌صدو پنجاه وهشتم:

هرگاه مدعی علیه بعد از تقدیم عریضه به اثر جلب اصلاً حاضر نگردد و یا قبل از دوران دعوی یا بعد از آن غایب گردد و مدعی به حل و فصل موضوع اصرار ورزد محکمه با رعایت احکام فصل هشتم این باب اجراآت و بعد از منقضی شدن میعاد معینه یکی از اقارب درجه اول، زوج یا زوجه غایب را وکیل تعیین و دعوی را رسیدگی می‌نماید.

مادهٔ یک‌صدوپنجاه ونهم:

در صورتی‌که اقارب درجه اول غایب، زوج یا زوجه وی حایز شرایط وکالت نبوده یا اقارب وی از قبول وکالت امتناع ورزد به اثر تجویز تحریری محکمه څارنوال مدنی را بحیث وکیل غایب تعیین و دعوی را رسیدگی می‌نماید.

مادهٔ یکصدو شصتم:

تعیین وکیل برای شـخص غـایب از طرف محکمـه بـه داخـل اوراق حکـم صورت می‌گیرد این وکیل صلاحیت های دفاعی غایب را حایز می‌باشد.

مادهٔ یکصدو شصت ویکم:

در صـورتی‌که مدعی عـلیه غایب عـذر معقول داشته و به محکمـه اطـلاع بدهد به غرض رفع عذر رسیدگی قضیه الی دو ماه معطل قرار داده مـی-شود.

مادهٔ یکصدو شصت ودوم:

هرگـاه مدت تعطیل از دو ماه متجاوزگردد محکمه می‌تواند در رسـیدگی قضیه بااستفاده از وسـایل ممـکنهٔ قـانـونی اقـدام و در حـالات خـاص مدت متذکره را تـمدید نمـاید.

مادهٔ یکصدو وشصت وسوم:

(۱) هرگـاه غایـب بعـد از تعیـین وکیـل از طـرف محکمـه، حاضـر گـردد محاکمه در حضور وی جریان می یابد.

(۲) هرگاه غیابت وی مکرر و یا ناشی از تمرد و اضـرار به طـرف مقابـل باشد این حضـور اعتبار نـداشته مـحاکمه در حضور وکیل تعیـین شـده از طرف محکمه ادامه می یابد.

مادهٔ یکصدو شصت وچهارم:

هرگاه در برابر دفاع مدعی علیه به مدعی اصـل، سـوگند متوجـه و بعـداً مدعی دفع غـایب گردد در این صورت محکمه به نیابت از غایب وکیـل را تعیین و به مدعی اصل سـوگند را توجیـه مـی نماید حلف و نکول دریـن حالت دارای اثرات قانونی می‌باشد.

مادهٔ یکصدوشصت وپنجم:

هرگاه مدعی شهود نداشت و حلف مدعی علیه غایب را مطالبه نمود محکمه حکم معلق به سوگند را برغایب صادر می‌نماید.

مادهٔ یکصدو شصت وششم:

هرگاه مدعی علیه در خلال مدت دو ماه به محکمه حاضر اما از حلف نکول نمود این نکول، نکول حقیقی و عدم حضور مدعی علیه بدون عذر به محکمه در خلال مدت معینهٔ مذکور نکول حکمی می‌باشد در هر دو صورت محکمه به نکول او حکم صادر می‌نماید.

مادهٔ یکصدو شصت وهفتم

(۱) هرگاه مدعی علیه غایب در میعاد معینه حاضر و در برابر ادعای مدعی سوگند یاد نماید به قطع خصومت مدعی حکم صادر گردد.

(۲) آماده‌گی مدعی علیه به حلف بعد از سپری شدن میعاد دو ماه اعتبارندارد.

مادهٔ یکصدو شصت وهشتم:

هرگاه ولی، وصی، قیم یا وکیل غایب دعوی را تعقیب ننماید محکمه نسبت عدم حضور و تعقیب آنها به ترک خصومت حکم نکرده در صورت دوام غایب عوض قیم، وصی یا وکیل غایب شخص دیگری را به حیث ممثل قانونی و در صورت سلب ولایت از ولی دیگری را به حیث وصی تعیین و در موضوع حکم خود را صادر می‌نماید.

مادهٔ یکصدو شصت ونهم:

هرگاه وکیل دعوی، دعوی مؤکل خود را تعقیب ننماید محکمه صرف یکبار موضوع را به مؤکل ابلاغ و در صورت حضور مؤکل یا تعیین وکیل جدید به حل و فصل دعوی می پردازد در صورت عدم توجه مؤکل به ابلاغ، محکمه به ترک خصومت حکم می‌نماید.

مادهٔ یکصدو هفتادم:

(۱) وکیل غایب صلاحیت اقرار، ابراء، اصلاح، قناعت و سایر اقداماتی را که به ضرر غایب تمام شود حایز نمی‌باشد.

(۲) صلاحیت وکیل تعیین شده از طرف محکمه با نظر داشت حکم مادهٔ (۱۶۳) این قانون بعد از اطلاع و حاضر شدن شخص غایب ختم می‌شود.

مادهٔ یکصدو هفتادویکم:

ممثل حقوق عامه صلاحیت اقرار، ابراء و اصلاح را ندارد مگر این‌که در قانون طور دیگری تصریح شده باشد.

مادهٔ یکصدو هفتادودوم:

احکام غیابی به وکیل ابلاغ و به محکوم علیه اطلاع داده می‌شود در صورت عدم امکان، ابلاغ به محکوم علیه اطلاع نامه به یکی از اعضای فامیل غایب تسلیم و در صورت عدم موجودیت اعضای فامیل به ادارهٔ محل بود و باش و یا ادارهٔ محل کارشان سپرده می‌شود.

مادهٔ یکصدو هفتادوسوم:

وکیل غایب و ممثل حقوق عامه در برابر حکم صادرهٔ محکمه صلاحیت قناعت را ندارد.

مادهٔ یکصدوهفتادوچهارم:

احکام تعیین وکیل از طرف محکمه در دعاوی تفریق به سبب غیابت و یا مفقودیت زوج، نیز تطبیق می‌شود.

فصل دهم

استفاده از اهل خبره و مطلع در قضایای مدنی

مادهٔ یکصدو هفتادو پنجم:

(۱) محکمه می‌تواند به منظور استیضاح وقایع مربوط به دعوی نظرات اهل خبره که در موضوع باساس مسلک و تخصص حایز معلومات کافی و مطابق معیارهای شریعت اسلام دارای اوصاف و شهرت نیک باشد بنابر تقاضای طرفین دعوی یابه تجویز خود مطالبه نماید.

(۲) اهل خبره قبل از شروع به فعالیت سوگند می‌نماید که وظیفه رابه امانت داری انجام می‌دهد.

مادهٔ یکصدو هفتادوششم:

(۱) محکمه می‌تواند در دعاوی عقاری راجع به قیمت، کروکی، تعیین حدود، مساحت و مسایل ساختمانی در صورت بروز اختلاف طرفین دعوی از اهل خبره کسب معلومات نماید.

(۲) محکمه می‌تواند در دعاوی مربوط به ملکیت های منقول راجع به تعیین قیمت مدعی بها از اهل خبره کسب معلومات نماید.

مادهٔ یکصدو هفتادو هفتم:

(۱) اهل خبره به منظور حکم فقرهٔ (۱) مادهٔ (۱۷۶) این قانون مساح، کارمند کدستر، متخصص اصلاحات ارضی، مهندس، انجینیر ساختمانی و همجوار می‌باشد.

(۲) اهل خبره به منظور حکم فقرهٔ (۲) مادهٔ (۱۷۶) این قانون محاسب، کنترولر، تخنیکران مسلکی و اهل حرفه می‌باشد.

مادهٔ یکصدو هفتادوهشتم:

هرگاه هویت مدعی یا مدعی علیه مشبوه باشد محکمه می‌تواند از مطلعین اهل گذر، وکیل صنفی یا آمر ادارهٔ مربوط در مورد اسم، شهرت، پیشه و محل اقامت وی استیضاح نماید.

مادهٔ یکصدو هفتادونهم:

(۱) در صورتی‌که تثبیت سن اشخاص به خصوص در طبقه اناث و اطفال در جریان محاکمه ضروری تلقی گردد و شخص تذکرهٔ تابعیت نداشته باشد یا بین سن مندرج تذکره و حالت ظاهری وی تفاوت موجود باشد محکمه نظر داکتر طب عدلی و یا طبیب دیگر را مطالبه می‌نماید.

(۲) در مواردی‌که تعیین سن با اساس نظر داکتر طب عدلی و یا طبیب دیگر با سوابق قضیه و حالات ظاهری شخص مغایر باشد موضوع تعیین مجدد سن را به هیأت طبی که کمتر از سه نفرنباشد راجع می‌سازد.

مادۀ یکصدو هشتادم:

محکمه در مورد عقیم بودن زوجه و یا مصاب بودن وی به امراض صعب العلاج از متخصص نسایی و ولادی و درحال عدم موجودیت متخصص از طبیب، قابله و دایۀ محلی معلومات می‌نماید.

مادۀ یکصدو هشتادویکم:

محکمه در دعاوی تفریق به سبب عیب زوج راجع به تثبیت عیب و یا مصاب بودن وی با امراض غیر قابل علاج یا علاج طویل المدت از متخصص مربوط یا هیأت طبی کسب معلومات می‌نماید.

مادۀ یکصدو هشتادودوم:

اجتناب و رد اهل خبره تابع اساسات عمومی اجتناب و رد احکام مندرج فصل چهارم باب دوم این قانون می‌باشد.

مادۀ یکصدو هشتادو سوم:

طرفین دعوی حق دارند در صورت موجودیت اسباب مؤجه رد اهل خبره را مطالبه ننمایند محکمه درخلال سه روز از تاریخ تقدیم درخواست رد، در مورد تصمیم بگیرد در صورتی‌که اسباب رد مؤجه ظاهر گردد اهل خبره نمی‌تواند مجدداً در موضوع ابراز نظرکند.

مادۀ یکصدوهشتادو چهارم:

محکمه می تواند در دعاوی که مغلق بودن آن ناشی از مسایل حسابی و معاینۀ دفاتر اوراق و اسناد باشد یا مغلق بودن دعوی از ناحیۀ دیگری نشأت نماید یکی از اعضای محکمه و یا اهل خبره را به وارسی موضوع مؤظف و بعداً اجراآت نماید.

مادهٔ یکصدو هشتاد و پنجم:

اهـل خبره در تمـام مـوارد نظرات خود را تحـریری به محکمـه تقــدیم و در جلسهٔ قضـائی قـرائت می گردد.

مادهٔ یکصدو هشتاد وششم:

اهل خبره بعد از قرائت نظر شان در جلسه، مـورد استیضاح قرار گرفته می‌توانند این استیضاح نخست از طرف شخصی‌که نظر بـه در خــواست او یا وکـیل قانونی اش انتخاب گردیده و بعداً از جانب اشـخاص شـامل قضیه و محـکمه صورت می گیرد.

مادهٔ یکصدو هشتادوهفتم:

مـحکمه می‌توانـد در صـورت عدم وضاحت کافی یا عــدم تکمیـل نــظر اهل خبره را به توضیحات مزید و مـعاینـات تکمیلی امر نماید.

مادهٔ یکصدو هشتادوهشتم:

در صـورتی‌که مـحکمه نظر خبیر یا مـطـلع را غیر مستند و یا متناقض با واقعیت تشخیص نماید نظر مـجدد او را تقاضا و یا موضـوع را بـه اهـل خبره یا مطلع دیگری می سپارد.

مادهٔ یکصد وهشتادونهم:

در حـالا تـی‌کـه اهــل خبـره حـاضـرجلسهٔ قـضائی مـی گـردد نتایــج اظـهارات و معاینات وی درمحــضر (پروتوکول) جلســه قـضائی درج مــی‌شود.

مادهٔ یکصدونودم:

محکمه بـه نظـر اهل خبره یا مطلع مقید نــبوده نظـر ارائـه شـده را مثـل سایر دلایل اثبات ارزیابی می‌نماید. هرگـاه نتیجهٔ ارزیابی محکمه بـا نظر

اهل خبره وفق نداشت دلایل رد آن‌را به صورت مفصل در فیصله انعکاس دهد.

فصل یازدهم
تنظیم اجراآت مقدماتی در قضایای مدنی

مادهٔ یک‌صدو نودویکم:

قضیه مدنی که طبق حکم مادهٔ (۱۸) این قانون از طرف تحریرات محکمه به ملاحظهٔ رئیس، معاون یا قاضی محکمه رسانیده می‌شود تابع رعایت مراتب ذیل می‌شود:

۱- در محاکمی‌که تعداد قضات اصلی یا خدمتی بیش از سه نفر باشد رئیس یا معاون محکمه دو نفر قاضی را از جملهٔ قضات به خاطر مطالعهٔ مقدماتی قضیه تعیین و اوراق از طرف تحریرات محکمه بدون تأخیر به هیأت مؤظف قضائی سپرده می شود.

۲- در محاکم شهری، ولسوالی، علاقه داری و ناحیوی که تعداد قضات کمتر از سه نفر باشد قضات یا قاضی موجود می‌تواند مطالعه مقدماتی قضایای وارده را انجام و در زمینه تصمیم اتخاذ نماید.

مادهٔ یک‌صدونودو دوم:

در صورتی‌که رسیدگی در قضایای مدنی ایجاب تثبیت قیمت، تحدید، تعیین اندازه، تصفیه یا تشخیص سایرحالات ضروری را در مدعی بها نماید محکمه مطابق احکام فصل دهم باب دوم این قانون اجراآت می کند.

مادهٔ یکصد و نود و سوم:

هرگاه محکمه هنگام بررسی تشخیص حالات مدعی بها مستقیماً یا به اثر اظهارات شفاهی طرفین در یابد که کشف جهات واقعی قضیه و رسیدگی عادلانه در ماهیت آن تحلیل بعضی موضوعات دیگر را ایجاب می‌کند قرار قضائی مبنی بر تحلیل موضوعات مشخص را صادر طبق احکام مواد (۱۷۹) الی (۱۸۲) این قانون اجراآت می نماید.

مادهٔ یکصدونود و چهارم:

هرگاه محکمه به کشف بعضی حالات خاص قضایای مدنی ضرورت احساس نماید می‌تواند به اظهارات و دلایل طرفین اطمینان و در غیر آن در زمینه از مراجع مربوط بدون استرداد اوراق طالب معلومات شود.

مادهٔ یکصدو نودو پنجم:

تحریرات محکمه مکلف است بعد از وصول معلومات مندرج مواد (۱۹۲) الی (۱۹٤) این قانون سوابق قضیه را به هیأت قضائی ارائه نمایند.

مادهٔ یکصدونودو ششم:

محکمه نمی‌تواند بدون ضرورت مؤجه اوراق قضایای مدنی را مسترد نماید.

مادهٔ یکصدونودو هفتم:

محکمه نمی‌تواند سیر جریان و رسیدگی قضایای مدنی را بدون دلایل مؤجه معطل کند.

مادهٔ یکصدونو دو هشتم:

صدور قرار قضائی در ماهیت دعوی مدنی جز در حالاتی‌که قانون تصریح نموده باشد جوازندارد.

مادهٔ یکصدونودو نهم:

رؤسای دیوانهای ستره محکمه، رؤسای محاکم، معاونین، رؤسای دیوانهای محاکم ولایات، لوی ولسوالی، محاکم شهری، ولسوالی، علاقداری و ناحیوی مکلف اند فهرست قضایای مدنی را با توضیح نوع دعوی و شهرت طرفین دعوی ترتیب و به اساس آن اجراآت نمایند.

مادهٔ دوصدم:

مراحل محاکماتی قضایای مدنی با تعقیب طرف دعوی حد اکثر تا چهار ماه اکمال و حکم قضائی صادر می گردد.

مادهٔ دوصدو یکم:

مدت مندرج مادهٔ (۲۰۰) این قانون نظر به خصوصیت بعضی قضایا به اساس دلایل مستند و مؤجه تا یک ماه دیگر قابل تمدید می باشد.

مادهٔ دوصدو دوم:

آغاز مدت رسیدگی قضائی بعد از درج دعوی مدعی، به فورمهٔ خاص آن مدار اعتبار است.

مادهٔ دوصدو سوم:

تشخیص مدعی از مدعی علیه و تفریق خارج از ذوالید حقیقی در مرحلهٔ اول توسط صدور قرار قضائی صورت می‌گیرد.

فصل دوازدهم
جریان محاکمه و حضور اشخاص شامل قضیه

مادۀ دوصدو چهارم:

مدعی و مدعی علیه مکلف اند که خود یا وکیل، ولی، وصی یا قیم آنها با اسناد مربوط به محکمه حاضرشوند.

مادۀ دوصدو پنجم:

در جلسات قضائی علاووه بر طرفین دعوی و څارنوال مدنی نمایندۀ ارگانهای دولتی، مؤسسات و اشخاص ثالث اشتراک نموده می‌توانند.

مادۀ دوصدو ششم:

وکالت خط تا صدور فیصلۀ محکمه ای‌که دعوی در آن دایر است اعتبار دارد مورد آتی از این حکم مستثنی است:

در صورتی‌که در وکالت خط صراحتاً صلاحیت استدعا، اعتراض برحکم و اعادۀ محکمه، تقدیم دعوی و تعقیب آن الی درجۀ اخیر محاکم به وکیل تفویض شده باشد.

مادۀ دوصدو هفتم:

قضات و کار مندان اداری محاکم نمی‌توانند امر وکالت را انجام دهند به استثنای مواردی‌که دعوی زوج، زوجه، پدر، پدر کلان، مادر، مادر کلان، پسر و دختر آنها در میان باشد.

مادهٔ دوصدو هشتم:

قضات و کارمندان محاکم در دعوی خود اصالتاً و در دعوی اشخاص مندرج مادهٔ (۲۰۷) این قانون به صفت وکیل، ولی، وصی و قیم اقدام کرده می‌توانند.

مادهٔ دوصدونهم:

طرفین دعوی به رعایت نوبت به اتاق محکمه رهنمایی و به ترتیب آتی حالات شان بررسی می‌شود:

۱- محکمه تشخیص می‌نماید که کدام آنها به حیث اصیل و کدام یکی به صفت وکیل، ولی، وصی و قیم به محکمه حاضر شده است.

۲- اشخاصی‌که نیابتاً به محکمه حاضر می شوند و مؤظفین محکمه سند صلاحیت شانرا به دوسیه می گذارد.

۳- استدعای مدعی، کلیه اسناد و اوراق طرفین از طرف تحریرات محکمه تنظیم می گردد.

مادهٔ دوصدودهم:

مدعی صورت دعوی خود را به تفصیل لازم در دو نسخه تقدیم می‌دارد در صورت عدم صحت دعوی، مدعی به تصحیح دعوی مکلف می-شود.

مادهٔ دوصدو یازدهم:

در صورت صحت دعوی مدعی و رعایت حکم مندرج مادهٔ (۲٦) این قانون مدعی علیه مکلف است در مدت معین جواب تحریری خود را به محکمه تقدیم نماید.

مادهٔ دوصدو دوازدهم:

محکمه بعد از تقدیم جواب تحریری مدعی علیه تاریخ جلسه محاکمه را به طرفین دعوی تفهیم می‌دارد.

مادهٔ دوصدو سیزدهم:

هرگاه طرفین دعوی بروز معین به جلسهٔ قضائی حاضر شوند رسمیت جلسه اعلان و قرار ذیل اجراآت می‌گردد:

۱- دفاعیه تحریری مدعی علیه متعاقب دعوی مدعی در فورمه خاص (صورت‌حال) درج و بعداً دعوی مدعی و دفاعیه مدعی علیه به حضور طرفین در جلسهٔ قضائی قرائت و محتویات دعوی و دفاعیه به جانبین تفهیم می‌گردد.

۲- بعد از قرائت دعوی مدعی و جوابیه مدعی علیه اولاً به مدعی موقع داده می شود تا دعوی و اسناد مربوط را توضیح نماید، ثانیاً به مدعی علیه موقع داده می‌شود تا جوابیهٔ خود را در برابر دعوی مدعی باارایهٔ اسناد توضیح نماید.

۳- رئیس جلسه و اعضای هیأت قضائی در مورد ابهام و تناقض از طرفین استیضاح می نماید.

٤- منشی جلسه مکلف است به امر رئیس محکمه رویداد جلسه، توضیحات چگونگی رفع ابهام وتناقض ادعای مدعی و مدعی علیه را یاد داشت وثبت آن‌را درختم محاکمه بعد از قرائت به امضای طرفین دعوی و هیأت قضائی برساند.

مادهٔ دوصدو چهاردهم:

حضور کامل هیأت قضائی در حین مذاکرات و جلسات قضائی ضـروری است درغیاب رئیس جلسه و یا یکی از اعضای هیأت قضائی، جلسه دایر شده نمی‌تواند.

مادهٔ دوصدو پانزدهم:

در مـدعـی بهای غیر منـقول بعد از صـحت دعـوی مـدعی اقامـه شـهود ذوالیدی حتمـی است. *

مادهٔ دوصدو شانزدهم:

هر گاه یکی از طرفیـن دعـوی در اثنـای محــاکمه اســناد اثباتیــه ای را ارائه نمود که در اوراق مورد مطالعهٔ قبلی محکمه، شامـل نبــود محکمـه اوراق مذکور را بدون موجبات آتی قبول کرده نمی‌تواند:

۱- قناعـت محـکمه بـه ایـن‌کـه ارایـهٔ اوراق مــذکور در آن وقـت ممکـن نبـوده.

۲- موجودیت عذر معقول دیگری مبنی بر عــدم تقـدیم اوراق مـذکور در آن وقت.

مادهٔ دوصدو هفدهم:

در صورت تحقق یکی از حالات منـدرج مـادهٔ (۲۱٦) ایـن قـانون، محکمـه جهت غور بر موضوع جلسهٔ قضائی دیگری را تعیین می‌نماید.

---

* ماده ۲۱۵ تعدیل گردیده، در بخش تعدیلات مراجعه شود.

مادهٔ دو صدو هجدهم:

طرفین دعوی می‌توانند دعوی و دفاعیه های را که به داخل نسخه های جداگانه به محکمه تقدیم نموده اند قبل از دوران دعوی برای یک مرتبه به اصلاح، تعدیل، تنقیص یا تزئید در آن مبادرت ورزند مشروط بر اینکه اصلاح مذکور از حیث زیادت و یا نقصان به ماهیت دعوی و دفاع تغییری وارد ننماید.

مادهٔ دوصدونزدهم:

طرفین دعوی نمی توانند در مقابل هر جزء، مدعیات و مدافعات و اعتراضات شان که در یک صورت دعوی آمده است فیصله جداگانه را ازمحکمه مطالبه نمایند.

مادهٔ دوصدو بیستم:

هرگاه جریان دعوی و محاکمه و اصدار حکم در یک جلسه انجام نیابد تاریخ دیگری به جلسهٔ بعدی تعیین و به طرفین تفهیم می‌گردد.

مادهٔ دوصدو بیست ویکم:

هرگاه یکی از طرفین دعوا در اثنای محاکمه فوت نماید بنا بر طلب جانب مقابل، ورثه متوفی مذکور به محکمه جلب و محاکمه از نقطه توقف مجدداً آغاز می یابد.

مادهٔ دوصدو بیست ودوم:

در صورتی‌که مدعی برای اثبات دعوی خود تقاضای وقت اضافی نماید محکمه مدت لا زمه برایش مهلت می‌دهد.

مادهٔ دوصدو بیست وسوم:

هرگاه به اوراق و اسناد مربوط به دعوی، مدعی و یا دفع مدعی علیه که در دوایر و مؤسسات دولتی مختلط و خصوصی موجود باشد در جریان محاکمه ضرورت احساس گردد بغرض استحصال همچواسناد و اوراق مهلت داده میشود.

مادهٔ دو صدو بیست و چهارم:

هر گاه وصول اوراق توسط طرفین دعوی میسر نگردد محکمه میتواند اوراق مورد ضرورت را از مراجع مربوط رسماً مطالبه نمایند.

مادهٔ دوصدوبیست و پنجم:

هرگاه طرف دعوی از مندرجات اوراق و اسنادی که به غرض اثبات دعوی به محکمه تقدیم می شود منکر و یا ادعای جعل آنرا نماید حسب احکام فصل (۱۵) این باب اجراآت و رسیدگی می گردد.

مادهٔ دوصدوبیست و ششم:

دعوی حادث متولد از دعوی اصلی که در اثنای جریان دعوی از طرف مدعی و یا مدعی علیه تقدیم میشود، محکمه آنرا در ضمن دعوی اصلی رسیدگی و فیصله میکند.

مادهٔ دوصدبیست و هفتم:

محکمه به دعوی حادث که ایجاب رسیدگی عاجل را نماید قرار قضائی صادر و این قرار نهایی می باشد.

مادهٔ دوصدوبیست و هشتم:

هرگاه دعوی حادث ناشی از دعوی اصلی در محاکم فوقانی مطرح گردد به محکمهٔ اولی احاله میشود.

مادۀ دوصدوبیست و نهم:

دعوی حـادث طی مراتب مقدماتی را ایجاب نمی کند.

مادۀ دوصدو سی ام:

مـحکمه در قضایـای که رغبت طرفین را بـه اصـلاح احـساس نمایـد بـه تعیین مصلحین توصیه می‌دارد.

مادۀ دوصدوسی و یکم:

(۱) هـرگاه طرفیـن دعـوی بیـن خـود اصلاح نمایند در صورتی‌کـه قــبل از دوران دعـوی و جریان مـحکمـه بـاشـد اصـلاح خـط تحریـر و بـه مـوضوع شـان خاتمه داده مـی شـود.

(۲) هـرگاه اصـلاح در جریـان دوران دعـوی و محاکمـه صـورت بگیـرد صــورت اصــلاح درج فیــصـله گردیــده بــه تجــویز اصــلاح و خــتم منازعه طرفین حکم صادر می‌شود.

مادۀ دوصدوسی و دوم:

در صورتی‌که طرفین به اصلاح موافقه ننمایند محکمـه موضـوع را تحـت دوران قرار داده فیصله صادر می‌کند.

مادۀ دوصدوسی و سوم:

تـحریرات مـحکمه مـکلـف است در جـریان محاکمه مــراتب آتــی را در نظر گـرفـته ثبت مـحضرنـماید:

۱-اسم رئیس جلسه و هیـأت قـضـائی، شـهرت طـرفین دعـوی و اسـم تـرجمـان اگر مـوجود باشد.

۲- اظهارات طرفین.

۳- اسمای شهـود بـا شــهرت مکمله شان.

٤- خلاصۀ مندرجات اسنادی‌که طرفین ارائه می‌دارند.
٥- تدقیقاتی‌که از طرف محکمه اجرأ می‌شود.
٦- تصمیمی که از طرف محکمه گرفته می شود.

مادۀ دوصدوسی و چهارم:

در صورت عدم ختم محاکمه و موکول شدن جریان آن به روز دیگر و روز های بعدی جلسات قضائی به ترتیب مادۀ (۲۳۳) این قانون در محضر قید و اجراآت صورت می گیرد.

مادۀ دوصدوسی وپنجم:

محضر، سایر اوراق و اسناد قابل نگهداشت یکجا با سوابق قضیه در محکمه حفظ می شود.

مادۀ دوصدوسی وششم:

بعد از تحقیق و تدقیق قضیه رسیدگی به دلایل، رئیس جلسه از شاملین قضیه توضیحات اضافی را مطالبه می‌نماید در صورتی‌که طرفین توضیحاتی نداشته باشند رئیس جلسه ختم تحقیق قضیه را اعلان و محکمه به مباحثات قضائی می پردازد.

مادۀ دوصدوسی وهفتم:

مباحثات قضائی حاوی اظهارات اشخاص شامل قضیه بوده که به ترتیب آتی صورت می گیرد:
۱- اظهارات مدعی و یا ممثل قانونی وی.
۲- اظهارات مدعی علیه و یا ممثل قانونی وی.
۳- اظهارات شخص ثالثی که در جریان رسیدگی قضیه عریضۀ جدا گانه در مورد دعوی ارائه نماید.

٤- نظر څارنوال مدنی شامل قضیه.

٥- سایر مطالبیکه ممدجریان سریع محاکمه گردد.

مادۀ دوصدوسی وهشتم:

اشتراک کننده گان مباحثات قضائی مندرج مادۀ (۲۳۷)این قانون نمی تواند در اظهارات خود به حالات و دلائلیکه به محکمه توضیح نشده و در جلسۀ قضائی تحقیق نگردیده است استنادنماید.

مادۀ دوصدوسی ونهم:

در صورتی‌که دعوی بعد از طی مراتب به درجه اصدار حکم رسیده باشد تبدیل ذات یا تغییر صفات طرفین مانع صدور و ابلاغ حکم نمی گردد. هدف از تبدیل ذات فوت و از تبدیل صفات حدوث جنون و افلاس است.

مادۀ دوصدو چهلم:

محکمه در اثنای دوران دعوی در خواست شخص ثالث مبنی بر مطالبۀ حق، صلاحیت مداخله در دعوی و حضور در محاکمه را می-پذیرد.

در صورتی‌که مراحل قانونی حکم به پایان رسیده باشد ابلاغ حکم محکمه به طرفین دعوی از اثر این در خواست به تعویق نمی افتد.

مادۀ دوصدوچهل و یکم:

رئیس جلسه در پایان تحقیق و تدقیق دعوی، مباحثات قضائی و اظهار طرفین مبنی بر نداشتن کدام مطلب اضافی برای گفتن، ختم محاکمه را به آنها اعلام می‌دارد.

مادۀ دوصدو چهل و دوم:

حق اظهـارات طـرفین بعداز اعلام و اختتام محـاکمه خاتمه پیـدا می‌کند.

مادۀ دوصدوچهل و سوم:

هیأت قضائی بعـد از ختم محاکمه به غرض اخـذ تـصمیم و تنظـیم نـص حکم به اتـاق مـشورۀ قـضـائی داخــل و قبـل از آن موضـوع از طــرف رئیـس جلســه به اطـلاع حاضـرین رسانیده می شـود.

مادۀ دوصدو چهل و چهارم:

بعـد از اخـذ تصمیم و تنظیم نص حکم هیـأت قضـائـی بــه اتـاق جلـسه مراجعه نمـوده رئـیس جلسه حـکم محکمه را اعــلان، میعـاد شــکایت و فـرجام خواهی را توضیح می‌دارد.

مادۀ دوصدوچهل و پنجم:

هـر گـاه جـلسه در دفـتر کار هیأت قضائی دایر شده بـاشد همزمـان بـا اعـلان ختم مـحاکمه، حاضـرین از اتــاق خــارج بعـد از اخــذ تــصمیم جهت ابلاغ حـکم به طرفین دعوی اجازه حضور داده می شـود.

فصل سیزدهم
فیصله و حکم محکمه

مادۀ دوصدو چهل وششم:

تصمیم هیأت قضائی که در ماهیت دعوی بـعد از جریان محاکمـه اتخـاذ می‌شود به صـورت فیصله صادر می گردد.

مادۀ دوصدو چهل وهفتم:

فیصلۀ محـکمه باید قانونی و مستدل باشد.

مادۀ دوصدوچهل وهشتم:

محکمه فیصله را صرف به استناد دلایلی صادر می‌نماید که در جلسۀ قضائی تحقیق و گرد آوری شده است.

مادۀ دوصدو چهل ونهم:

حین اصدار حکم در اتاق مشوره صرف هیأت قضائی مربوط می‌تواند موجود باشد و حضور سایر اشخاص جواز ندارد.

مادۀ دوصدو پنجاهم:

حکم محکمه به اکثریت آراء هیأت قضائی به ترتیبی صادر می گردد که اولاً اعضاء و بعداً رئیس جلسه ابراز رأی می‌نماید. هیچ یک از اعضای هیأت قضائی حق ندارد بدون مجوز قانونی از ابراز رأی استکاف ورزد.

مادۀ دوصدو پنجاه ویکم:

هرگاه یکی از اعضای هیأت قضائی با فیصلۀ اکثریت موافق نباشد نظر مشخص خود را به ورقۀ جدا گانه تحریر و بعد از امضاء و مهر ضم فیصله می نماید این نظر در جلسۀ قضائی قرائت نمی شود.

مادۀ دوصدو پنجاه ودوم:

افشای نظریات که از طرف قضات در اتاق مشوره ابراز می شود مجاز نیست.

مادۀ دوصدو پنجاه وسوم:

فیصله توسط رئیس جلسۀ قضائی یا یکی از قضات سهیم در اصدار حکم تحریر و از طرف هیأت قضائی مهر و امضاء می گردد.

مادۀ دوصدوپنجاه وچهارم:

فیصله مشتمل از بخش های مقدمه، تشریح، استدلال نتیجه و نص حکم می‌باشد.

مادۀ دوصدوپنجاه وپنجم:

بخش مقدمۀ فیصله شامل مطالب ذیل است:

۱- نام محکمۀ حاکمه، اسم رئیس جلسه، اعضای قضائی، منشی جلسه، څارنوال در صورتی‌که در جلسه اشتراک نماید.

۲- شهرت مکمل مدعی، مدعی علیه با توضیح سکونت، پیشه، وظیفه، محل پیشه وظیفه، نمبر تذکره تابعیت و محل صدور آن، شهرت سایر اشخاص شامل قضیه، وکلا و ممثلین قانونی آنها.

۳- تشخیص نوع موضوع دعوی.

٤- نمبر، تاریخ و محل صدور فیصله، تاریخ ابلاغ، تعداد اوراق فیصله و ضمایم آن.

مادۀ دوصدو پنجاه وششم:

بخش تشریحی فیصله حاوی مطالب ذیل است:

۱- صورت دعوی مدعی، مدافعات مدعی علیه و سایر مطالبات طرفین دعوی.

۲- اقرار یا انکار.

۳- شهادت شهود، قبول و یا رد آن.

٤- اسناد، قرائن قاطعه و قرائن مستنبطه.

٥- حلف یا نکول.

٦- خلاصه جریان محاکمه.

مادۀ دوصدو پنجاه وهفتم:

بخش استدلال فیصله حاوی مطالب ذیل است:

۱- صورت تحقیق قضیه در محکمه.

۲- وسایل اثبات یا نفی و توضیح دلایل.

۳- استدلا لی‌که محکمه به اساس آن دلایل ارائه شده را قبول و یا رد می نماید.

٤- تذکرمادۀ قانونی که مورد استناد محکمه قرار می‌گیرد.

مادۀ دوصدو پنجاه وهشتم:

بخش نتیجه فیصله حاوی مطالب ذیل است:

۱- عدم اثبات دعوی.

۲- الزام مدعی علیه.

۳- اندازه تعویض یا خسارات محکوم به.

٤- مصارف محکمه.

مادۀ دوصدو پنجاه ونهم:

نص حکم فیصله حاوی مطالب ذیل است:

۱- ذکر تاریخ جلسۀ قضائی و صدور حکم به اکثریت یا اتفاق آراء.

۲ - اتکاء به دلایل مشخص با ذکر مادۀ قانون.

۳ - ذکر طرفین دعوی.

٤ - تعیین محکوم به.

۵- رد دعوی.

٦- ترک خصومت.

۷- عدم اثبات دعوی.

۸- الزام مدعی علیه.

مادهٔ دوصدو شصتم:

نص حکم باید قاطع، صریح و عاری از هر نوع تعقید لفظی و معنوی باشد.

مادهٔ دوصدوشصت ویکم:

۱- حکم محکمه بعد از انجام محاکمه بدون تأخیر به طرفین ابلاغ می-گردد.

۲- فیصلهٔ محکمه در ظرف ده روز تنظیم، ترتیب و صادر می شود.

مادهٔ دوصدوشصت ودوم:

هیأت قضائی نمی تواند بعد از ابلاغ حکم در قضیه، فیصلهٔ خود را تعدیل یا نقض نماید.

مادهٔ دوصدوشصت وسوم:

محکمه در هر حال می‌تواند اغلاط املایی، انشایی و اشتباهات عددی را در فیصله تصحیح نماید، هیأت قضائی اغلاط و اشتباهات در فیصله را تصحیح و در ذیل آن امضاء می نمایند.

مادهٔ دوصدوشصت وچهارم:

در صورت وجود ابهام در حکم یا فیصله، محکمه می‌تواند نظر به عریضهٔ اشخاص شامل قضیه بدون تغییر دادن متن فیصله آن‌را توسط هیأت قضائی در جلسه توضیح نماید مشروط بر این‌که فیصله تطبیق نشده باشد.

مادهٔ دوصدوشصت وپنجم:

در صورتی‌که تطبیق فیصلهٔ نهایی مستلزم پرداخت وجه مالی باشد، محکمه می‌تواند نظربه عریضهٔ اشخاص شامل قضیه با نظر داشت

تثبیت وضع دارایی محکوم علیه یا حالات دیگر در نص حکم پرداخت به اقساط را تجویز نماید.

مادهٔ دوصدو شصت وششم:

فیصلهٔ محکمه در حالات ذیل کسب قطعیت می‌نماید:

۱- انقضای میعاد شکایت بدون عذرقانونی.

۲- تقدیم شکایت یا اعتراض به محکمهٔ فوقانی در صورتی‌که به رسیدگی قضیه در محکمهٔ فوقانی فیصله نقض نشود.

فصل چهاردهم
قرار محکمه

مادهٔ دوصد وشصت وهفتم:

قرار محکمه تصمیم قضائی است که متوجه ماهیت دعوی نبوده در شکل رسیدگی صورت گیرد.

مادهٔ دوصدوشصت وهشتم:

قرار محکمه در اتاق مشوره مطابق حکم مادهٔ (۲٤۳) این قانون توسط هیأت قضائی صادر می‌گردد.

مادهٔ دوصدوشصت ونهم:

محکمه می‌تواند در موضوعات عادی بدون رعایت حکم مادهٔ (۲٦۸) این قانون بعد از مشورهٔ هیأت قضائی قرار صادر و آن‌را درج محضرنماید.

مادۀ دوصدو هفتادم:

قرار محکمه عندالصدور ابلاغ می گردد.

مادۀ دوصدو هفتاد ویکم:

قرار محکمه حاوی مطالب ذیل است:

۱- تاریخ و محل صدورقرار.

۲- نام محکمۀ صادر کننده قرار، ترکیب محکمه و منشی جلسۀ قضائی.

۳- اشخاص شامل قضیۀ موضوع مورد منازعه.

٤- موضوعی‌که راجع به آن قرار صادر می گردد.

٥- علل و اسبابی‌که محکمه به موجب آن قرار خود را صادر نموده است.

٦- اتکاء قانونی محکمه.

۷- نتیجه گیری و تصمیم نهایی هیأت قضائی.

۸- تعیین میعاد شکایت علیه قراری‌که قانوناً قطعی نباشد.

۹- تذکر قطعی بودن قرار در مواردی که قرار مطابق به احکام قانون نهایی پنداشته شده باشد.

فصل پانزدهم

اسباب حکم (وسایل ثبوت)

مادۀ دوصدو هفتادو دوم:

وسایل ثبوت که اسباب حکم را تشکیل می‌دهند قرار ذیل است:

۱- اقرار.

۲- بینه (اسناد، شهود، قرائن قاطعه و مستنبطه).

۳- یمین (سوگند).

٤- نکول.

مادهٔ دوصدو هفتاد و سوم:

قرار عبارت از اخبار به امری است در محکمه که بقای حق طرف دعوی و یا حالتی را علیه مقرثابت سازد.

مادهٔ دوصدو هفتاد و چهارم.

اقرار مقر دارای اهلیت حقوقی و قانونی نزد محکمه در صورتی مدار اعتبار است که ظاهر الحال مکذب آن نباشد.

مادهٔ دوصدو هفتادو پنجم:

اقرار مقید به قبول مقر له حاضر نیست اما رد آن از طرف مقرله صورت گرفته می‌تواند در صورتی‌که قسمتی از اقرار مقر توسط مقرله رد گردد اقرار در مابقی صحت دارد.

مادهٔ دوصدوهفتادو ششم:

اقرار به حق غایب تا زمان اطلاع و تصدیق غایب از اقرار مقر، نافذ نمی گردد.

مادهٔ دوصدو هفتادو هفتم:

رجوع از اقراری‌که مطابق حکم مادهٔ (۲۷۳) این قانون صورت گرفته باشد اعتبار ندارد.

مادهٔ دوصدو هفتادوهشتم:

اقرار به مشاع در سهم افراز نا شده صحت دارد.

مادۀ دوصدوهفتادونهم:

هرگاه مدعی علیه نزد محکمه به ادعـای مـدعی اقـرار کنـد محکـوم علیـه شناخته مـی شود.

مادۀ دوصدوهشتادم:

هرگاه مدعی علیه انکار نماید مدعی مکلف است مـدارک اثباثیـه را جهـت اثبات ادعای خود به محکمه تقدیم کند.

مادۀ دوصدوهشتادویکم:

مدارک اثباتیه قرارذیل است:

۱- اسناد.

۲- شهادت شهود.

۳- قرائن.

مادۀ دوصدو هشتاد ودوم:

اسناد دو نوع است:

۱- اسناد رسمی.

۲- اسناد عرفی.

مادۀ دوصدوهشتادو سوم:

اسناد رسـمی و عرفـی اسـنادی اسـت کـــه در فقـرۀ (۱و۲) مـادۀ (۹۹۱) قانون مدنی تصـریح گـردیـده اسـت.

مادۀ دوصدو هشتادوچهارم.

اسناد رسمی در مورد مقر، ورثـه و قایم مـقام آن قبـل از دوران دعـوی قابل اعتبار و دلیل الزام است.

مادۀ دوصدوهشتاد وپنجم:

شخصی که در اسناد رسمی به حیث شـــهود مـــعرفت پذیرفتـه شـده و ادعای ملکیت مندرج سند را برای خود نماید سـند رسمی مـذکور قبـل از دوران دعوی علیه وی دلیل الزام است.

مادۀ دوصدوهشتاد وششم:

دعـــوی مــدعی بــر ضــد اســناد رســمی بــا ارائــه ســند مبطــل از طرف مـدعی علیه باطل یابه اقرار مدعی علیه ثـابت مـی گردد.

مادۀ دوصد وهشتاد وهفتم:

فرامـــین، اسنـــاد رسـمی، فیـصـله هــا و قـرار هــای قطعـی محکمــه در صورتی‌که عـاری از جعل و تزویر بوده و دارای ثبـت محـفوظ بـه ادارۀ دولتی یا دیوان قضا بـاشد اسناد مثبـته شناختــه شـده دلیــل اثبــات و الزام است.

مادۀ دوصدوهشتاد وهشتم:

اسناد رسمی که در تـرتـیب و تنظیم آن شروط و احکـام قـانون رعایـت نشده باشد حیثیت اسناد عرفی را دارد.

مادۀ دوصدو هشتاد ونهم:

اسنــاد عرفی که بین طرفین تـحریر و به امضاء مهـر و یـا شـصت شــان رسیده باشـد در صـورتی‌کـه جـانبین مهـر و امـضا و شـصت شــان‌را تصدیق کنند مانند اسناد رسمی قابل اعتبار می باشد.

مادۀ دوصدونودم:

سند عرفی که به خط و کتابت شخص تحریر و امضا شده در صورتی‌که خط و امضای وی ذریعه کارشناس مربوط و اهل خبره تثبیت گردد مانند سند رسمی مدار اعتبار است.

مادۀ دوصدونودو یکم:

اشخاصی‌که اسناد عرفی به مهر، امضاء و یا شصت شان در یک خصومت ارائه می‌شود مکلف اند که مهر و امضاء و یا شصت خود را تصدیق و یا انکار نمایند سکوت در حکم انکار است.

مادۀ دوصدونودودوم:

وارث به تصدیق یا انکار مهر، امضاء و شصت مورث خویش مجبور ساخته نمی شود صرف حق اقرار، انکار یا اظهار بی خبری را دارد.

مادۀ دوصدو نودوسوم:

مینوت مکاتیب، تلگرام و سایر اوراق امضاء شدۀ شعبات که در دفتر مربوط وجود داشته باشد حیثیت اسناد عرفی را دارد.

مادۀ دوصدو نودوچهارم:

درج شهادت دو نفر شاهد معرفت که اهلیت ادای شهادت را داشته باشند در تمام وثایق محاکم حتمی است. اشخاص معروف عندالمحکمه ازین حکم مستثنی است.

مادۀ دوصدونودوپنجم:

در صورت تعدد وارث و شریک هرگاه بعضی از آنها وثیقه را ترتیب نموده باشند این وثیقه صرف در قسمت ترتیب کننده گان مدار اعتبار بوده شامل متباقی وارثین و شرکاء شده نمی‌تواند.

مادهٔ دوصدو نودوششم:

(۱) قاضی نمی تواند در محکمه ای‌که اجرای وظیفه می‌نماید بـرای خـود، پـدر، پـدر کـلان، مـادر، مـادر کـلان، اولاد، بـرادر، خـواهر، زوجـین، بـه کارکنان محکمه مربوطه وثیقه ترتیب بدهد.

(۲) پذیرش اشخاص مندرج فقرهٔ (۱) این مـاده به حیث شهود، اهل خبـره یا مترجم از طرف قاضی محکمه مربوطه جواز ندارد.

مادهٔ دوصدو نودوهفتم:

وثایـق اشخـاص منـدرج مـادهٔ (۲۹٦) ایـن قانــون در محــکمه همجـوار ترتیب مـی گردد.

مادهٔ دوصدو نودوهشتم:

وارسی از عرایض مبنـی بـر مـشبوهیت و جعـل اسـناد رسـمی مربـوط محکمهٔ ابتدائیه ذیصلاح می باشد.*

مادهٔ دوصد و نود ونهم:

هرگاه عرایض راجع به مشبوهیت جعل یا تزویر اسناد به مراجع دیگـری تقدیم گردد به محکمه علاقه داری، ناحیوی، شهری یـا ولـسوالی مربـوط رجعت داده می‌شود.❋

---

* مادهٔ (۲۹۸) تعدیل گردیده در بخش تعدیلات مراجعه شود.

❋ مادهٔ (۲۹۹) تعدیل گردیده، در بخش تعدیلات مراجعه شود

مادهٔ سه صدم:

هرگاه ادعا در بـارهٔ اسناد مبـنی بـر مشبوهیت و جـعل ایجـاب اثبـات را نماید تعـقیب جـزائی مـوضوع الـی دوران نهـایی حق العبدی معطل مـی-گردد.*

مادهٔ سه صد ویکم:

هرگاه محکمه بعد از ارزیـابی دلایـل، ادعـای مـشبوهیت و جعـل را وارد نداند قرار عدم دوران دعوی را صادر، علیه ایـن قـرار اسـتیناف خـواهی صورت گرفته می‌تواند.

مادهٔ سه صدو دوم:

هر گـاه محکمه بعد از ارزیابی دلایل، ادعـای مـشبوهیت و جعـل را وارد بـداند قـرار دوران دعوی مشبوهیت و جعل را صـادر و به مدعی تفهـیم می نماید تا صورت دعوی خود را ارائه بدارد.*

مادهٔ سه صدو سوم:

(۱) هر گاه ظواهر امر، سند ارائه شده یکـی از طـرفین دعـوی را در نظـر محکمه مشبوه جلوه دهد محکمه می‌توانـد مثنـای آنـرا از مرجـع ترتیـب دهنده رسماً مطالبه نماید.

(۲) حکم مندرج فقرهٔ (۱) این ماده در صـورت اشـتباه در تـصدیق ارائـه شده نیز تطبیق می‌گردد.

---

* مواد ۲۹۸، ۲۹۹ و ۳۰۰ تعدیل گردیده، در بخش تعدیلات مراجعه شود.

* ماده ۳۰۲ تعدیل گردیده، در بخش تعدیلات مراجعه شود.

مادهٔ سه صدو چهارم:

(۱) بر آمدگی ها و یا عباراتی‌که بین السطور یا در حاشیه یک سند رسمی تحریر گردیده اعتبار ندارد.

(۲) درصورتی‌که اضافات مندرج فقره (۱) این مادهٔ به تصدیق وامضا مقر و مقرله و شهود سند رسیده از طرف ترتیب کننده مهر و امضاء شده باشد مدار اعتبار است.

مادهٔ سه صدوپنجم:

عباراتی که از طرف دائن در روی و ظهر یک سند دست داشته مدیون دایر به رسیدن کل دین و یا قسمتی از آن تحریر گردیده در صورتی مدار اعتبار است که دائن به صحت آن معترف بوده و یا به خط و کتابت وی تحریر و امضاء شده باشد.

مادهٔ سه صدوششم:

طرفیکه اصل سند او نزد مقامات رسمی قید بوده و با وجود ضرورت ارائه سند به محکمه به دلایل مؤجه از ارائه آن عاجز باشد می‌تواند توسط محکمه اصل سند را مطالبه نماید. مصارف ناشی از این امر بدوش صاحب سنداست.

مادهٔ سه صدوهفتم:

اسنادی‌که در خارج کشور ترتیب گردیده در حالی مدار اعتبار قرار گرفته می‌تواند که سند مذکوراز طرف یکی از نماینده گی های سیاسی جمهوری افغانستان ترتیب و تصدیق گردیده و وزارت امور خارجه نیز از صحت آن رسماً اطمینان داده باشد.

مادۀ سه صدو هشتم:

در صورت استناد به سندی‌که به لسان خارجی ترتیب گردیده است استناد کننده مکلف است اصل سند را همزمان باترجمۀ مصدقۀ آن به محکمه ارائه نماید.

هرگاه ترجمۀ سند ارائه شده مورد قبول جانب مقابل و یا محکمه واقع نشود به ترجمه مجدد آن از جانب محکمه به مصرف ارائه کننده سند اقدام می‌گردد. در صورت مطابقت ترجمه دوم با ترجمه اول حق مراجعه متضرر بجانب مقابل اخلال نمی‌شود.

مادۀ سه صدو نهم:

هرگاه دعاوی مشبوهیت و جعل سند ارایه شده در اثنای جلسۀ محکمه به عمل آید چگونگی آن در فورمه خاص دعوی رسانیده شده امضاء و شصت ادعا کننده در ذیل آن گرفته می‌شود.

مادۀ سه صدو دهم:

(۱) هرگاه سند مورد ادعای مشبوهیت و یا جعل در ماهیت دعوی مؤثر نباشد، نزد محکمه مدار اعتبار نبوده، مدارک و اسناد دیگری مدعی را استماع می نماید.

(۲) هرگاه سند ارائه شده ای مورد ادعای مشبوهیت و جعل در ماهیت دعوی موثر باشد محکمه قرارمبنی بر رسیدگی دعوی مشبوهیت یا جعل را صادر و اصل دعوی دایر شده را الی طی مراحل نهایی متوقف می سازد.

مادۀ سه صدویازدهم:

مدعی مشبوهیت و جعل مکلف است که ادعای خود را در ظرف یکماه در محکمۀ ذیصلاح تعقیب نماید.*

مادۀ سه صدو دوازدهم:

هر گاه مدعی مشبوهیت و جعل بدعوی خود بدون عذر مؤجه در میعاد مندرج مادۀ (۳۱۱) این قانون حاضرنگردد محکمه برای حضور مدعی تاریخ دیگر تعیین و ابلاغ می‌نماید.در صورتی‌که مدعی باز هم در مدت معینه دعوی مشبوهیت و جعل را تعقیب نکند برای ادعای وی مبنی بر مشبوهیت و جعل میعاد دیگری تعیین نه گردیده محکمه طرفین را جلب و به اصل دعوی شده رسیدگی می‌نماید.*

مادۀ سه صدوسیزدهم:

هر گاه رسیدگی دعوی جعل از طرف محکمه دیگری غیر از محکمۀ ذیصلاح دعوی اصلی، صورت بگیرد محکمه رسیدگی کنندۀ جعل مکلف است از نتیجه اجراآت خود به محکمه ای‌که اصل دعوی را رسیدگی می نماید وقتاً فوقتاً اطلاع دهد.*

مادۀ سه صدوچهاردهم:

رعایت نکات آتی در رسیدگی اسناد مشبوه و جعلی ضروری است:

۱- دقت درخط.

---

* مواد۳۱۱ و ۳۱۲ حذف گردیده، در بخش تعدیلات مراجعه شود.

* ماده ۳۱۳ تعدیل گردیده، در بخش تعدیلات مراجعه شود.

۲– دقت درامضاء.

۳– دقت در مهر.

٤– دقت در نشان شصت.

٥– گل وتراش و قلم خوردگی بدون تصحیح.

٦– بـر آمدگی بدون مهر و امضاء.

۷– فوتوی مشمولین وثیقه.

۸– تفاوت در اصل و ثبت و ثیقه.

مادهٔ سه صدو پا نزدهم:

طرز رسیدگی ادعا مشبوهیت و جعل علاووه بر احکامی‌که در این قـانون پیش بینی شده توسط لایحه جدا گانه ای‌که تحریـر وثایق و اشباه وثایق در آن توضیح شورای عالـی سـتره مـحکـمه آن‌را تـصویب مـی‌نمایـد تنظیم می‌گردد.

مادهٔ سه صدو شانزدهم:

ادعای مرافعـه خـواهی در قـضایای مـدنی و حقـوق عامـه کـه نظر بـه مشبوهیت وثایق ابراء وصلح یا فیصله های اقـرار، ابـراء و صـلح مطـرح مـی‌گـردد از تـا ریـخ تقـدیم ادعـای مـشبوهیت و جعـل مـدار اعتبـار اسـت نه از تـاریخ صـدور اصل وثیقه یـافیـصله.

مادهٔ سه صدوهفدهم:

محکمه فوقانی وثایق و فیصله های منـدرج مـادهٔ (۳۱٦) ایـن قـانون را از حیث مشبوهیـت یـا جعـل و دلایـل آن بررسـی نمـوده در صـورتی‌کـه مشبوهیت و جعل وجود نداشت حکم به تائید آن می نماید.

مادهٔ سه صدو هجدهم:

هرگاه حکم محکمه به اساس اقرار، اصلاح، ابراء و یا متکی بـه وثـایق و اسناد رسمی دارای ثبت محفوظ دیوان قضاء صادر شده باشـد و راجـع به اسناد مذکور ادعای جعل و مشبوهیت صـورت نگرفتـه باشـد محکمـه فـوقانی با صدور قرارقضائی مرافعه خواهی ایـن نـوع حکـم را رد مـی-نماید.

مادهٔ سه صدونزدهم:

محکمه نمی تـواند مثنای اسنادی را کـه راجع به آن ادعا مشبوهیت و یـا جعل صـورت گرفته است به اشخاص بدهد.

مادهٔ سه صدو بیستم:

هرگاه فیصلهٔ محکمه راجع به جعلی بودن یک سند قطعی گـردد خلاصـه حکـم ابـطـال در ذیل اصل و کنـدهٔ سـند تـــحریر و بـه مهـر مخـصوص رئیس محکمهٔ مربوط رسانیده می‌شود.

مادهٔ سه صدو بیست و یکم:

(۱) شـهادت شهود عـبارت اسـت از اخبار بـه حق در مجلـس قـضـاء بـه لفظ اشـهد.

(۲) محکمه مکلف است شرایط شهادت شهود را اکـیداً رعایت نماید.

(۳) شـهادت از نظـر قوت اثباتیه بعد از سند به درجهٔ دوم قرار دارد.

(٤) نصاب شهادت و شرایط آن تابع احکام شریـعت اسلام می‌باشد.

مادهٔ سه صدوبیست ودوم:

شهادت شـهود طور منـفرد در جلسهٔ هیأت قضائی به حـضور طـرفـین دعـوی استماع می‌گردد.

مادهٔ سه صدو بیست وسوم:

محکمه قبل از استماع شهادت شهود مکلف است شـهرت مکملهٔ شهود را معلوم نماید.

مادهٔ سه صدو بیست و چهارم:

(۱) هـر گـاه مدعی در جواب پرسـش محکمـه قبـل از اظهـار شــهود بـه حضور هیأت قضـائی و طرف دعـوی شـهرت مکملـه شـهود را معرفـی نماید، اما در وقت احضار، شـهود دیگـری را بـه محکمـه حاضـر سـازد محکمه این شهود را نمی پذیرد.

(۲) در صورتی‌که مدعی شهودی را که قبلاً شهرت مکمله آنهـا رامعرفـی کرده است عیناً حاضـر نماید محکمه به شهود اجــازه مـی‌دهـد تـا ادأی شــهادت نمـایند.

مادهٔ سه صدوبیست وپنجم:

هرگاه در معاملات حقوقی یکی از شهود بـروز معـین جلسه بـه محکمـه حاضر و شاهد دیگر به موجب عذر مؤجه قانونی حاضر شده نتوانـست محکمه اظهارات شاهد حاضر را استماع و بــرای احــضار شـاهد غایـب مهـلت می‌دهد.

شهود در قضایای حدود وقصاص از این حکم مستثنی است.

مادهٔ سه صدو بیست وششم:

شهادت شهود در جلسهٔ قضائی از طرف یکـی از هیـأت قـضائی محکمـه ثبت و به حضور شهود و طرفین دعوی قـرائـت و بـه امـضاء و مهــر و نشان شصت آنها رسا نیده می‌شود.

مادۀ سه صدو بیست وهفتم:

(۱) هرگاه شهود، شهادت خود را نسبت کثرت حدود اربعه یا تعدد مدعی‌بها از یاد گفته نتوانند، شهادت خود را از روی نوشته به حضورهیأت محکمه قرائت و در موقع لازم طرف مدعی و مدعی علیه مدعی بها مطابق به ضرورت اشاره نماید.

(۲) در دعوی حدود و قصاص ادای شهادت از روی نوشته جواز ندارد.

مادۀ سه صدو بیست و هشتم:

هرگاه مدعی علیه بعد از اقامۀ شهود، شهادت شهود را تصدیق و یا به اصل مدعی بها اقرار نماید محکمه حکم خود را متکی به اقرار مدعی علیه صادر می‌کند.

مادۀ سه صدو بیست ونهم:

از مدعی دفع تعرض شهود ذوالیدی مطالبه و بعد از اثبات ذوالیدی ا ز مدعی علیه حجت و برهان خواسته می‌شود در صورت عجز مدعی علیه از اقامۀ حجت و برهان به منع و دفع تعرض مدعی علیه بر مدعی بها اصدار حکم می‌شود.

مادۀ سه صدو سی ام:

(۱) تعین میعاد و مهلت برای احضار شهود با نظر داشت بعد مسافه و کیفیت احضار از صلاحیت محکمه می باشد.

(۲) محکمه برای احضار شهود تا سه مرتبه به مدعی اقامه شهود موقع می‌دهد.

مادهٔ سه صدو سی ویکم:

هرگاه مدعی عندالمحکمه اظهار نماید و لو هر قدر مهلت برایم داده شـود نمی توانم شهود را حاضر نمایم اظهارات مدعی در فورمه دعوی ثبـت و در ذیل آن شصت و امضای وی درج می گردد بعداً اگر مـدعی شـهودی را حاضرکند پذیرفته نمی‌شود.

مادهٔ سه صدوسی ودوم:

هرگاه شهود بنابر تقاضای مدعی طوعاً به محکمه حاضر نشوند محکمـه می‌تواند به اثر درخواست مدعی، شهود را جلب نماید.

مادهٔ سه صدوسی وسوم:

(۱) نصـاب شـهود متواتر برای اثبات مدعی بها از بیست و پنج نفرکمتـر نمی باشد.

(۲) تزکیه سری و علنی در مورد شهود متواتر قابل تطبیق نیست.

مادهٔ سه صدو سی و چهارم:

شهادت شهود خارج از محکمه اعتـبار ندارد.

مادهٔ سه صدو سی و پنجم:

شهادت اصل در بارهٔ فرع و فرع در بارهٔ اصـل، زوج در بـارهٔ زوجه و یا عکس آن و شهادت اقـارب دیگر تـا بـه درجـهٔ دوم جواز ندارد.

مادهٔ سه صدو سی و ششم:

شهادت شـریک در بارهٔ شریک در حـال شرکت و رفـیق در بـارهٔ رفیـق در نفـع صـحیح نیست.

مادۀ سه صدوسی و هفتم:

(۱) تزکــیه شــهود ملزمــه چگــونگی و شــرایط تزکیــه تــابع احکــام شریعت اسلام می باشد.

(۲) ستره محکمه مکلف اسـت طرزالعمـل تــزکیه ســری و علنـی شـهود ملزمـه را مطـابق بـه احکـام شـریعت اســلامی تنظـیم و مرعـی الاجـرأ قراردهد.

مادۀ سه صدو سی و هشتم:

(۱) قرینه قاطعه آن است که به دلالت آن وجود یـک امـر مجهـول معلـوم می گردد.این دلالت قرینه را به حدیقـین رسانیــده از ظـاهر آن در اصـل موضوع متنازع فیها استفاده بعمل می آید.

(۲) هرگاه شخصی تصرفات مالکانه شـخص دیگـری را مـدتی مـشاهده نماید و راجع به ما لک بودن خود با وجـود نبـودن اعـذار قـانونیماننـد صغارت، جنون و امثـال آن دعوی نکند بعداً اگــر دعـوی نمایـد دعــوی ملکیت وی به دلالت قـرینه قاطعه منتفی است.

مادۀ سه صدو سی ونهم:

(۱) قـرینه مستنبطه قرینه است که محکمه از حالات مربوط بـه دعـوی و جریان محاکمه آنرا استـنباط و بعد بـه حیث دلیـل درحکـم خــود بـه آن اتکأ می‌نماید.

(۲) اتکأ به قرینۀ مستنبطه در صورت وجـود نص صـریح قـانون جــواز ندارد.

مادۀ سه صدوچهلم:

سوگند و نکول از سوگند: هرگاه مدعی از ارایۀ وسایل و مـدارک اثباتیـۀ دیگر در محکمه عاجز بماند می‌تواند به مـدعی علیه توجیه سوگند نمایـد در این صورت محکمه به اثر مطالبۀ مـدعی، مدعی علیه را سـوگند مـی-دهد.

مادۀ سه صدوچهل ویکم:

هرگاه مدعی علیه در محکمه سوگند نمـود دعـوی مـدعی رد گردیـده بـه قطع خصومت فعلی حکم صادر می‌شود.

مادۀ سه صدو چهل ودوم:

در صورتی‌که دعوی حاوی مطالب متـعدد باشد بـه سـوگند واحـد اکتفـا می شود.

مادۀ سه صدو چهل و سوم:

سوگند یا نکول از سوگند در محکمه بحـضور خـصم یـا قـایم مقـام وی اعتبار دارد.

مادۀ سه صدو چهل و چهارم:

قبول سـوگند یا نکول از سوگند به شخص مدعی عـلیه مـربوط است بـه امتنـاع وکیـل از سـوگـند یا نـکول وی اثر مـرتب نیست.

مادۀ سه صدوچهل پنجم:

هر گاه مدعی حق سوگندخود را اسقاط نمایدمحکمه بـه تـرک خـصومت مدعی حـکم صادر می‌نماید.

مادۀ سه صدوچهل وششم:

در صورتی‌که مـدعی علیه از سـوگند نکول نـماید محکمـه او را بـه رد و یا سپردن مدعی بـها به مدعی محکوم می‌سازد.

مادۀ سه صدو چهل و هفتم:

مـدعی علیه می‌تواند در مقابـل دعــوی مـدعی بـه دفـع صـحیح متوسـل گردد.دفـع مدعـی علیه در حالات ذیل دفـع صحیح شـناخته می‌شود:

۱- مدعی از دعوی خود ابراء نموده است.

۲- مدعی بها را مدعی هبه نموده است.

۳- مـدعی بها را از مدعی خریده است.

٤- به مدعی حق مطلوبه را ایفا نموده است.

مادۀ سه صدو چهل وهشتم:

(۱) هرگاه مدعی بالدفع از اثبات دفع عاجز شد مـی‌توانـد سـوگند مـدعی اصل را مطالبه نماید.

(۲) در صـورت نکول مدعی از دعوی دفـع مدعی علیه دعوی مدعی اصل رد گردیده محکوم علیه قرار می‌گیرد.

مادۀ سه صدوچهل و نهم:

هر گاه مدعی درمقابل دفع مدعی علیه دایر بر ایفأ، هبه، شرأ، ابرأ سوگند نمود در این‌صورت مدعی علیه ملزم قرار می‌گیرد.

مادۀ سه صدو پنجاهم:

دفع متضمن اقـرار در صـورت عـدم اثبـات، مـدعی علیـه را محکـوم بـه پرداخت مدعی بها می سازد.در دفع غیر متضمن اقرار جریان دعـوی بـه حالت اصلی ادامه می یابد.

مادۀ سه صدو پنجاه ویکم:

دعوی دفع مستلزم رعایت سایر شرایط قانونی دعاوی می باشد.

مادۀ سه صدو پنجاه ودوم:

محکمه با نظر داشت احکام مندرج مواد (۱۰۲۲) الی (۱۰۲٤) قانون مدنی بدون طلب خصم، مستقیماً سوگند را به مدعی توجیه می نماید این سوگند از صلاحیت قضاء بوده و سوگند متممه است که موارد آن قرار آتی می باشد:

۱- در دعوی استحقاق که مدعی بها نزد شخص دیگری باشد و مستحق راجع به آن دعوی استحقاق نماید محکمه مدعی را بعد از ثبوت حق وی و قبل از صدور حکم راجع به امور ذیل سوگند می‌دهد:

- مدعی بها را به کسی نفروخته است.
- مدعی بهارا به کسی طور هدیه و صدقه نداده است.
- مدعی بها را به کسی هبه نکرده است.

۲- در دعوی دین و یا حق بر متوفی محکمه مدعی را بعد از ثبوت حق وی و قبل از صدور حکم راجع به امر ذیل سوگند می‌دهد:

- مدعی بها بالذات یا بالواسطه از جانب متوفی برایش نرسیده است.

۳ - در دعوی شفع محکمه بعد از اثبات حق شفع و قبل از صدور حکم، شفیع را راجع به امور ذیل سوگند می‌دهد:

- شفع را به وقت آن خواسته است.
- حق شفع خود را به هیچ صورت از بین نبرده است.

٤- در دعوی رد مبیعه به سبب عیب محکمه مدعی را بعد از اثبات عیب و قبل از صدور حکم راجع به امر ذیل سوگند می‌دهد:

- صراحتاً یا دلا لتاً به عیب رضایت نشان نداده است.

۵ – در دعوی نفقه به زوج غایب محکمه زوجه را بعد از ثبوت حق و قبل از صدور حکم به امور ذیل سوگند می‌دهد:

– شوهر برای وی نقفه نمانده است.

– او را از عقد نکاح خود فارغ نساخته است.

مادهٔ سه صدو پنجاه وسوم:

محکمه مدعی علیه را به اساس مطالبهٔ مدعی به اسم ذاتیهٔ الله یک مرتبه بدون تکرار سوگند می‌دهد.

مادهٔ سه صد و پنجاه وچهارم:

در ادای سوگند نیابت جواز ندارد.

مادهٔ سه صدوپنجاه وپنجم:

در موضوع مربوط به واقعه و فعلی که خود شخص سوگند کننده ایجاد کرده باشد سوگند قاطع (یمین البات) و در موضوع مربوط واقعه و فعل غیر،سوگند به علم داده می‌شود.

مادهٔ سه صدوپنجاه و ششم:

در موضوع مربوط به وقوع امر یا عدم وقوع آن سوگند به سبب و در موضوع مربوط به بقا و یا عدم بقا فی الحال سوگند به حاصل داده می‌شود.

مادهٔ سه صدو پنجاه وهفتم:

در موضوع مربوط به رد سوگند طرفین به یکدیگراحکام مندرج قسمت اول فصل چهارم باب پنجم قانون مدنی رعایت می گردد.

باب سوم
اجراآت در محاکم فوقانی

فصل اول
شکایات و اعتراض بر فیصله های محاکم تحتانی

مادۀ سه صدوپنجاه وهشتم:

شکایت و اعتراض عبارت از حق محکوم علیه غیر قانع از فیصلۀ محکمۀ تحتانی است که با تقدیم شکایت علیه اجراآت قضائی محکمۀ حاکمه از محکمۀ بالا تر مطالبه می‌گردد.

مادۀ سه صدوپنجاه ونهم:

(۱) محکوم علیه غیر قانع می‌تواند علیه احکام صادرۀ محکمۀ حاکمۀ ناحیوی، شهری، ولسوالی و علاقه داری به محکمۀ فوقانی شکایت و اعتراض تقدیم نماید.

(۲) محکوم علیه غیر قانع می‌تواندعلیه احکام صادرۀ دیوان های محاکم ولایات که به صورت ابتدایی حکم صادر نموده است به دیوان‌های مربوط ستره محکمه شکایت و اعتراض تقدیم نماید.

مادۀ سه صدوشصتم:

څارنوال مدنی که در قضیه به حیث مدعی یا مدعی علیه اشتراک نموده، می‌تواند علیه احکام محکمۀ تحتانی اعتراض نماید.

مادۀ سه صدوشصت ویکم:

شکایت و اعتراض علیه احکام نهائی محاکم تحتانی در موارد ذیل صورت می‌گرد:

۱- خطا در تطبیق احکام قانونی.

۲- خطا در تـأویل احکام قانونی.

۳- بطلان در اجراآت به دلیل صدور حکم غیـرقانونی.

مادۀ سه صدوشصت ودوم:

شرایط اساسی شکایت و اعتراض قرار ذیل است:

۱- فیصلۀ محکمۀ تحتانی که دارای صفت حکم باشد.

۲- عـدم ابـراز رضـایت محکـوم علیـه بـه فیـصلۀ صـادرۀ محکمـۀ تحـتانی.

۳- رعایت میعاد قانونی تقدیم اعتراض.

٤- داشتن صلاحیت رسیدگی از طرف محکمۀ فوقانی.

٥- عدم موجودیت سند جداگانه ای‌که حق اعتراض محکوم علیه را ساقط کرده باشد.

٦- تقدیم اعتراض ازجانب مدعی، مـدعی عـلیه یا ممثـل قـانونی آنهـا بـه محکمۀ فوقانی.

۷- عـدم تطبیق و اجرای حکم محکمۀ تحتانی به رضـایت محکوم عـلیه.

مادۀ سه صدوشصت وسوم:

رسیدگی از اعتراض بر فیصله های محکمۀ شـهری، ناحیوی، ولسوالی و علاقه داری از صلاحیت دیوان های مربوط ریاست محکمـۀ ولایـت مـی-باشد.

مادۀ سه صدوشصت وچهارم:

رسیدگی از اعتراض بر فیصله های ابتدایی دیوان هـای مربـوط ریاسـت محکمۀ ولایـت و محـکمه معـادل آن از صـلاحیت دیـوان مربـوط سـتره محکمه می‌باشد.

مادهٔ سه صدوشصت وپنجم:

میعاد تقدیم شکـایت و اعتراض بعد از صدور حکم و ابلاغ آن مدت یـک-ماه است.

فصل دوم

صورت تـقدیـم شکایت یا اعتراض

مادهٔ سه صدوشصت وششم:

شـکایت محکوم علیه غیر قانع بالای فیصلهٔ محکمهٔ تحتانی ضـمن تقـدیم عریضهٔ مطبوع صورت می‌گیرد.

مادهٔ سه صدوشصت وهفتم:

عریضهٔ حاوی شکایت، مـستقیماً بـه محکمـهٔ فوقـانی یـا محکمـهٔ حاکمـه تقـدیم مـی‌گردد.

مادهٔ سه صدوشصت وهشتم:

هرگاه طرف غیر قانع در ذیل ورقهٔ ابلاغ حکم که از طرف محکمهٔ شهری، ناحیوی، ولسوالی و علاقه داری برایش داده می‌شود عدم قناعت خود را تذکر دهد این امر حیثیت شکایت را دارد.

مادهٔ سه صدوشصت ونهم:

عریضهٔ طرف غیر قانع باید حاوی بیان اصـل موضـوع و حکـم محکمـهٔ تحـتانی بـاشد.

مادهٔ سه صدوهفتادم:

عـریضهٔ شـکایت محکوم علیه غیر قانع که بـه محکمهٔ فوقانی یـا محکمـهٔ حاکمه تقـدیم مـی‌گردد رسمی بـوده در دفتـر محکمه ثبـت وبـه شـــاکی رسیدداده می‌شود.

مادهٔ سه صدوهفتادویکم:

شـکـایت و اعتراض که بعـد از انقـضای میعــاد معینــه تقـدیم مـی‌گـردد غیرقابل رسیدگی بوده دوباره به تقدیم کننده آن مـسترد مـی‌گـردد مگـر این‌که شاکی یا معترض عذر مؤجه ارایه نماید.

مادهٔ سه صدوهفتادودوم:

شکایت نامه توسـط تقـدیم کننده یا ممثل قانونی وی امضاء می‌گردد.

مادهٔ سه صدوهفتادوسوم:

اعتراض څارنـوال که به پیشگاه محکمهٔ فوقـانی تقـدیم مـی‌شـود توسـط څارنوال مؤظف امـضاء می‌گردد.

مادهٔ سه صدوهفتادو چهارم:

هـرگاه شکایت توسط ممثل قانونی تقدیم گردد عـلاووه بـر درج نمبـر و تاریخ وثیـقه در شکایت نامه اصل، فوتوکاپی یـا کاپی مصدق وثیـقه نـیز بـه محکمهٔ فوقانی تقدیم می‌گردد.

مادهٔ سه صدو هفتادو پنجم:

مـحکمهٔ فوقانی بعداز حصول شکایت نامه اوراق مربوط به فیـصله را از مرجـع آن رسماً مطالبه می‌نماید.

مادهٔ سه صدوهفتادوششم:

اوراق مربوط به فیصله عندالوصول به هیأت قضائی سپرده شده هیأت موصوف بعد از علم به این مطلب که شکایت به وقت معینه تقدیم شده و اوراق عاری از نواقص اداری می‌باشد به اندراج آن امر می‌دهد.

مادهٔ سه صدوهفتادوهفتم.

اعتراض مفصل شاکی بعد از تقدیم شکایت در ظرف بیست روز ارایه می‌گردد.

مادهٔ سه صدو هفتادو هشتم:

شکایت تحریری یا اعتراض مفصل حاوی مطالب ذیل است:

۱- اسم محکمه مرجع شکایت یا اعتراض.

۲- شهرت شاکی یا اعتراض کننده.

۳- فشردهٔ فیصلهٔ موضوع شکایت یا اعتراض.

٤- اسم محکمهٔ صادرکنندهٔ فیصلهٔ مورد اعتراض.

٥- دلایل عدم صحت فیصله.

٦- مطالبهٔ شاکی یا اعتراض کننده.

۷- فهرست اوراق و اسناد منضمه شکایت یا اعتراض.

مادهٔ سه صدوهفتادونهم:

شکایت و یا اعتراض مندرج مادهٔ (۳۷۸) این قانون به داخل دو نسخه به پیشگاه محکمهٔ فوقانی تقدیم گردد.

فصل سوم
اجراآت مقدماتی محکمه فوقانی

مادۀ سه صدو هشتادم:

تحریرات محکمۀ فوقانی یک نقل شکایت یا اعتراض تحریری معترض را بعد از غور و ملاحظه هیأت قضائی به جانب مقابل سپرده جواب تحریری اخذ می‌کند.

مادۀ سه صدو هشتادو یکم:

(۱) هرگاه شاکی از ارایۀ اعتراض مفصل تحریری امتناع ورزد یا معذرت خود را مبنی بر عجز از تقدیم اعتراض اظهار نماید محکمه به دلایل شفوی وی اکتفا ورزیده امضاء و شصت او را در ذیل اظهاراتش اخذ می‌نماید.

(۲) حکم فقرۀ (۱) این ماده دربارۀ جانب مقابل شاکی ومعترض نیز قابل تطبیق است.

مادۀ سه صدو هشتادو دوم:

محکمۀ فوقانی در موارد ذیل قرار مبنی بر تعطیل اجراآت شکایت را صادر و به شاکی یا معترض برای تصحیح شکایت و یا اعتراض مهلت می‌دهد:

۱- در صورتی‌که شکایت یا اعتراض از طرف تقدیم کننده گان امضاء نشده باشد.

۲- در صورتی‌که ضمایم لازم توأم با شکایت به محکمه تقدیم نشده باشد.

۳- در صورتی‌که محصول دولتی مرتب بـه شـکایت یـا اعتـراض تأدیـه نشده باشد.

مادۀ سه صدو هشتادو سوم:

محاسبۀ مـوعد مرور زمان برای شـکایت یا اعـتراض از تاریخ تقـدیم آن بـه محکـمه صورت می‌گیرد، مشـروط بر این که تقدیـم کننده شـکایت یا اعتراض در میعاد معینه هدایات قرار مندرج مادۀ (۳۸۲) را اجرأ نـماید.

مادۀ سه صدو هشتادو چهارم:

تقدیم کننده شکایت می‌تواند از شکایت خود صرف نظر نماید مشروط بر این‌که فیصله مورد شکـایت یا اعتراض شخص ثالث قـرار نگرفتـه باشـد در ایـــن صـــورت محکمـــه قـــرار انـــصراف از شـــکایت یـــا اعتـــراض صادر،اجراآت را در زمینه قطع می‌نماید.

مادۀ سه صد و هشتاد و پنجم:

(۱) قضیه مورد شکایت و اعـتراض بعد از اظهارات طـرفین بـا اعتـراض ثارنـوال و جواب طرفین به هیأت قضائی غرض تکمیل مطالعات سـپرده می‌شود.

(۲) قضیه بعد از تکمیـل مطـالعات هیـأت قـضائی در اجــندأ درج محـل رسیدگی شـکایت و تـدویر جـلـسۀ قـضائی بـه اطـلاع طـرفین دعـوی و اشخاص شاکی قضیه رسـانیده می‌شود.

مادۀ سه صدو هشتادو ششم:

هـرگاه جانبـین بعد از تقدیم شـکایـت یـا اعتـراض در مرحلـۀ نهـایی بـه اصلاح موافقه نمـایند این موافقه به شکل تحریری به محکمه تقـدیم و در صورت تائید محکمۀ فوقانی به قطع اجراآت تصمیم اتخاذ می‌نماید.

فصل چهارم
تدویر جلسهٔ قضائی غرض رسیدگی به شکایت و اعتراض

مادهٔ سه صدو هشتادو هفتم:
رئیس جلسهٔ قضائی در مرحلهٔ رسیدگی به شکایت و اعتراض با نظر داشت احکام فصل سوم باب دوم این قانون تدابیر لازم را در مورد تأمین نظم جلسهٔ قضائی اتخاذ می‌نماید.

مادهٔ سه صدوهشتادو هشتم:
رئیس جلسهٔ قضائی بعد از افتتاح جلسه و معرفی ترکیب هیأت قضائی و څارنوال مدنی موضوعات ذیل را غرض رسیدگی اعلان می‌نماید:
- نوع قضیهٔ مورد رسیدگی.
- معرفی شاکی یا معترض.
- معرفی محکمه ای‌که علیه فیصله آن اعتراض صورت گرفته است.
- هویت طرفین دعوی درین جلسه از طرف منشی جلسه ثبت می‌گردد.

مادهٔ سه صدو هشتادو نهم:
در صورت عدم حضور یکی از شاملین دعوی به دلیل نداشتن اطلاع از تاریخ و محل رسیدگی قضیه، محکمه امر رسیدگی را معطل قرار می‌دهد.

مادهٔ سه صدو نودم:
(۱) عدم حضور یکی از شاملین دعوی با وجود داشتن اطلاع از تاریخ و محل رسیدگی قضیه مانع رسیدگی نمی گردد.

(۲) هرگاه محکمه عدم حضور را مؤجه بداند می‌تواند رسیدگی قـضیه را معطل قرار دهد.

مادۀ سه صدو نودویکم:

(۱) محکمه عدم حضور غیر مؤجه څارنـوال یا وکیل مـدافع را در جلسۀ رسیدگی به څارنـوال ما فوق یا انجمن وکلای مـدافع اطلاع می‌دهد.
(۲) هرگاه وکیل مـدافع بعد از جلب محکمه تا ده روز بـه جلسۀ قـضائی حاضـر نگـردد محکمـه موضـوع عــدم حـضور او را کـه سـبب تعطیـل رسیدگی قضیه گردیده است به انجمن هیأت وکـلای مـدافع رسـماً ابـلاغ می‌نماید.

مادۀ سه صدو نودودوم:

(۱) رسیدگی قضیه در مرحلۀ استیناف با قرائت گزارشـی کـه ازمطالعـه اوراق ترتیب شده است توسـط رئـیس جلسه یایکی از قضات آغاز مـی-گردد.
(۲) گزارش متضمن چگونگی قضیه، حکم محکمۀ تحتانی، دلایل شـکایت، اعتـراض و سایر مـوادیکه جـدیداً به مـحکمه ارائه گـردیده و نیز حـاوی مدارکی می‌باشد که محکمه بمنظور کنترول صحت فیصله رسیدگی می-نماید.

مادۀ سه صدو نودو سوم:

(۱) محکمۀ فـوقانی حین رسیدگی قضیه نظر به دلایـل موجـود و دلایلـی که تـوسط جانبین یا شـاملین دیگر قضیه ارایه گردیده است قــانونیت و مدلل بودن فـیصلۀ محکمۀ تحتانی را در بخش های شـکـایت شـده و در

بخش های که علیه آنها شکایت موجود نیست و نیز به ارتباط اشخاصی‌که شکایت تقدیم نموده اند ارزیابی می‌کند.

(۲) محکمه درارزیابی همه جانبه قضیه تابع دلایل شکایت و اعتراض نبوده صرف آن‌را وسیلهٔ رسیدگی می‌داند.

مادهٔ سه صدو نودوچهارم:

هیأت قضائی بعد از گزارش قضیه توضیحات شاملین دعوی راکه در جلسهٔ قضائی حاضر گردیده استماع می‌نماید ابتداء تقدیم کنندهٔ شکایت یا وکیل وی، ثـارنوال مدنی در صورت تقدیم اعتراض اظهارات می‌نماید. در صورت تقدیم شکایت از هر دو جانب دعوی حق اولیت در اظهار مطالب از مدعی است.

مادهٔ سه صدو نو دو پنجم:

ثـارنوال شامل قضیه در بارهٔ قانونیت و مدلل بودن فیصله یا عکس آن بعد از اظهارات اشخاص ذیربط توضیحات می‌دهد.

مادهٔ سه صدو نودو ششم:

بعد از استماع توضیحات شاملین قضیه و نظر ثـارنوال هیأت قضائی بمنظور اتخاذ تصمیم قضائی به اتاق مشوره داخل می‌شود.

مادهٔ سه صدو نودوهفتم:

مشورهٔ هیأت قضائی، تصمیم و اعلان مطابق احکام مندرج فصل دوازدهم باب دوم این قانون صورت می‌گیرد.

مادهٔ سه صد و نودو هشتم:

محکمهٔ فوقانی بعد از رسیدگی مقدماتی قضیه در مرحلهٔ نهایی دارای صلاحیت های ذیل می‌باشد:

۱- ارسال قضیه به محکمهٔ ذیصلاح به منظور رسیدگی مجدد در صورت بطلان فیصله محکمهٔ تحتانی.

۲- اقدام به صدور فیصلهٔ جدید در صورت نقض فیصلهٔ محکمهٔ تحتانی یا در صورت ضرورت ارجاع قضیه به محکمهٔ حاکمه به منظور گرد آوری دلایل و تحقیقات مزید جهت رسیدگی مجدد.

۳- فیصله های محاکم تحتانی عاری از موارد بطلان و نقض و دارای نقایض شکلی یا اشتباهات سهو و خطا در اعداد و ارقام از طرف محکمهٔ فوقانی نقض و باطل نشده، صرف جهت استدراک نقصان و اصلاح به محکمهٔ تحتانی اعادهٔ می‌گردد.

٤- تائید فیصلهٔ محکمهٔ تحتانی در صورتی‌که مطابقت آن با قانون در نتیجهٔ غور ظاهرگردد.

مادهٔ سه صدو نودو نهم:

اسباب بطلان فیصله قرار ذیل است:

۱- فقدان ارگان اساسی قضا در فیصله.

۲- عدم صلاحیت یکی از طرفین دعوی برای مخاصمه.

۳- صدور فیصله قضائی غیر محتمل الثبوت و یا مخالف واقعیت عینی راجع به مدعی بها.

٤- صدور فیصله از طرف هیأت قضائی فاقد صلاحیت.

۵- صدور فیصله از طرف محکمهٔ فاقد صلاحیت.

مادهٔ چهار صدم:

موارد نقض فیصله قرارذیل است:

۱- مدلل نبودن فیصله.

۲- عدم توضیح حالاتی‌که برای روشن شدن قضیه اهمیت دارد.

۳- عدم مطابقت دلایل مندرج فیصله با حالات قضیه.

٤- عدم استفاده درست از احکام قوانین.

٥- صدور فیصله به ترک خصومت به علت عدم حضور مدعی.

٦- سایر تخطی های که قانوناً موجب نقض فیصله شده بتواند.

مادۀ چهار صدو یکم:

تائید محاکم فوقانی از فیصله های محاکم تحتانی توسط قرار صورت می‌گیرد.

فصل پنجم

صدور قرار محکمۀ فوقانی مبنی بر عدم صحت فیصله و نقض آن

مادۀ چهار صدو دوم:

تصمیم محکمۀ فوقانی در مورد نقض به شکل قرار صادر و قرار مذکور شامل مطالب ذیل می‌باشد:

۱- تاریخ و محل اصدار قرار.

۲- اسم محکمۀ صادر کنندۀ قرار.

۳- ترکیب هیأت قضائی.

٤- شهرت څارنوال مدنی و شاملین رسیدگی قضیه.

٥- شهرت شخص تقدیم کننده شکایت یا اعتراض.

٦- متن مختصر فیصلۀ محکمۀ تحتانی.

۷- متن مختصر شکایت یا اعتراض ارایه شده.

۸- توضیحات اشخاص شامل رسیدگی قضیه در محکمه.

۹- عوامل تحریک دعوی مدنی و نتیجه گیری محکمه.

۱۰- قانون مورد استناد محکمه.

۱۱- تصمیم هیأت قضائی مبنی بر نقض فیصله.

مادۀ چهار صدو سوم:

در صورت نقض فیصله و ضرورت احاله آن بر رسیدگی مجدد، محکمۀ فوقانی در قرار خود مطالب ذیل را تصریح می‌نماید:

۱- حالات قابل توضیح قضیه.

۲- دلایل اثبات قابل مطالبه.

۳- سایر اجراآت دیگری که در محکمۀ تحتانی انجام می یابد.

مادۀ چهار صدو چهارم:

قرار محکمۀ فوقانی مبنی بر نقض فیصلۀ محکمۀ تحتانی قابل شکایت نبوده قطعی است.

مادۀ چهار صدو پنجم:

(۱) تطبیق مندرجات قرار محکمۀ فوقانی مبنی بر بطلان یا نقض فیصله در قسمت رسیدگی مجدد حتمی است.

(۲) محکمۀ تحتانی در اصدار حکم خود ملزم به پیروی بدون قید و شرط قرار محکمۀ فوقانی نیست.

مادۀ چهار صد و ششم:

در صورت رد شکایت یا اعتراض ارایه شده، محکمۀ فوقانی دلایل رد را در قرار خود تصریح می‌نماید.

فصل ششم

تقدیم شکایت و اعتراض بر قرار محکمهٔ تحتانی

مادهٔ چهار صدو هفتم:

طرفین قضیه می‌توانند علیه قرار محکمه که در مرحله ابتدایی صادر گردیده شکایت و اعتراض تقدیم نماید.

مادهٔ چهار صدو هشتم:

قرار های ذیل مورد شکایت و اعتراض قرار گرفته می‌تواند:

۱- قرارهای که از طرف محکمهٔ ولایت، محکمهٔ شهری، ناحیوی، ولسوالی و علاقه داری به ملاحظه صلاحیت و عدم صلاحیت صادر شده باشد.

۲- قرار های که راجع به انقضای میعاد و یا عدم انقضا صادر می‌شود.

۳- سایر مواردی‌که به موجب این قانون قرار محکمهٔ تحتانی قابل شکایت و اعتراض شناخته شود.

مادهٔ چهار صدو نهم:

محکمهٔ فوقانی بعد از رسیدگی شکایت و اعتراض بر قرار های محکمهٔ تحتانی که در قانون پیش بینی شده به ترتیب ذیل تصمیم اتخاذ می‌نماید:

۱- قرار را تائید، شکایت یا اعتراض را رد می‌نماید.

۲- قرار را نقض، موضوع را جهت رسیدگی مجدد به محکمهٔ تحتانی رجعت می‌دهد.

۳- قراری را که در ماهیت دعوی صادر شده نقض و جهت صدور فیصله به محکمهٔ اولی اعادهٔ می‌نماید.

مادهٔ چهار صدودهم:

قرار صادرهٔ محکمهٔ فوقانی مبنی بر نقض قرار محکمهٔ تحتانی در حالات مندرج مادهٔ (٤٠٩) این قانون واجب التعمیل است.

فصل هفتم

صلاحیت های محاکم فوقانی در رسیدگی به شکایات علیه احکام صادرهٔ محکمهٔ تحتانی

مادهٔ چهارصدو یازدهم:

هرگاه صلاحیت فیصلهٔ قضیه مطابق احکام قانون از یک محکمه به محکمهٔ دیگر تفویض شده باشد استدعای شکایت علیه فیصله صادره به محکمهٔ حاکمه یا بریاست محکمهٔ ولایتی که محکمهٔ صادر کنندهٔ فیصله در حوزهٔ قضائی آن قرار دارد تقدیم می‌شود.

مادهٔ چهار صدو دوازدهم:

(۱) حق شکایت طرفین بعد از انقضای میعاد معینه ساقط می‌گردد.

(۲) در صورتی‌که قایم مقام یکی از طرفین دعوی در موعد معینه شکایت بعمل نیاورد طرفی‌که ازین امر متضرر شده باشد می‌تواند در محکمهٔ تحتانی علیه قایم مقام اقامه دعوی نماید.

مادهٔ چهار صدوسیزدهم:

هرگاه یکی از طرفین در میعاد معینه شکایت نماید طرف دیگر با وصف انقضای میعاد شکایت تا زمان انقطاع و فیصلهٔ دعوی صلاحیت شکایت را دارد.

مادهٔ چهارصدو چهاردهم:

اشخاصی‌که دعوی شان درمحکمهٔ تحتانی بالذات یا توسط وکیل، ولی، وصی یا قیم فیصله شده باشد حق شکایت نیز برای همان اشخاص محفوظ می‌باشد.

مادهٔ چهارصدو پانزدهم:

محکمهٔ فوقانی نمی‌تواند به صورت مستقیم بدون فیصلهٔ قبلی محکمهٔ تحتانی به حل و فصل دعوی بپردازد مگر اینکه در قانون طور دیگری پیش بینی شده باشد.

مادهٔ چهار صدو شانزدهم:

رضایت صریح یا ضمنی صغیر، مجنون، معتوه یا ولی، وصی، وکیل و قیم به فیصلهٔ محکمه اعتبار ندارد وکیلی که از طرف موکل خود صلاحیت قناعت داشته باشد از این حکم مستثنی است.

مادهٔ چهارصدو هفدهم:

موارد ذیل در حکم قناعت ضمنی به فیصلهٔ محکمهٔ تحتانی تلقی می‌گردد:

۱- مصالحه محکوم علیه با محکوم له در مصارف یا محصول محکمه.

۲- تقاضای مهلت برای تأدیهٔ دین از طرف محکوم علیه از محکوم له.

۳- عدم شکایت شاکی در اصل موضــوع و اکتفابـه شـکایت ازمـصارف محکمه.

مادهٔ چهارصدوهجدهم:

هرگاه شاکی یا معترض اعتراض و شکایت خود را در میعاد معینه تقدیم و خود بدون اطلاع و عذر مؤجه به محکمهٔ فوقانی حاضر نـشود محکمـه تصـمیم خود را مبنی بر سقـوط حق شکایت یا اعتراض صادر و تصمیم محکمه بعد از ثبـت در دفتر به مـراجع مـربوط ابلاغ می‌گردد.

مادهٔ چهار صدونزدهم:

در صــورت عــدم حــضور طــرف مقابــل معتــرض بــه محکمــه در میعاد معینه، حق اعتراض معترض به حـال خود باقی است.

مادهٔ چهار صدو بیستم:

سـقوط حـق اعتراض معترض بدلیل انقضای میعاد و تماس حکم محکمه تحتـانی به حق شخـص ثالت مانع حق اعتراض شخص ثالث علیه فیصله محکمـه تـحتـانی شـده نمی‌تواند.

مادهٔ چهارصدوبیست ویکم:

اعتراض شخـص ثالث بعد از تطبـیق و اجرای حکـم نهــایی بـدون ارایـه عـذر مؤجه فاقد اعتبار است.

مادهٔ چهارصدوبیست دوم:

نقض و بطلان حـکم محکمهٔ شهری ناحیوی، ولـسوالی و علاقـه داری از طرف مـحکمه هـم درجه با ایـن محاکم صورت گرفته نمی‌تواند.

مادۀ چهارصدوبیست وسوم:

صلاحیت استماع شکایت از طرف محکمۀ فوقانی به ملاحظه قیمت مدعی بها قانوناً تحدید گردیده است دعاوی که موضوعات آن ذیلاً ذکر می-شود از تحدید مذکور مستثنی است:

۱- دعوی حق آبرو و یا دعوی احداث آن.

۲- دعوی مسدود نمودن دروازه و کلکین.

۳- دعوی تقسیم اموال متروکه.

٤- حق شفع در جهت اثبات ترک و امتناع از دعوی.

٥- دعوی ارتفاع تعمیر همسایه در خواست دفع ضرر از آن.

٦- دعوی دفع ضرر مبرز، ناووه که طرف حویلی شخص دیگر باشد.

۷- دعوی حفر جویچۀ جدید از نهر مشترک.

۸- دعوی حفر قنات که از اثرحفر آن به قنات دیگری ضرر وارد گردد.

۹- دعوی اشخاص ناقص، فاقد اهلیت قانونی و غایب که مدعی یا مدعی علیه واقع شده و به ضرر آنها حکم صادر شده باشد.

۱۰- دعوی حق آبه.

۱۱- دعوی حق مرور.

۱۲- دعوی مرورزمان.

۱۳- دعوی که یکطرف آن دولت بوده و نمایندۀ ادارۀ قضایای دولت محکوم علیه قرار گیرد.

مادهٔ چهارصدوبیست چهارم:

در صورت تعدد محکوم علیه و تقدیم شکایت ازطرف یکی از آنها هرگاه حکم قابل تجزیه شناخته شود اشخاصی‌که شکایت نکرده اند از شکایت شاکی مستفید شده نمی‌توانند.

مادهٔ چهارصدوبیست وپنجم:

احکام مربوط به شکایت و اعتراض علیه فیصله های غیر نهایی محاکم تحتانی و قرارهای قضائی صادره بر احکام و قرارهای نهایی محاکم تحتانی نیز تطبیق می‌شود.

مادهٔ چهارصدوبیست وششم:

دیوان های محکمهٔ ولایت قضایای مدنی را بر اساس شکایت طرف دعوی یا اعتراض **څا**رنوال بر احکام نهایی در صورت مخالفت از احکام قانون، خطا در تطبیق قانون، خطا در تاویل یا بطلان در اجراآت به نحوی‌که منجر به صدور حکم غیر قانونی گردیده باشد مورد رسیدگی قرارمی‌دهد.

مادهٔ چهارصدوبیست وهفتم:

در صورتی‌که فیصله و قرار محکمهٔ تحتانی مطابق احکام قانون صادر و عاری از نواقص باشد هرگاه شکایت و اعتراض علیه فیصلهٔ متذکره غیر وارد تلقی گردد محکمهٔ فوقانی قرار قضائی خود را مبنی به قانونی بودن حکم نهایی و تنفیذ آن صادر می‌نماید.

مادهٔچهارصدوبیست وهشتم:

هرگاه در فیصلهٔ محکمهٔ تحتانی قانونیت رعایت نشده باشد حکم فقرهٔ (۲) مادهٔ (۳۹۸) این قانون تطبیق می‌گردد.

مادهٔ چهار صدوبیست ونهم:

هرگاه فیصلهٔ نهایی محکمهٔ تحتانی به بطلان مواجه شود قضیه غرض رسیدگی مجدد به محکمهٔ ذیصلاح احاله می‌گردد.

باب چهارم

اجراآت در دیوان قضایای مدنی و حقوق عامهٔ ستره محکمه

مادهٔ چهارصدوسی ام:

صلاحیت های دیوان قضایای مدنی و حقوق عامهٔ ستره محکمه در قضایای احاله شده قرار ذیل است:

۱- رسیدگی ابتدایی قضایا مطابق صراحت قانون.

۲- رسیدگی در مرحلهٔ نهایی.

۳- رسیدگی از نظرقانونیت.

فصل اول

رسیدگی ابتدایی قضایا

مادهٔ چهارصدوسی ویکم:

دیوان قضایای مدنی و حقوق عامهٔ ستره محکمه در قضایائی‌که به غرض رسیدگی ابتدایی مطابق احکام قانون به آن احاله می‌گردد، رسیدگی می‌نماید.

مادهٔ چهارصدوسی ودوم:

احکام محکمهٔ ولایت ولوی ولسوالی در صورتی‌که بار دوم نقض گردد در دیوان قضایای مدنی و حقوق عامه ستره محکمه بصورت ابتدایی رسیدگی می‌شود.

مادهٔ چهارصدوسی وسوم:

حکم دیـوان قضایای مـدنی ستره محکمه که مطابق مواد (۴۳۱،۴۳۲) این قـانون صادر میگردد نهـایی است.

مادهٔ چهارصدوسی وچهارم:

اصول محاکمه و قواعدیکـه در حـل وفـصل قـضایا در مرحلـه ابتـدایی مرعی الاجـرأ اسـت در رسـیدگی ابتـدایی دیـوان قـضایای مـدنی سـتره محکمه نیز قابل رعایت میباشد.

مادهٔ چهارصدوسی وپنجم:

در صورت اختلاف نظر در فیصله ایکـه ابتــداءً مــورد رسـیدگی دیـوان قـرار میگیرد فیصـله نهایی به اکثـریت آراء صادر میشود.

فصل دوم

شـرایط فرجـام خـواهـی و اجرآت مربوط به آن

مادهٔ چهارصدوسی وششم:

طرف غیر قانع، څارنـوال مدنی و نمایندهٔ قضـایای دولت میتوانند راجع به قضایای که توسط دیوان های محاکم ولایات، لوی ولسوالی و محکمه شهری کابل به صورت ابتدایی فیصله شده است بـه محکمـه حاکمـه یـا دیوان قضایای مدنی و حقوق عامه ستره محکمه شکایت و اعتراض خود را تقدیم نمایند. محکمه مکلف است فرجام خـواهی را ثبـت و بـه فرجـام خواه سند کتبی و وصول آنرا اعطا نماید.

مادهٔ چهار صدوسی و هفتم:

۱- مدت فرجام خواهی دو ماه است.

۲- محاسبهٔ این مدت از تاریخ ابـلاغ حـکم صورت میگیرد.

مادهٔ چهارصدوسی و هشتم:

مرجع تقدیم استدعای فرجـام خـواهی در مرکـز کابـل دیـوان قـضایـای مـدنی و حقوق عامهٔ سـتره محکمه بوده و در ولایات فـرجام خواه مـی-تواند استدعای خود را به ریاسـت محکمهٔ ولایت تقدیم دارد.

مادهٔ چهارصدوسی و نهم:

در قضایای حقـوق عامـه طـرف غیـر قـانع، نماینـده قـضایای دولـت یـا څارنـوال مدنی هر یک فرجام خواه شده میتواند.

مادهٔ چهارصدو چهلم:

استدعای فرجام خواهی حاوی مطالب ذیل است:

۱- شـهرت طرفین دعوی.

۲- اسـم مـحکمهٔ صـادر کنـنده حکم.

۳- حکم فیصلهای که از آن شکایت صـورت میگیرد.

٤- تـاریخ ابلاغ حکم محکمه.

٥- موجبات فرجام خواهی.

مادهٔ چهار صدوچهل و یکم:

استـدعـای که در آن حـکم مادهٔ (٤٤٠) این قانون مراعات نشـده باشد از طرف مـقام فـرجام رسـی مسترد میگردد و وقـفه ناشی از ایـن امـر در میعاد قانونی فرجام خواهی محسوب نمیگردد.

مادهٔ چهارصدوچهل ودوم:

عدم قناعت در ذیل پارچه ابلاغ حکم نیـز فرجـام خـواهی محـسوب مـی-گردد.

مادهٔ چهارصدوچهل وسوم:

محکمهٔ صادر کننده حکم فورمه فرجام خواهی را طبق حکم مادهٔ (٤٤٠) این قانون ترتیب می‌نماید.

مادهٔ چهار صدو چهل و چهارم:

هرگاه استدعای فرجام خواهی به دیوان قضایای مدنی و حقوق عامه ستره محمکه تقدیم گردد تحریرات دیوان مذکور اوراق موضوع و فیصلهٔ محکمهٔ تحتانی را از مرجع مربوط مطالبه می‌نماید.

مادهٔ چهارصدوچهل و پنجم:

مرجع استدعای فرجام رسی در ولایات مکلف اند در ظرف یک هفته اوراق موضوع را رسماً به ستره محکمه ارسال نماید.

مادهٔ چهارصدوچهل وششم:

عدم رعایت مراتب قانونی فرجام رسی توسط مراجع مربوط که منجر به تأخیر ارسال اوراق و ضرر گردد باعث مسئولیت متخلفین می‌گردد.

مادهٔ چهارصدوچهل وهفتم:

در قضایای که طرف دعوی دولت باشد اوراق به اثر شکایت محکوم علیه یا اعتراض نماینده قضایای دولت از طریق ادارهٔ مذکور به دیوان ستره محکمه احاله می‌گردد.

فصل سوم
رسیدگی در مرحله نهایی

مادۀ چهار صدو چهل و هشتم:

احکام مندرج باب سوم این قانون در مورد رسیدگی در مرحله نهایی در دیوان قضایای مدنی وحقوق عامه ستره محکمه قابل تطبیق می‌باشد حالت نقض و ارجاع قضیه به محکمه تحتانی از این حکم مستثنی است.

مادۀ چهار صدو چهل و نهم:

ستره محمکه در مرحلۀ رسیدگی نهایی قضایا دارای صلاحیت های ذیل می‌باشد:

۱- نقض و یا ابطال فیصله یا قرار محکمه تحتانی بصورت کلی و یا قسمی و ارسال قضیه بخاطر رسیدگی مجدد توسط عین قضات یا ترکیب دیگر به محکمه مربوط.

۲- صدور فیصله بمنظور تصحیح تخطی در استناد بحکم قانون در صورتی‌که بعد از نقض فیصله به جمع آوری دلایل جدید یا دلایل تکمیل کننده در قضیه ضرورت احساس نشود وحالات قضیه توسط محکمه تحتانی به صورت مکمل و صحیح رسیدگی گردیده و صرف در استناد به حکم قانون تخطی صورت گرفته باشد.

۳- اعادۀ اوراق جهت رسیدگی مجدد به محکمۀ حاکمه در صورت نقض قرار محکمه به علت این‌که رسیدگی موضوع ایجاب صدور فیصله را می‌نماید، در این حالت حضور طرفین در دیوان ستره محکمه ضرور نمی باشد.

٤- تائید حکم محکمۀ تحتانی در صورت صدور آن بر وفق قانون.

فصل چهارم
رسیـدگـی به ا حکام نهایی محاکم تحتانی از نظـر قانونیت

مادهٔ چهار صدوپنجاهم:
فرجام رسـی در مورد احکام نهـایی محـاکم ولایـات، لـوی و لـسوالی و محکمهٔ شهری کابل از صلاحیت ستــره محکمـه مـی‌باشـد کـه توســط دیوان قضــایای مـدنی و حقوق عامه ستره محکمه بنابر استدعای فرجام خواه عملی می‌گردد.

مادهٔ چهارصدوپنجاه ویکم:
(۱) دیوان قضایای مدنی و حقوق عامه ستره محکمه احکام نهایی محاکم تحتانی را صرف از لحاظ قانونیـت و مطــابقت آن بـا احــکام شــریعت اسلامی رسیدگی می‌نماید.
(۲) هرگاه دیوان مذکور به اثر غـورمطمئن گردد کـه حکم محکمهٔ تحتانی مطابق قانون واحکام شـریعت اسـلامی صـادر گردیـده اسـت شـکایت و اعتراض را رد و به تنفیذ حکم نهایی قرار صادر می‌نماید.
(۳) هرگـاه در نتیجه غور دیوان مـربوط ستره محکمه ثابت گردد کـه در احکام نهایی محـاکم تحتـانی تخطـی قـانونی صـورت گــرفته فیـصله را نقـض و حـالات آن‌را با دلایل تصریح نموده غرض صدور فیصله مجدد به محکمهٔ تحتانی ارجاع می‌نماید.

مادهٔ چهار صدوپنجاه ودوم:
موجبات بطلان احکام نهایی مـحاکم تحتانی مندرج مادهٔ (۳۹۹) و اسبـاب نقــض منــدرج مــادهٔ (٤٠٠) ایــن قـــانون در مرحلـهٔ رســـیدگی بـــه

احکام نهایی محاکم تحتانی از نظر قانونیت نیز قابل تطبیق می‌باشد.

مادهٔ چهار صدو پنجاه وسوم:

رسیدگی به احکام نهایی محاکم تحتانی نسبت عدم قناعت در دیوان مدنی حقوق عامه ستره محکمه به تقدیم اعتراض موقوف نبوده احکام مذکور در صورت موجودیت نواقص قانونی نقض می‌گردد.

مادهٔ چهار صدو پنجاه وچهارم:

در نقض فیصله به دلیل مخالفت آن با احکام قانون به اسناد تقنینی اعتبار داده می شود که حین صدور حکم محکمهٔ تحتانی نافذ بوده است.

مادهٔ چهار صدو پنجاه وپنجم:

تجدید رسیدگی فیصله نقض شده به امر دیوان مربوط ستره محکمه در محاکم تحتانی موقوف به تقدیم استدعا و عریضهٔ جدید نمی‌باشد.

مادهٔ چهار صدوپنجاه وششم:

اعتراضات خارج از موضوع فیصلهٔ محکمه در مرحلهٔ فرجام رسی قابل رسیدگی نبوده دعوی جدید پنداشته می شود.

مادهٔ چهارصدو پنچاه وهفتم:

احکامیکه در دعوی حادث در ضمن دعوی اصلی صادر می‌گردد قبل از فیصله دعوی اصلی قابل فرجام رسی نمی‌باشد.

مادۀ چهار صدو پنچاه وهشتم:

فرجام خواهی، تنفیذ احکام متعلق به فیصله محکمه تحتانی را متوقف می‌سازد.

مادۀ چهار صدو پنجاه ونهم:

دیوان قضایای مدنی وحقوق عامۀ ستره محکمه حین رسیدگی احکام نهایی محاکم تحتانی از نظر قانونیت می‌تواند طرفین دعوی را جلب نماید.

مادۀ چهار صدو شصتم:

هرگاه از اثر استدعا و شکایت طرف دعوی دیوان مربوط ستره محکمه حکم دیوان محکمۀ ولایت را که متکی بر انقضای میعاد و یا رد حق استیناف خواهی طرف دعوی صادر شده است نقض نماید موضوع را غرض دوران مجدد به دیوان محکمه تحتانی اعادۀ می‌نماید.

مادۀ چهار صدوشصت ویکم:

هرگاه قرار یا حکم انقضای میعاد که از دیوان مربوط محکمه ولایت صادر شده قابل نقض نباشد و شاکی صرف بر قانونیت فیصلۀ محکمۀ اول اعتراض یا شکایت داشته باشد محکمه ولایت قضیه را از نظر قانونیت رسیدگی می‌نماید.

مادۀ چهار صدوشصت ودوم:

هرگاه دیوان مربوط محکمه ولایت مخالف تصمیم دیوان قضایای مدنی و حقوق عامۀ ستره محکمه حکم صادر نماید و دیوان موصوف فیصلۀ دومی محکمۀ ولایت را قابل نقض تشخیص نماید هیأت کامل قضایای مدنی ستره محمکه به موضوع رسیدگی می‌نماید.

مادهٔ چهارصدوشصت و سوم:

هرگاه دیـوان قضایای مدنی و حقـوق عامهٔ ستره محکمه بعد از صـدور فیصلهٔ دومی دیوان مربوط محکمهٔ تحـتانی به دلایـل اقــامه شـده قـانع شود به تنفیذ حکم قـرار صادر می‌نماید.

مادهٔ چهار صدو شصت و چهارم:

قـرار مـحکمهٔ ولایت مبــنی بـر نقـض حــکم محکمـه تحتــانی و اعــادهٔ دعـوی بـه محکمه مـذکور قـابل فرجام خواهی به دیـوان مدنی و حقـوق عـامهٔ ستره محکمه نمی‌باشد.

مادهٔ چهارصدوشصت وپنجم:

هرگاه فیصلهٔ محکمهٔ تحتانی عاری از نقض بطلان بوده و صـرف دارای نواقص جزیی و شکلی باشد فیصله غـرض اصــلاح بـه محکمـهٔ صـادر کننده حکم اعاده می‌شود در ایـن صـورت بـه تجدیـد دعـوی و احـضار شهود لزوم ندارد.

مادهٔ چهارصدوشصت وششم:

دیوان فرجام رسی می‌تواند اصل اوراق را که طرفین دعـوی بـه محکمـهٔ تحتانی تقدیم نموده است غرض ملاحظه مطالبه نماید.

مادهٔ چهارصدوشصت وهفتم:

هـرگاه فـرجام خواه بدون عـذر مؤجه در ظرف یـک‌مـاه از ورود قـضیه اعتـراض خود را به دیوان فرجام رسـی تقـدیم نکنـد و یـا خـود حاضـر نشـود قرار قضائی مبنـی بر تنفیـذ و یــا نقـض فیـصلهٔ محکمـهٔ تحتـانی صــادر می‌گردد.

مادهٔ چهارصدوشصت وهشتم:

قرار صادره دیوان فرجام رسی حاوی مطالب ذیل می‌باشد:

۱- شهرت، پیشه و محل اقامت طرفین دعوی.

۲- سبب تحریک دعوی.

۳- حکم محمکهٔ تحتانی.

٤- خلاصه اعتراض و دلایل ارایه شدهٔ طرفین.

٥- اسباب تنفیذ.

٦- اسباب نقض و بطلان از نگاه قانونیت.

مادهٔ چهارصدوشصت ونهم:

فیصله یا قراری‌که از دیوان فرجام رسی نقض و یا بطلان شده به محکمهٔ حاکمه اعاده می‌گردد. محکمه که فیصله به آن احاله شده است مکلف است حکم ویا تصمیم فرجام رسی را با عین الفاظ و کلمات داخل فیصلهٔ دوم خود بنماید در عدم رعایت این امر فیصلهٔ بار دوم نقض می‌گردد.

مادهٔ چهارصدوهفتادم:

هرگاه در یک دعوی محکوم علیه بیش از یک نفر باشد و در اثر فرجام خواهی یکی از آنها فیصله نقض گردد سایرین از این نقض استفاده کرده نمی‌تواند.موارد ذیل از این حکم مستثنی است:

۱- محکومیت اصیل وکفیل به تادیه دین.

۲- ترکه و تقسیم اراضی و اموال مشترک بین ورثه و شرکا.

مادهٔ چهارصدوهفتادو یکم:

هرگاه محکوم علیه محکمهٔ مرافعه قبل از بررسی دیوان فرجام رسی فوت گردد حقوق فرجام خواهی به ورثه انتقال می‌کند.

مادهٔ چهارصدوهفتادودوم:

محکوم علیه بالای شخص ثالث خارج از فیصله نمی‌تواند فرجام خواهی کند.

مادهٔ چهارصدوهفتادوسوم:

هرگاه محکوم علیه بعد از انقضای میعاد فرجام خواهی فوت گردد ورثه اش حق فرجام خواهی را ندارد. عذر مؤجه از این حکم مستثنی است.

مادهٔ چهارصدوهفتادو چهارم:

تزکیه نشدن شهود ملزمهٔ فیصله را قابل غور دیوان فرجام رسی ساخته و باعث ارجاع آن به محکمهٔ حاکمه می‌گردد.

مادهٔ چهار صدوهفتادو پنجم:

بروز اختلاف در مورد حق فرجام خواهی و یا انقضای میعاد باعث رسیدگی موضوع توسط دیوان فرجام رسی می‌گردد.

مادهٔ چهار صدوهفتادوششم:

دیوان فرجام رسی رسیدگی خود را در قضیه حسب ذیل انجام می‌دهد:

۱- بررسی قوت و ضعف دلایل طرفین دعوی.

۲- بررسی قوت و ضعف دلایل مندرج در حکم محکمهٔ تحتانی.

مادۀ چهار صدوهفتادوهفتم:

محاکم تحتانی مکلف اند دلایـل دست داشته طرفین دعـوی ودلایل خــود را مستند با ذکـر مـواد قانونـــی و جزئیـات شـریعت اســـلامی بـصورت واضــح در فیصله درج نماید

مادۀ چهارصدوهفتادوهشتم:

تـردید و یـاقبول اعتراضات فـرجام خواه با توجه به دلایل واسناد ارایـه شـده مـاده بـه ماده در قـرار درج مـی‌گردد.

مادۀ چهار صد و هفتاد ونهم:

قرار فیصله های صادرۀ محکمۀ تحتانی در موارد ذیل غیـر قابـل فرجـام رسی است:

۱- احکـامیکه مستند به اقـرار صریـح و یا ابـراء حضـوری خـود انکـــار ودلایل قـوی که وثیقه را مشبوه بــسازد مـوجــود نبــاشد. مــوجودیت شهـود نفی متواتـر بر عدم حضور و عــدم اقــرار از ایـن امـر مـستثنی است.

۲- سقوط حق فرجام خواهی به اثر قناعـت طـرفین کـه شـکل رسـمی را حاصل نموده باشد.

۳- حکـم حـکمی کـه طـــرفین بـه رضـایت خـود بـر قاطعیـت حـــکم او اقـرارو حکم درج و ثیقه شرعی شده باشـد.

باب پنجم
تجدید نظر بر فیصله ها و قرارهای نهایی در قضـایـای مـدنی و حقوق عامه

فصل اول
تجدید نظر

مادهٔ چهار صدو هشتادم:

قـاضـی القضات، لوی څارنـوال، متضرر هر یک مـی‌تواند به سبب ظهور دلایل جـدید بر قرار یا فیصله های نهـایـی محـاکم اعتراض نمـاید.

مادهٔ چهار صدوهشتادو یکم:

تجدید نظر بر فیصله یا قرار هـای نهـایی محـاکم از صـلاحیت شـورای عالی ستره محکمه می‌باشد.

مادهٔ چهارصدوهشتادو دوم:

موارد تجدید نظر قرار ذیل است:

۱- ثبوت کـذب شهادت شهود.

۲- ثبوت کـذب استنتاج اهـل خـبره.

۳- ثبوت جعل و تزویردر اسناد و مدارک اثباتیه.

٤- ثبوت ترجمه نا درست مترجم که در حکم مؤثر باشد.

٥- ارایهٔ سند مثبتـه از طـرف مـحکوم علیـه کـه هنگـا م اصـدار حکـم مـوجود نبـاشد.

٦- سـایرعـلل جدید که بـرای مـحکـمه حـین بررسـی موضـوع معلـوم نبـوده و بعد از اصدار حکم واضح و یا در حین رسـیدگی اصـلاً مطـرح

نظر قرار نگرفته باشد و علل متذکره فوق موجب لغو حکم شده بتواند.

فصل دوم
اجرآت مربوط به تجدید نظر

مادۀ چهار صدوهشتاد وسوم:
هرگاه دلایل مؤجه مبنی بر لغو حکم نهایی موجود باشد شورای عالی ستره محکمه به لغو حکم قرار صادر نموده قضیه را غرض رسیدگی مجدد به محکمه حاکمه یا محکمۀ دیگر ارجاع می‌دارد.

مادۀ چهار صدو هشتادو چهارم:
هرگاه شورای عالی ستره محکمه قضیه مورد تجدید نظر را قابل بررسی بیشتر تشخیص دهد سوابق قضیه را جهت ارزیابی ابتدایی به کمیسیون مرکب از دو عضو دیوان مدنی تحت ریاست یکی ازاعضای شورای عالی ستره محکمه تفویض می‌نماید.

مادۀ چهارصدوهشتادوپنجم:
کمیسیون مقدماتی اعتراض معترض را بر فیصله نهایی مورد غور قرار داده در روشنی حکم مادۀ(٤٨٢) این قانون ارزیابی مـی‌نماید. در صورت لزوم می‌تواند طرفین قضیه را احضار و چگونگی موضوع را از آن‌ها استیضاح نماید.

مادۀ چهارصدوهشتادوششم:
کمیسیون مؤظف نظریات خود را در دو نسخه تنظیم و همراه با سوابق به ریاست دارالانشاء شورای عالی ستره محکمه می سپارد.

مادۀ چهار صدوهشتادهفتم:

مرجع تقدیم درخواست تجدید نظر در صورتی‌که درخواست کننده شخص متضرر باشد ستره محکمه می‌باشد.

مادۀچهارصدوهشتادوهشتم:

(۱) میعاد تقدیم استدعای تجدید نظر به احکام نهایی در قضایای احوال شخصی (خانواده) مدت سه ماه است.
(۲) آغاز مدت مندرج فقره (۱) این مادۀ از تاریخ صدور فیصلۀ نهایی محاسبه می‌شود.

مادۀ چهار صدو هشتادونهم:

میعاد رسیدگی بر تجدید نظر بعد از تقدیم اعتراض مدت سه ماه می-باشد.

باب ششم

احکام متفرقه

مادۀ چهارصدونودم:

تصامیم و قرارهای مجالس غیر قضائی در موضوعات مدنی و حقوق عامه مدار اعتبار نیست.

مادۀ چهار صدونودویکم:

قضاوت در موضوعات حقوق مدنی بعد از تقدیم عریضۀ دعوی صورت می‌گیرد.

مادۀ چهار صدونود ودوم:

قاضی نمی‌تواند صلاحیت قضاوت را بـه قاضی دیگـری تفـویض نمایـد مگر این‌که در قانون طور دیگری تصریح شده باشد.

مادۀ چهار صدونو دوسوم:

قـاضی نمی‌تواند حل و فصل قضایای داخل صلاحیت خود را بـدون امر صریح قـانـون بی مـوجب قانونی تعطیل و تأخیر نماید.

مادۀ چهار صدونو دو چهارم:

قـاضی مکلـف است از کردار و گفتار منافی نزاهت قضائی جدا اعتـراض نماید.

مادۀ چهارصدونودوپنجم:

قضـاوت قاضـی با نظر داشت زمان، محــل، موضـوع و حادثـه تقییـد و تخصیص و تجزیه شده می‌تواند.

مادۀ چهار صدونود وششم:

هرگاه موضوع دعوی دین یا خرید امـوال منقول و غیـر منقـول و مـدعی علیـه متوفای فاقد وارث شرعی باشـد اداره قـضایای دولــت نـزد قـضا ممثل قانونی متوفی شناخته شـده و محکـمه در موضـوع رسـیدگی مـی نماید.

مادۀ چهار صدونو دوهفتم:

قاضی به هیچ وجه نمی‌تواند به مدعی، مدعـی علـیه و شـهود تلقـین کند.

مادهٔ چهار صدونود و هشتم:

قاضی باید علاووه براحاطه کامل برقوانین نافذ کشور و احکام شریعت اسلامی بر عرف، عادات و عنعنات عمومی جامعه وقوف کافی داشته باشد.

مادهٔ چهارصدونودونهم:

حکم قضاء مستند بر مدارک اثباتیه له وعلیه یک یا بعضی از وارثین حکم برکلی ورثه است.

مادهٔ پنجصدم:

قضاء مظهراست نه مثبت محکوم به در حقیقت امر ثابت بوده و قاضی آنرا به اساس دلایل ارایه شدهٔ قانون و شریعت اظهار می‌نماید.

مادهٔ پنجصدویکم:

حکم قاضی در صورت عدم موجودیت احکام صریح قانون مطابق به اساسات شریعت اسلامی صادرمی‌گردد دارای قوت و قدرت در محکوم به می‌باشد.

مادهٔ پنجصدودوم:

صغیر، مجنون، معتوه، محجور و غایب نمی‌تواند مستقیماً خصم شرعی واقع شوند.

مادهٔ پنجصدوسوم:

فیصله های محاکم شهری، ناحیوی، ولسوالی و علاقه داری که به اساس اقرار مدعی یا مدعی علیه یا وثیقه مدار حکم از اقرار مدعی و مدعی علیه ومورث شان یا ابرای شرعی مبنی باشد، غیر قابل استیناف است محکمه

فوقانی دراین موارد به رد استیناف طلبی تصمیم اتخاذ مـی‌نماید، وثـایق مشبوه از این حـکم مستثنی است.

مادۀ پنجصدو چهارم:

ستره مـحکمه مکلف است به منظور تطبیق مؤثر احکام این قانون قواعـد ولوایح خاص که به تصویب شورای عالی ستره مـــحکمه رسـیده باشـد درمورد شرایط صحت دعوی وامـثال آن وضع نماید.

مادۀ پنجصدو پنجم:

فیصله های محاکم علاقه داری و ولسوالی که اسـباب حکـم درآن حلـف (سوگند) ویا اسقاط حلف باشد تابع اجراآت ذیل است:

۱- هرگاه فیصله مذکور در محکمۀ فوقــانی نقـض شـود مراتـب احکـام فصل چهارم باب سوم این قانون رعـایت می‌گردد.

۲- درصورتی‌که فیـصله مـذکور در مـــحکمه فوقـانی قابـل نقـض دیـده نشـود و مـــدعی مطالبـه اقامـه شـــهود را داشـتـه باشـد دیـوان مربـوط محکمۀ ولایت ومحکمه معـــادل آن طـی قـرار قـضـائی قـضیه را غـرض دوران اقامۀ شـهود به مـحکمه مـربوط راجع می‌نماید.

۳- در محکمه ایکه قضیه به آن احاله گردیده صرف موضوع اقامۀ شهود درج فورمــه جدیـد دعـوی گـــردیده و از مـدعی غـرض احـضار شــهود استحضاری اخذ می‌شود دوران مجدد دعوی به این منظور ایجاب تقـدیم صورت دعـوی جـدید را نمی نماید.

٤- میعاد آوردن شهود بعد از دایرشــدن مجدد دعوی در محکمه اول یک ماه می‌باشد.

٥- هرگاه مدعی اقامه شهود نمود و شهـود مذکور قبـــول یـا رد شـد در هر دو حـال قضیه باید محاکم فوقانی را طی نماید.

٦- هرگاه مدعی در میعاد یک ماه از احضـار شهـود عاجز بماند فیـصله اول کسب قطعیت می‌نماید.

۷- رویت قانـونی قضیه به محکمه اول جهت اقامهٔ شهود حیثیت مکمـل فیـصله اول را داشـته اسـتینافی نبـوده تـابع محـصول مرافعـوی نمی‌باشد.

مادهٔ پنجصدوششم:

این قانون یکماه بعـد از نـشر در جـریـدهٔ رسـمی نـافـذ و بـا انفـاذ آن اصولـنامهٔ اداری محاکم عدلی مـؤرخ ۲۰ بـرج میـزان ۱۳۳۸ بـا ضـمایم آن، اصول اجراآت محاکـمات حقوقی عدلی مـؤرخ اول جدی سـال ۱۳۳۷ اصولـنامهٔ اصول تعیین مـیعاد دعاوی ابتدایی و استماع مـرافـعه و تمیـز در دعاوی حقـوقی و جـزائی مؤرخ ۲۷ سنبله سال ١٣٢٤ باتمام ضـمایم وتعدیلات مـربـوط و مـادهٔ واحـدهٔ اصـول مـحاکـمات اداری نافـذ ٢٤ جدی ۱۳۳۱ و احکام سـایر قوانین و اسـناد تقنینـی کـه بـا احکـام ایـن قـانـون مغـایرت داشته باشد ملغی شناخته می‌شود.

تعدیلات قانون اصول محاکمات مدنی

فرمان
تقنینی رئیس جمهوری
اسلامی افغانستان در مورد تعدیل و حذف برخی مواد قانون اصول محاکمات مدنی

شماره: (۱۳۵)

تاریخ: ۱۳۸۶/۱۰/۲۷

مادهٔ اول:

مواد دوصد و پانزدهم، دو صد ونود و هشتم، دوصد و نودو نهم، سه صدم، سه صد و دوم و سه صد و سیزدهم قانون اصول محاکمات مدنی منتشرهٔ جریدهٔ رسمی شماره (۷۲۲) سال ۱۳٦۹ هـ . ش ذیلاً تعدیل گردد:

۱- مادهٔ دوصد و پانزدهم:

در دعاوی اموال غیر منقول به منظور صحت حکم، اقامهٔ شهود ذولیدی بعد از صحت دعوی معتبر می باشد.

در صورت عجز مدعی از احضار شهود ذوالیدی، تصادیق خصمین قابل اعتبار است. در صورت انکار وحلف مدعی علیهٔ مبنی بر عدم ذوالیدی، موضوع به ترک خصومت خاتمه می یابد.

۲- مادۀ دو صد و نود و هشتم:

وارثی از عرایض مبنی بر مشبوهیت یا تزویر اسناد رسمی، مربوط به محمه ابتدائیه می باشد که اصل دعوی را رسیدگی می نماید.

محکمه ادعای تزویر را همزمان و توأم با اصل دعوی ضمن یک فیصله منفصل می سازد.

۳- مادۀ دو صد و نود و نهم:

هرگاه عرایض مبنی بر مشبوهیت یا تزویر اسناد به مراجع دیگر تقدیم گردد، به محکمه ابتدائیۀ مربوط رجعت داده می شود.

در صورتی که سند مورد ادعا در محکمه که قضیه را تحت رسیدگی قرار می دهد، ترتیب نشده باشد، نظر محکمۀ حوزۀ ترتیب کننده به صبغۀ نیابت قضائی به محکمه ایکه قضیه را تحت رسیدگی قرار می دهد، ارائه می گردد.

ادعای مشبوهیت یا تزویر اسناد از طرف مقر، شهود یا قایم مقام قانونی آنها صورت می گیرد.

۴- مادۀ سه صدم:

تعقیب جزائی موضوع مشبوهیت یا تزویر اسناد، الی صدور حکم قطعی و نهائی محکمه در مورد دعوی حق العبدی معطل می گردد.

۵- مادۀ سه صد و دوم:

هرگاه محکمه بعد از ارزیابی دلایل، ادعای مشبوهیت یا تزویر را وارد بداند، به مدعی تفهیم می کند تا صورت دعوی خود را توأم با دعوی اصل موضوع ارائه بدارد.

۶- مادۀ سه صد و سیزدهم:

هرگاه رسیدگی دعوی مشبوهیت یا تزویر توأم با دعوی اصلی صورت بگیرد، محکمۀ رسیدگی کننده مکلف است از نتیجه اجزاآت خود به محکمه ایکه سند در آن ترتیب گردیده ویا اداره مخزن که کنده سند در آن قرار دارد، وقتاً فوقتاً اطلاع دهند، تا از بیع و اجرای مثنی خودداری شود.

مادۀ دوم:

مواد سه صد و یازدهم و سه صدو دوازدهم قانون اصول محاکمات مدنی حذف گردد.

مادۀ سوم:

این تعدیل و حذف از تاریخ توشیح نافذ و در جریدۀ رسمی نشر گردد.

حامد کرزی

رئیس جمهوری اسلامی

افغانستان